

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
με παρόχους των υπηρεσιών τις ΔΕΥΑ και τους Δήμους

ΜΑΡΤΙΟΣ 2024

Η Πρόταση Μεταρρύθμισης εκπονήθηκε από κοινή επιστημονική ομάδα ΚΕΔΕ – ΕΔΕΥΑ – ΕΕΤΑΑ και σε συστηματική διαβούλευση με τον Πρόεδρο της Επιτροπής Περιβάλλοντος της ΚΕΔΕ και τον Πρόεδρο της ΕΔΕΥΑ

Πίνακας περιεχομένων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	3
1.1. Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΕΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	3
1.2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	5
1.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	7
2. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ D.G. REGIO	10
2.1. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	10
2.2. Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ D.G. REGIO (2022)	12
2.3. ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ D.G. REGIO ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ (2020)	17
3. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΔΕ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ	20
3.1. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ	20
3.2. ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΜΕΣΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	23
3.3. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ	24
3.4. Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ.....	25
3.5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	25
3.6. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΔΕΥΣΗ, ΤΟΥΣ ΤΟΕΒ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΟΕΒ	26
3.7. ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ	27
4. Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ.....	28
4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	28
4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	32
4.2.1. Αποκεντρωμένες Διοικήσεις	32
4.2.2. Διαδημοτική Επιτροπή Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔιαΔΕΥΑ).....	33
4.3 ΔΗΜΟΤΙΚΟ / ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	34
4.3.1. Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ).....	34
4.3.2. Διαδημοτικές Κοινές Υπηρεσίες.....	34
4.3.3. Δήμοι με υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης	37
4.4. Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	37
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ1: ΔΙΚΤΥΑ ΑΡΔΕΥΣΗΣ – ΤΟΕΒ ΚΑΙ ΓΟΕΒ (ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ).....	40
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΕΥΑ	46
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3:ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΕΥΑ & ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΜΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ.....	49
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 : Η “ΘΕΣΜΙΚΗ ΜΝΗΜΗ” ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ...	60

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παρόν Εισαγωγικό Σημείωμα αφορά την προτεινόμενη από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) μεταρρύθμιση της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης, όπως αυτή εφαρμόζεται από τις ΔΕΥΑ και από τους Δήμους που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης (πλην βεβαίως των Δήμων που καλύπτονται από την ΕΥΔΑΠ και την ΕΥΑΘ).

1.1. Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΕΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Από όσα έχουν γίνει μέχρι σήμερα γνωστά, από την προφορική ενημέρωση της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΝ προς την πολιτική ηγεσία της ΚΕΔΕ και της ΕΔΕΥΑ και από τα σχετικά δημοσιεύματα, η Κυβέρνηση προγραμματίζει με νομοθετική ρύθμιση να συνενώσει τις 125 ΔΕΥΑ σε 15–30 διαδημοτικές ΔΕΥΑ (που αποκλήθηκαν σε πρώτη φάση Μει.ΔΕΥΑ).

Γι' αυτές τις Μει.ΔΕΥΑ, έντυπες δημοσιογραφικές πληροφορίες αναφέρουν τα ακόλουθα.¹

«Θα εποπτεύονται από το Συμβούλιο Στρατηγικής και Εποπτείας, μέλη του οποίου θα είναι οι Δήμοι στους οποίους παρέχουν υπηρεσίες. Επίσης, όργανο διοίκησης τους θα είναι μία 9μελής Εκτελεστική Επιτροπή και ένας Εκτελεστικός Διευθυντής, που θα επιλέγεται με κριτήρια αγοράς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας θα προωθήσει παράλληλα τη ρύθμιση των υφιστάμενων χρεών των ΔΕΥΑ. Την ίδια στιγμή, για τις Μει.ΔΕΥΑ που θα τις αντικαταστήσουν, θα θεσπισθεί μηχανισμός ο οποίος θα αποτρέπει τη δημιουργία νέων οφειλών.

Σύμφωνα με το υπουργείο, η παροχή των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης με πιο κεντρικοποιημένο τρόπο «μεταφράζεται» σε ουσιαστική ενδυνάμωση των ΔΕΥΑ. Για παράδειγμα, με αυτό τον τρόπο θα δοθεί η δυνατότητα να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας, ώστε οι διαδημοτικές επιχειρήσεις να περιορίσουν σημαντικά τα κόστη τους.

Υπενθυμίζεται ότι το ΥΠΕΝ δρομολογεί σημαντικές πρωτοβουλίες για τον περιορισμό του ενεργειακού κόστους παροχής των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης. Έτσι, στο REPowerEU προβλέπεται η χρηματοδότηση των αντίστοιχων επιχειρήσεων για μέτρα ενεργειακής εξοικονόμησης, τα οποία μεταξύ άλλων θα μπορούν μεταξύ άλλων να στοχεύουν στη μείωση της κατανάλωσης ρεύματος των αντλητικών σταθμών. Παράλληλα, οι ΔΕΥΑ (και κατά συνέπεια οι Μει.ΔΕΥΑ που θα τις διαδεχθούν) αποτελούν βασικό ωφελούμενο του προγράμματος «Απόλλων» που έχει στα σκαριά το υπουργείο, το οποίο προορίζεται να αποτελέσει το μεγαλύτερο Πρόγραμμα Ενεργειακού Συμψηφισμού στη χώρα.

¹ <https://www.insider.gr/oikonomia/300520/ypen-rizikes-allages-stis-dimotikes-epiheiriseis-udreysis-apoheteysis-rythmisi>

Στόχος του είναι να εγκατασταθούν σταθμοί ΑΠΕ συνολικής ισχύος 1,1 GW, με συστήματα αποθήκευσης, ώστε μεταξύ άλλων να καλυφθεί το 50% της κατανάλωσης των ΔΕΥΑ, όπως και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ Α΄ και Β΄) και των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων/Γενικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ/ΓΟΕΒ)».

Επίσης, κατά την προφορική ενημέρωση από την ηγεσία του ΥΠΕΝ αναφέρθηκε ότι οι υφιστάμενες υπηρεσίες των ΔΕΥΑ θα διατηρηθούν ως Παραρτήματα της αντίστοιχης Μει.ΔΕΥΑ στις έδρες των ΔΕΥΑ και ότι η προτεινόμενη μεταρρύθμιση θα αξιοποιήσει το επιτυχημένο μοντέλο των ΦοΔΣΑ που είναι συγκροτημένοι σε επίπεδο Περιφέρειας.

Στη συνεδρίαση του Δ.Σ. της ΚΕΔΕ στις 13/12/2023 ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, μεταξύ άλλων, ανέφερε τα εξής:

«Αυτό που μας ενώνει είναι ότι και η κυβέρνηση και η τοπική αυτοδιοίκηση θέλουν να έχουμε καλό, ποιοτικό και φτηνό νερό.

Η εικόνα των οικονομικών των ΔΕΥΑ που έχουμε συγκεντρώσει είχε προβλήματα πριν την ενεργειακή κρίση και τα προβλήματα αυτά πολλαπλασιάστηκαν στη διάρκεια της ενεργειακής κρίσης. Υπάρχουν περίπου 700 εκατομμύρια απαιτήσεις και 170 περίπου εκατομμύρια αποθεματικά στις ΔΕΥΑ, απαιτήσεις των ΔΕΥΑ από τους πολίτες, ανείσπρακτα που λέμε, και αντίστοιχα υπάρχουν περίπου 700 εκατομμύρια οφειλές και 144 εκατομμύρια δάνεια.

Το ποσοστό είσπραξης ειδικά των παλαιών οφειλών που υπάρχουν είναι τέτοιο ώστε να μην μπορούμε να πούμε με τίποτα ότι υπάρχει πιθανότητα να εισπράξουμε τα 700 εκατομμύρια απαιτήσεις. Πιθανόν να είναι μεταξύ του 50–60% αυτό που μπορούμε να προσδοκούμε μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια ότι μπορούν οι ΔΕΥΑ να εισπράξουν από παλαιές απαιτήσεις.

Αυτό που προτείνουμε είναι η ρύθμιση των οφειλών που έχουν οι δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης, ληξιπρόθεσμων, ηλεκτρικής ενέργειας. Η λογική είναι να μοιραστούμε το βάρος αυτό, το μεγαλύτερο μέρος θα το πάρει το κράτος πληρώνοντας άμεσα τα χρήματα, που ένα μεγάλο κομμάτι χρημάτων που αντιστοιχεί σε αυτό, είναι ένα κονδύλι που διασφάλισα για το 2024, είναι από έκτακτα έσοδα του Υπουργείου Ενέργειας και Περιβάλλοντος.

Η ουσία της πρότασής μας είναι να έρθει το κράτος να βοηθήσει την τοπική αυτοδιοίκηση οικονομικά στο να αποκτήσουμε περισσότερο αποτελεσματικές από ό,τι σήμερα επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης.

Οι καινούργιες επιχειρήσεις που προτείνουμε να γίνουν, οι οποίες θα είναι καθολικοί διάδοχοι των παλαιών, θα έχουν μία Διοίκηση που θα έχει την πλειοψηφία η τοπική αυτοδιοίκηση. Προτείνουμε μία παρουσία του κράτους ως μειοψηφία, ως εκπρόσωποι του κράτους σε αυτές τις επιχειρήσεις, με την έννοια ότι το κράτος θα βάλει χρήματα σε αυτή την άσκηση αλλά η παρουσία θα είναι μειοψηφική.

Το δεύτερο πράγμα που προτείνουμε είναι μία πλήρη διασφάλιση των εργαζομένων. Προφανώς η διασφάλιση δεν αφορά μόνο τις αμοιβές, αφορά και την τοπικότητα δηλαδή το δικαίωμα του εργαζομένου να συνεχίσει να εργάζεται εκεί όπου εργαζόταν. Αυτό είναι η διασφάλιση των εργαζομένων.

Το τρίτο πράγμα το οποίο προτείνουμε είναι μία τελική και συνολική επίλυση του ενεργειακού προβλήματος (με ενεργειακές κοινότητες). Αυτές οι ενεργειακές κοινότητες θα έχουν κατά προτεραιότητα πρόσβαση σε ηλεκτρικό χώρο και σε φθηνό ηλεκτρικό ρεύμα, σημαντικά φθηνότερο από αυτό που έχουν σήμερα.

Το τέταρτο (ζήτημα) είναι η γεωγραφική συζήτηση. Το γεωγραφικό κομμάτι είναι κάτι το οποίο κατεξοχήν θέλουμε να συζητήσουμε με την τοπική αυτοδιοίκηση. Όλα θα τα συζητήσουμε αλλά το γεωγραφικό είναι και πολύ συγκεκριμένο, και έχει και ιδιαιτερότητες. Έχει νησιά, έχει ορεινές περιοχές, έχει πολλά πράγματα.

Στο κομμάτι τώρα της τιμολόγησης ... οτιδήποτε θα ήθελε η τοπική αυτοδιοίκηση να προστεθεί για τη διασφάλιση του τρόπου της σωστής τιμολόγησης είμαστε ανοιχτοί να το ακούσουμε.

Έχουμε το εξής φαινόμενο, που κατά καιρούς παρουσιάστηκε. Να μην γίνεται είσπραξη κάποιων τιμολογίων είναι ένα θέμα που πρέπει να διασφαλίσουμε και να υπάρχει επαρκής ανεξαρτησία των Διοικήσεων ώστε αυτό να εξασφαλίζεται.

Και το δεύτερο θέμα που πρέπει να λύσουμε είναι αυτό που λέμε στα οικονομικά, οικονομίες κλίμακος. Να έχει ένα ελάχιστο μέγεθος, ώστε η Τεχνική Υπηρεσία να είναι μία Τεχνική υπηρεσία που να μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις. Η Οικονομική Υπηρεσία να μην έχει δύο ανθρώπους για να την τρέχει, να είναι μία οργανωμένη Οικονομική Υπηρεσία. Οι Υπηρεσίες Βλαβών, αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα, να μπορούν να ανταποκρίνονται και στην τοπικότητα αλλά και να παρέχουν σε όλη την έκταση τη γεωγραφική την ίδια ποιότητα και να ανταποκρίνονται σε δείκτες.

1.2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

- Το κύριο επιχείρημα που χρησιμοποιείται για τη συνένωση των ΔΕΥΑ είναι η επίτευξη «οικονομιών κλίμακας» ώστε «να περιορίσουν σημαντικά τα κόστη τους». Εφόσον όμως διατηρηθούν οι υφιστάμενες υπηρεσίες των ΔΕΥΑ ως Παραρτήματα κάθε Μει.ΔΕΥΑ και διατηρηθεί «το δικαίωμα του εργαζομένου να συνεχίσει να εργάζεται εκεί όπου εργαζόταν», δεν προσδιορίζεται ποιά είναι η εξοικονόμηση που θα επιτευχθεί.
- Επειδή συμφωνούμε ότι, σε κάθε περίπτωση, οι υφιστάμενες υπηρεσίες των ΔΕΥΑ πρέπει να παραμείνουν στις σημερινές έδρες τους, αντιλαμβανόμαστε ότι η προτεινόμενη μεταρρύθμιση περιλαμβάνει την εξ υπαρχής στελέχωση των κεντρικών υπηρεσιών των Μει.ΔΕΥΑ, που έρχεται σε αντίθεση με «τις οικονομίες κλίμακας».

- Η υπόθεση εργασίας ότι η «κεντροποίηση» οδηγεί πάντοτε σε εξοικονόμηση πόρων δεν επαληθεύεται ούτε στον δημόσιο ούτε στον ιδιωτικό τομέα και πρέπει να αποδεικνύεται.
- Ταυτόχρονα, είναι λάθος να πιστεύεται ότι η επίτευξη οικονομιών κλίμακας οδηγεί οπωσδήποτε σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα. Η μείωση ορισμένων πόρων (ανθρώπινων, οικονομικών και εξοπλισμού) μπορεί να υπερβεί τη δυναμικότητα των συντελεστών παραγωγής των παρεχόμενων υπηρεσιών και να οδηγήσει στο αντίθετο αποτέλεσμα.
- Εάν το προσωπικό των ΔΕΥΑ θα αποτελεί προσωπικό των Μει.ΔΕΥΑ, δεν προσδιορίζεται τι θα γίνει με το προσωπικό των 147 Δήμων που δεν έχουν ΔΕΥΑ, αλλά υπηρετούν ως δημοτικοί υπάλληλοι στις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης των Δήμων και οι περισσότεροι από αυτούς (υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, εργάτες) απασχολούνται και σε άλλες υπηρεσίες.

Εν τέλει, όσα ανακοινώθηκαν για την προτεινόμενη μεταρρύθμιση, περιέχουν μια σοβαρή αντίφαση. Η συνένωση των ΔΕΥΑ σε λιγότερες για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας έρχεται σε αντίφαση με «τη διασφάλιση των εργαζομένων στη θέση εργασίας στην οποία υπηρετούν», αλλά και με «την ανάγκη διατήρησης της τοπικότητας ορισμένων παρεχόμενων υπηρεσιών», την οποία αναγνώρισε ο Υπουργός.

Για παράδειγμα, εάν οι 125 ΔΕΥΑ συνενωθούν σε 50, αυτό σημαίνει ότι σε μια μεσαίας κλίμακας Περιφερειακή Ενότητα θα συνενωθούν τρεις (3) ΔΕΥΑ σε μία (1), η οποία θα εξυπηρετεί και περίπου τρεις (3) Δήμους που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης. Πώς επομένως θα επιτευχθούν, ταυτόχρονα, «οι οικονομίες κλίμακας», «η διασφάλιση των εργαζομένων στη θέση εργασίας στην οποία υπηρετούν» και «η διατήρηση της τοπικότητας ορισμένων παρεχόμενων υπηρεσιών»;

- Παράλληλα, αντιλαμβανόμαστε ότι η πρόταση του ΥΠΕΝ υπονοεί πως οι ΔΕΥΑ δεν ασκούν αποτελεσματική διαχείριση και γι' αυτό η Μει.ΔΕΥΑ θα έχει *«Εκτελεστικό Διευθυντή, που θα επιλέγεται με κριτήρια αγοράς»* και *«θα θεσπισθεί μηχανισμός ο οποίος θα αποτρέπει τη δημιουργία νέων οφειλών»*. Τι εμποδίζει να νομοθετηθούν αυτά στις υφιστάμενες ΔΕΥΑ και να ασκείται αυστηρός έλεγχος νομιμότητας για την εφαρμογή τους;
- Στο επιχείρημα ότι οι μικρές ΔΕΥΑ και οι Δήμοι έχουν χαμηλή εισπραξιμότητα των οφειλομένων από τους πολίτες ανταποδοτικών τελών, η απάντηση είναι ότι υπάρχουν πολύ πιο σύγχρονες μέθοδοι υπευθυνοποίησης των τοπικών αρχών και εποπτείας εφαρμογής του νόμου, σε σχέση με την προτεινόμενη «απομάκρυνση» από τους πολίτες της πολιτικά υπεύθυνης αρχής. Όταν μάλιστα το εν λόγω επιχείρημα χρησιμοποιείται από τους εισηγητές της επιβολής του «τέλους ταφής». Άλλωστε, η ΕΔΕΥΑ έγκαιρα πρότεινε οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των καταναλωτών προς τις ΔΕΥΑ να βεβαιώνονται στη Δ.Ο.Υ. κατοικίας του οφειλέτη.

- Ενδεχομένως να υπονοείται ότι το «Πρόγραμμα Ενεργειακού Συμφηφισμού» του ΥΠΕΝ απαιτεί υποδομές περιφερειακής κλίμακας. Τίποτα δεν εμποδίζει την υπογραφή Προγραμματικής Σύμβασης του ΥΠΕΝ με τις ΔΕΥΑ και τους Δήμους κάθε Περιφέρειας, που θα περιλαμβάνει τις υποχρεώσεις τους και τους όρους επιμερισμού της ενεργειακής ωφέλειας.
- Από όσα ανακοινώθηκαν, αντιλαμβανόμαστε ότι δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι σημαντικές διαφορές μεταξύ των ΔΕΥΑ (πηγές υδροδότησης, κοινά δίκτυα ύδρευσης και άρδευσης κλπ) και ότι ετοιμάζεται ένα Σχέδιο Νόμου, χωρίς να έχει προηγηθεί μια αναλυτική Μελέτη η οποία να καταγράφει τα προβλήματα συνολικά της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης και ειδικότερα των ΔΕΥΑ και των Δήμων και να τεκμηριώνει ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις που προγραμματίζονται τα επιλύουν.
- Υπενθυμίζουμε εν προκειμένω και την επιλογή της μεταρρύθμισης του Προγράμματος «Καλλικράτης» (που αναδεικνύει και η σχετική μελέτη της D.G. Regio), με το οποίο ενσωματώθηκαν διοικητικά σε ΔΕΥΑ, με επίκληση των «οικονομιών κλίμακας», όλες οι αχαρτογράφητες υποδομές και τα προβλήματα μικρών Δήμων, γεγονός που επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία των ΔΕΥΑ, χωρίς να μπορούν ακόμα και μέχρι σήμερα να διαχειριστούν αποτελεσματικά αυτή την συνένωση.
- Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει μεγάλες καθυστερήσεις και σημαντικούς κινδύνους ως προς την αξιοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, των οποίων η προγραμματική περίοδος έχει πλέον εισέλθει στο τέταρτο έτος. Εκτιμάται ότι από το ΕΣΠΑ 2021–2027 πρέπει να χρηματοδοτηθούν έργα της τάξης του 1,2 δις €.
- Τέλος, σημειώνουμε ότι, παρότι δεν συμφώνησε η ΚΕΔΕ και η ΕΔΕΥΑ, η Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (ΡΑΑΕΥ), σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν.5037/2023, έχει την αρμοδιότητα «να υποβάλλει στους Υπουργούς Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εσωτερικών πρόταση ολοκληρωμένης δέσμης μέτρων, συνοδευόμενη από ανάλυση οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών, για τη διασφάλιση της επιχειρησιακής λειτουργίας του συνόλου των παρόχων υπηρεσιών ύδατος».

1.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Εάν ανατρέξουμε στο επικαλούμενο μοντέλο των ΦοΔΣΑ, διαπιστώνουμε ότι την αρμοδιότητα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων σε τοπικό επίπεδο, που αποτελεί τοπική υπόθεση, την ασκούν οι Δήμοι (καθαριότητα, συλλογή αποβλήτων, διαλογή στην πηγή), ο δε ΦοΔΣΑ, που είναι διαδημοτικός φορέας αυτών των Δήμων, έχει αναλάβει την ανακύκλωση, την επεξεργασία και τη διάθεση των στερεών αποβλήτων, οι οποίες είναι περιφερειακής κλίμακας λειτουργίες της τοπικής υπόθεσης.

- Σε όσους επικαλούνται την ανάγκη σύγκλισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, υπενθυμίζουμε ότι η αποκλειστική επίκληση του στόχου των «οικονομιών κλίμακας» οδηγεί τελικά στη συγκεντροποίηση όλων των αρμοδιοτήτων στην Κεντρική Διοίκηση, ενώ πλέον όλοι αντιλαμβάνονται ότι χρειάζεται μαζί με τις «οικονομίες κλίμακας» να εφαρμόζουμε τις αρχές της «εταιρικής σχέσης», της «επικουρικότητας» και της «εγγύτητας στους πολίτες», αρχές που οδηγούν στην ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση.
- Άλλωστε είναι και επιστημονικά αποδεδειγμένο (με μελέτες “επιχειρησιακής έρευνας”) ότι για την άσκηση μιας λειτουργίας δεν αυξάνεται η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της άσκησής της, όσο μεγαλύτερος είναι ο αντίστοιχος φορέας. Για κάθε λειτουργία ο φορέας άσκησής της πρέπει να έχει το optimum μέγεθος (το οποίο αντιστοιχεί στην κορυφή της γνωστής από τα μαθηματικά κωδωνοειδούς καμπύλης Gauss). Γι’ αυτό πλέον τον λόγο οι μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες μετατρέπονται σε δίκτυα μικρότερων και πιο εξειδικευμένων εταιρειών που είναι και κοντύτερα στον πελάτη.

Κατά συνέπεια χρειάζεται η διοικητική μεταρρύθμιση της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης αλλά ως εξής:

- Παράλληλα με τον σχεδιασμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης, των οποίων την ευθύνη έχει η Κεντρική Διοίκηση [με συντονισμό και συνέργεια των συναρμόδιων Υπουργείων (ΥΠΕΝ, ΥΠΕΣ, ΥΠΕΘΟ, ΥΠΥΓ)], είναι αναγκαίο να συμμετέχουν στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής το δημοτικό, το διαδημοτικό και το περιφερειακό επίπεδο, σύμφωνα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε επιπέδου, με βάση τις αρχές της «εταιρικής σχέσης», της «επικουρικότητας» και της «εγγύτητας στους πολίτες». Οι «οικονομίες κλίμακας» μπορεί να επιτευχθούν με την αξιοποίηση των θεσμών διαδημοτικής συνεργασίας (κοινές υπηρεσίες, συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας κλπ).
- Το σύνολο των φορέων του δημοτικού, του διαδημοτικού και του περιφερειακού επιπέδου σε κάθε Περιφέρεια, συγκροτούν το Σύστημα Ύδρευσης και Αποχέτευσης των πόλεων και των οικισμών της αντίστοιχης Περιφέρειας, το οποίο αποτελεί θεσμό της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

- Η εν λόγω διοικητική μεταρρύθμιση της διακυβέρνησης της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης θα πρέπει ασφαλώς να αντιμετωπίσει και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΔΕΥΑ και οι μικροί Δήμοι που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης και ειδικότερα τα προβλήματα των ΔΕΥΑ που έχει αναδείξει η πρόσφατη σχετική μελέτη της D.G. Regio της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επειδή όμως κάθε σοβαρή διοικητική μεταρρύθμιση δεν εξαντλείται με την ψήφιση ενός νόμου, θα χρειαστεί να θεσμοθετηθεί ένα τριετές Πρόγραμμα Εφαρμογής της μεταρρύθμισης που θα περιέχει τις απαραίτητες δράσεις, τους αναγκαίους πόρους (ανθρώπινους,

οικονομικούς, εξοπλισμό) και ένα helpdesk, καθώς και ένα τριετές Σχέδιο Μετάβασης με Οδικό Χάρτη.

- Αυτό το Πρόγραμμα Εφαρμογής της μεταρρύθμισης είναι απαραίτητο να αξιοποιήσει και το Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας του ΕΣΠΑ 2021–2027, όπως πρότεινε και ο Πρόεδρος της ΚΕΔΕ κ. Λάζαρος Κυρίζογλου με επιστολή του στις 11/10/2023 στον Γενικό Γραμματέα ΕΣΠΑ κ. Δημήτρη Σκάλκο.
- Από όσα ανακοινώθηκαν μέχρι σήμερα δεν είναι σαφές πού στηρίζεται νομικά η ανάληψη της διαχείρισης των δικτύων και των λοιπών υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης, που αποτελούν περιουσιακά στοιχεία των Δήμων, από μια Μει.ΔΕΥΑ που είναι ένα νέο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Θα προβλεφθεί ότι η Μει.ΔΕΥΑ θα εξαγοράσει τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία των Δήμων; Εκτιμούμε πάντως ότι με *suigeneris* νομικές κατασκευές δεν μπορεί να παρακαμφθεί ένα τέτοιο ζήτημα συνταγματικής τάξεως και να στηριχθεί μια μεταρρύθμιση σε μια εικαζόμενη θετική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.
- Παράλληλα, είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι η εν λόγω διοικητική μεταρρύθμιση πρέπει να περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό των φορέων του Συστήματος, τους οικονομικούς πόρους για την κάλυψη των επενδυτικών και των λειτουργικών δαπανών και τον έλεγχο της ποιότητας του ύδατος ανθρώπινης κατανάλωσης και επομένως μπορεί το ΥΠΕΝ να είναι το επισπεύδον Υπουργείο, αλλά η μεταρρύθμιση αφορά ταυτόχρονα το ΥΠΕΣ, το ΥΠΕΘΟ, το ΥΠΥΓ και γενικότερα την Κυβέρνηση και πρέπει να εξασφαλίσει την ισχυρή πολιτική υποστήριξη του Πρωθυπουργού και τον συντονιστικό ρόλο της Προεδρίας της Κυβέρνησης.

2. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ D.G. REGIO

2.1. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σήμερα στη χώρα μας παρέχουν υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης των πόλεων και των οικισμών 125 Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) και 147 Δήμοι.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 το πρόβλημα της διάθεσης των βοθρολυμάτων είχε γίνει εκρηκτικό. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εφημερίδες της εποχής είχαν σε πρωτοσέλιδά τους τις φωτογραφίες βυτιοφόρων που άδειαζαν τα λύματα σε φρεάτια του κεντρικού αποχετευτικού συστήματος, διότι υπήρχε αυστηρή αστυνόμευση για την αποφυγή της ανεξέλεγκτης διάθεσής τους σε ποταμούς και στη θάλασσα.

Δεδομένου ότι η κατασκευή των αποχετευτικών δικτύων και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων προχωρούσε με πολύ βραδείς ρυθμούς, τα Υπουργεία Εσωτερικών και Συντονισμού ανέλαβαν την πρωτοβουλία δημιουργίας ενός ευέλικτου και αποτελεσματικού μηχανισμού για την επιτάχυνση της κατασκευής τους, ιδρύοντας με το Ν.1068/1980 την ΕΥΔΑΠ και με το Ν.1069/1980 τις ΔΕΥΑ.

Ο Ν.1069/1980 (Α'191) «Περί κινήτρων δια την ίδρυσιν Επιχειρήσεων Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως» προβλέπει ότι οι Δήμοι μπορούν να ιδρύσουν Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) που *«αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου [...] έχουν κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από άλλες ειδικές διατάξεις [...]*».

Επιμέρους διατάξεις του Ν.1069/1980 τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν, αλλά διατηρείται η αρχική φιλοσοφία του. Οι πιο πρόσφατες βελτιώσεις του έγιναν με το Ν.4483/2017 (Α'107), το Ν.4485/2017 (Α'114), το Ν.4512/2018 (Α'5), το Ν.4604/2019 (Α'50), το Ν.4625/2019 (Α'139), το Ν.4635/2019 (Α'167), το Ν.4735/2020 (Α'197), το Ν.4764/2020 (Α'256), το Ν.4830/2021 (Α'169) και το Ν.4915/2022 (Α'63).

Οι ΔΕΥΑ ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό στις προσδοκίες του νομοθέτη και των ΟΤΑ, έχοντας κατασκευάσει το μεγαλύτερο μέρος των εσωτερικών δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης και ένα σημαντικό αριθμό Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ).

Το 2017, με πρόταση και τεχνική βοήθεια της D.G. Regio της Ε.Ε., υπογράφηκε Προγραμματική Σύμβαση ΥΠΟΙΑΝ – ΥΠΕΝ – ΥΠΕΣ – ΕΝΠΕ – ΚΕΔΕ – ΕΔΕΥΑ για τη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ε.Κ., καθώς και για *«(α) τον προγραμματισμό των έργων των υποδομών λυμάτων, (β) τον συντονισμό και τη διοίκηση της εφαρμογής των έργων και (γ) τη διασφάλιση της λειτουργίας των υποδομών λυμάτων»*. Εκπονήθηκε Εθνικό και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα Υποδομών Λυμάτων και

συγκροτήθηκε στη ΜΟΔ Τεχνική Γραμματεία για την παρακολούθηση και την υποστήριξη της εφαρμογής τους.

Σήμερα λειτουργούν στη χώρα 125 ΔΕΥΑ που χρειάζονται την ενίσχυση του προσωπικού και ιδίως των τεχνικών υπηρεσιών τους,² τη χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη για τη βελτίωση της οργάνωσης και της λειτουργίας τους, την ολοκλήρωση των υποδομών λυμάτων και τη μείωση του ενεργειακού κόστους, καθώς και έκτακτη χρηματοδότηση για την κάλυψη της υστέρησης των εσόδων από τους καταναλωτές λόγω της πανδημίας και της μεγάλης αύξησης των τιμών της ενέργειας.³

Οι ΔΕΥΑ συγκρότησαν την Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης – Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ) η οποία παρέχει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

1. Εκπροσωπεί τις ΔΕΥΑ–μέλη της στην Πολιτεία και προωθεί προς επίλυση τα θεσμικά, τεχνικά και οικονομικά αιτήματά τους στα συναρμόδια για ζητήματα ύδρευσης και αποχέτευσης Υπουργεία (Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Υπουργείο Ανάπτυξης).
2. Ενημερώνει (με σεμινάρια και ημερίδες), υποβοηθεί και υποστηρίζει με τις επιστημονικές Επιτροπές της (Τεχνική Επιτροπή, Οικονομική Επιτροπή, Επιτροπή Περιβάλλοντος και Επιτροπή Παρακολούθησης ΕΣΠΑ) τις ΔΕΥΑ ώστε να βελτιώσουν τη λειτουργία τους και κατά συνέπεια τις παρεχόμενες προς τους δημότες υπηρεσίες τους.
3. Συντονίζει τις δραστηριότητες και οργανώνει τη ροή των πληροφοριών προς τις ΔΕΥΑ και συμβάλλει στην ανταλλαγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας ανάμεσα στις ΔΕΥΑ.
4. Προβάλλει στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τα ζητήματα των ΔΕΥΑ και ενημερώνει την κοινή γνώμη γι'αυτά.
5. Αναπτύσσει συνεργασίες με φορείς και οργανισμούς σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο όπως η ΚΕΔΕ, η ΕΕΤΑΑ, η ΕΥΔΑΠ, η ΕΥΑΘ, η EUREAU (European Union of National Associations of Water Suppliers), Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και εθνικοί και διεθνείς επιστημονικοί φορείς που ασχολούνται με θέματα του τομέα ύδρευσης και αποχέτευσης και γενικότερα διαχείρισης των υδάτων.

²Η ΕΕΤΑΑ διενήργησε το 2021 απογραφή των τεχνικών υπηρεσιών των ΔΕΥΑ, από την οποία φαίνονται οι αδυναμίες τους. Βλέπε ΕΕΤΑΑ (2022 β), «Οι ΟΤΑ σε αριθμούς», σελ. 44, <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/171.pdf>

³Τα επίκαιρα ζητήματα των ΔΕΥΑ παρουσίασε ο Πρόεδρος της ΕΔΕΥΑ στην 31^η Γενική Συνέλευση της ΕΔΕΥΑ στην Αθήνα στις 12.11.2021 <https://www.edeya.gr/index.php/el/draseis/taktikes-gs/31i-gs-athens/1421-enarktiria-omilia-31is-gs/file> και συνοψίζονται στα Συμπεράσματα της 32^{ης} Γενικής Συνέλευσης της ΕΔΕΥΑ στην Αθήνα στις 02.12.2022.

6. Συγκεντρώνει σε ένα Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα οικονομικά και τεχνικά δεδομένα, δεδομένα σχετικά με τους ανθρώπινους πόρους και δεδομένα ποιότητας νερού που αφορούν τις ΔΕΥΑ.

Ειδικότερα, όσον αφορά τον ψηφιακό μετασχηματισμό του τομέα, αξίζει να υπογραμμιστεί ότι η ΕΔΕΥΑ προετοιμάζει τον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΔΕΥΑ και γενικότερα του τομέα διαχείρισης της ύδρευσης και της αποχέτευσης των πόλεων και των οικισμών.

Στην κατεύθυνση αυτή η ΕΔΕΥΑ έχει αναπτύξει και θέσει σε λειτουργία από το 2017 ένα Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) που αποτελείται από τα ακόλουθα Υποσυστήματα:

- Υποσύστημα Παρακολούθησης Ποιότητας Νερού, που επιτρέπει στους φορείς ύδρευσης την καταχώρηση των αποτελεσμάτων των εργαστηριακών αναλύσεων του πόσιμου νερού (ήδη συμμετέχουν στο σύστημα 102 ΔΕΥΑ, 10 Δήμοι και η ΕΥΑΘ).
- Υποσύστημα Συγκριτικής Αξιολόγησης, που περιλαμβάνει δείκτες και οπτικοποίηση των αποτελεσμάτων και δίνει τη δυνατότητα στις ΔΕΥΑ της συγκριτικής αξιολόγησής τους και στην Κεντρική Διοίκηση της βελτίωσης των δημόσιων πολιτικών του τομέα.
- Υποσύστημα Δημόσιας Πρόσβασης, που δίνει ελεύθερη πρόσβαση πληροφόρησης στους πολίτες σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού.

Παράλληλα, η ΕΔΕΥΑ προετοιμάζει τον ψηφιακό μετασχηματισμό των ΔΕΥΑ στους ακόλουθους 4 Άξονες:

- Άξονας Α – Εξ αποστάσεως εργασία και επιχειρησιακή συνέχεια
- Άξονας Β – Ψηφιακή αποτύπωση και διαχείριση υποδομών ύδρευσης
- Άξονας Γ – Μοντελοποίηση διοικητικών διαδικασιών
- Άξονας Δ – Εξωστρέφεια – Ηλεκτρονική εξυπηρέτηση

Εκτιμούμε ότι με το ανωτέρω Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα και τον προγραμματισμό του ψηφιακού μετασχηματισμού των ΔΕΥΑ και γενικότερα του τομέα διαχείρισης της ύδρευσης και της αποχέτευσης των πόλεων και των οικισμών, δημιουργούνται οι αναγκαίες βασικές προϋποθέσεις για την Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση του τομέα ύδρευσης και αποχέτευσης.

Ο εν λόγω ψηφιακός μετασχηματισμός θα συμβάλλει όχι μόνον στη βελτίωση της λειτουργίας των ΔΕΥΑ, αλλά και στη διαλειτουργικότητα και τη διαδημοτική συνεργασία των ΔΕΥΑ και των Δήμων και τη συγκρότηση “Κοινών Υπηρεσιών”, καθώς και στη βελτίωση της διακυβέρνησης του τομέα και επομένως σε “οικονομίες κλίμακας”.

2.2. Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ D.G. REGIO (2022)

Τον Οκτώβριο 2022 παραδόθηκε η Τελική Έκθεση της Μελέτης που εκπονήθηκε από την D.G. Regio, με τίτλο «Αποτελεσματική και Αποδοτική Εφαρμογή

Παρεμβάσεων στον Τομέα του Νερού, συμπεριλαμβανομένης της Βελτίωσης της Διοικητικής Ικανότητας των ΔΕΥΑ στο Πλαίσιο των Διαπραγματεύσεων της Περιόδου Προγραμματισμού 2021–2027».

Η Μελέτη περιλαμβάνει τις ακόλουθες προτάσεις για τη βελτίωση και αναβάθμιση των φορέων παροχής υπηρεσιών νερού:

« Γίνεται αντιληπτό ότι η ολιστική πρόταση υλοποίησης των έργων υποδομής του τομέα του νερού, απαιτεί δράσεις για την υποστήριξη των δικαιούχων σε όλη τη διαδρομή υλοποίησης των έργων ενός ολιστικού σχεδίου, από τη σύλληψη μέχρι και την λειτουργία των υποδομών. Οι ΔΕΥΑ μέσω κατάλληλων δράσεων θα πρέπει να υποστηριχθούν ουσιαστικά σε αυτή τη διαδρομή και να αποκτούν οι ίδιες την αναγκαία τεχνογνωσία, επιχειρησιακή και διοικητική ικανότητα. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται:

α. Η ενδυνάμωση της τεχνικής και διοικητικής ικανότητας των δικαιούχων στην κατεύθυνση της εφαρμογής της ολιστικής προσέγγισης με απώτερο στόχο την υποστήριξή τους κατά την υλοποίηση των έργων και την χρηματοοικονομική βιωσιμότητα των επενδύσεων.

- Θα πρέπει να επισημανθεί ότι μέχρι πρόσφατα, η υποστήριξη των φορέων αυτών αφορούσε κατά κύριο λόγο σε συμβουλευτική στήριξη και κατάρτιση με στόχο την ενίσχυση της διαχειριστικής και διοικητικής τους ικανότητας ως προς τις απαιτήσεις που προκύπτουν από το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) του ΕΣΠΑ και άλλων χρηματοδοτικών πηγών, χωρίς ωστόσο να αντιμετωπίζονται ουσιαστικά οι αδυναμίες των φορέων αυτών σε τεχνικά καταρτισμένο προσωπικό για την παραγωγή των έργων υποδομής.
- Σε ό,τι αφορά στην έλλειψη Τεχνικής Επάρκειας των φορέων που καλούνται να επιβλέψουν δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών, η δυνατότητα στήριξης στις Τεχνικές Υπηρεσίες εποπτευόντων φορέων, έχει αποτελέσει διαχρονικά μία λύση, η οποία ωστόσο δεν έχει δώσει σε κάθε περίπτωση τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Προς την κατεύθυνση αυτή, της υποστήριξης δηλαδή της τεχνικής ικανότητας κυρίως οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού, έχει πλέον διευρυνθεί το πεδίο των φορέων που δύναται να παρέχουν τεχνική υποστήριξη (όπως π.χ. η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Δίκτυα Δήμων, ο Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΑΕ και η Μονάδα Οργάνωσης Διαχείρισης ΑΕ).
- Η αξιοποίηση των τεχνικών δυνατοτήτων που διαθέτουν οργανωμένοι επιτελικοί φορείς υλοποίησης και διαχείρισης έργων, για την ενίσχυση επιμέρους φορέων που αντιμετωπίζουν τεχνικές και οργανωτικές αδυναμίες αποτελεί πεδίο περαιτέρω διερεύνησης, καθώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε πιο διευρυμένες και μόνιμες σχέσεις συνεργασίας επιτυγχάνοντας πρόσθετα οφέλη οικονομίας κλίμακας. Η οποιαδήποτε διοικητική μεταρρύθμιση που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία των

ΔΕΥΑ θα πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία από τη μετάβαση στα προγράμματα «Καποδίστριας» και «Καλλικράτης», αξιολογώντας σε βάθος τις επιπτώσεις στη λειτουργία των ΔΕΥΑ.

- Τέλος, εκτός από την αντιμετώπιση των αδυναμιών των ΔΕΥΑ με στόχο την βελτίωση της διαδικασίας παραγωγής έργων, η ανάπτυξη από τους Φορείς Υλοποίησης και στη συνέχεια παρόχους υπηρεσιών νερού, ενός ρεαλιστικού επιχειρησιακού σχεδίου για τη διαχείριση των έργων, ταυτόχρονα με τον σχεδιασμό υλοποίησής τους, αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την μετάβαση ενός έργου από την φάση κατασκευής στην φάση αποδοτικής λειτουργίας. Ένα τέτοιος επιχειρησιακός σχεδιασμός θα πρέπει να υπερβαίνει την αντιμετώπιση μίας μελέτης κόστους – οφέλους της επένδυσης και να αποτυπώνει με τεκμηριωμένο τρόπο τον σχεδιασμό του φορέα για τον τρόπο διαχείρισης του έργου μετά την φάση της κατασκευής.

Σε κάθε περίπτωση κρίνεται σκόπιμος ο σχεδιασμός και εφαρμογή ενός συστηματικού και αποτελεσματικού μηχανισμού ενίσχυσης των φορέων υλοποίησης έργων υποδομής με γνώμονα την ουσιαστική βελτίωση της διαδικασίας παραγωγής έργων, την προστασία του περιβάλλοντος και το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον. Όπου δε αναλαμβάνονται σχετικές πρωτοβουλίες τεχνικής στήριξης τελικών δικαιούχων, ο σχεδιασμός τέτοιων μέτρων θα πρέπει να αναγνωρίζει τις ιδιαίτερες απαιτήσεις των παρεχόμενων υπηρεσιών σε εξειδίκευση, εμπειρία στην επίβλεψη ή/και στην κατασκευή, επιτόπου παρουσία κτλ. και να εξασφαλίζει αυστηρούς όρους διαφάνειας.

β. Η εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού λειτουργίας των έργων, που μπορούν να οργανωθούν με τη μορφή γενικών σεμιναρίων προς τα στελέχη των ΔΕΥΑ ή ειδικότερων στοχευμένων εκπαιδεύσεων, στη λειτουργία των υποδομών, στη χρήση πληροφοριακών συστημάτων, σε θέματα τήρησης της νομοθεσίας κλπ. Σε αυτό το πλαίσιο είναι ουσιαστική η διαμόρφωση ενός δικτύου μεταφοράς τεχνογνωσίας μεταξύ των στελεχών των ΔΕΥΑ, διαδικασία που ήδη εφαρμόζεται άτυπα, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις τα στελέχη των ΔΕΥΑ επικοινωνούν και ανταλλάσσουν καλές πρακτικές και εμπειρίες.

γ. Απαιτούνται επίσης παρεμβάσεις σε θεσμικό επίπεδο που θα επιτρέψουν στις ΔΕΥΑ να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν τον στρατηγικό σχεδιασμό τους και τις πολιτικές τους, χωρίς να διακυβεύεται η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και παράλληλα να αναβαθμίσουν τις υπηρεσίες που προσφέρονται στους πολίτες. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν:

- Εφαρμογή βιομηχανικού τιμολογίου ⁴ στις υποδομές που εξυπηρετούν τις ανάγκες ύδρευσης (συλλογή, μεταφορά, επεξεργασία, διανομή) και αποχέτευσης (συλλογή, μεταφορά, επεξεργασία, διάθεση).

⁴ Σύμφωνα με την ΕΔΕΥΑ χρειάζεται η εφαρμογή ειδικού τιμολογίου ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τα βιομηχανικά χαρακτηριστικά των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.

- Διαμόρφωση και δυνατότητα εφαρμογής της τιμολογιακής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης και της πολιτικής είσπραξης χρεών, όπως αυτή θα προκύπτει από σχετικές μελέτες κοστολόγησης – τιμολόγησης των υπηρεσιών νερού σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ΚΥΑ 135275/2017 και τις αποφάσεις των ΔΕΥΑ. Μία σωστή τιμολογιακή πολιτική θα διασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των επιχειρήσεων, θα ικανοποιεί την αρχή της πλήρους ανάκτησης κόστους και θα προωθεί την αρχή της οικονομικής προσιτότητας.
- Εντατικοποίηση της παρακολούθησης και του ελέγχου εφαρμογής των κανόνων κοστολόγησης – τιμολόγησης από τους φορείς λειτουργίας των έργων, από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και το Τμήμα Κοστολόγησης και Τιμολόγησης Υπηρεσιών Ύδατος του ΥΠΕΝ που έχει τη σχετική αρμοδιότητα σε κεντρικό επίπεδο σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ΚΥΑ135275/2017. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να προχωρήσει ο καθορισμός εθνικών ορίων δεικτών απόδοσης για τη συγκριτική αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών ύδατος. Η προβλεπόμενη, στους όρους χρηματοδότησης του Ταμείου Ανάκαμψης, Ανεξάρτητη Ρυθμιστική Αρχή για τις υπηρεσίες ύδατος θα πρέπει να λειτουργεί με βάση τους κανόνες του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων και λειτουργίας των παρόχων υπηρεσιών νερού.
- Θεσμικές ρυθμίσεις για την άρση απαγόρευσης των προσλήψεων μόνιμου προσωπικού από τις ΔΕΥΑ, στον βαθμό που αυτό υποστηρίζεται από το ανακτώμενο κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Κατά κανόνα οι φορείς στελεχώνονται από μόνιμο προσωπικό που καλύπτει το 55% των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που το προσωπικό αυτό που σήμερα καλύπτει καίριες θέσεις θα αφυπηρητήσει σύντομα, αφήνοντας πραγματικά κενά που ενδεχόμενα να οδηγήσουν σε προβλήματα κατά τη λειτουργία των φορέων στο μέλλον.
- Ολοκληρωμένη παρέμβαση στον ψηφιακό μετασχηματισμό της παροχής υπηρεσιών ύδατος, μέσω των οποίων τα ψηφιακά μέσα και οι νέες τεχνολογίες θα αξιοποιηθούν ώστε να διασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα και διαχείριση των υφιστάμενων πληροφορικών συστημάτων, καθώς και η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες».

Στην **Επιτελική Σύνοψη** της Μελέτης αναφέρονται και τα ακόλουθα:

« Οι ΔΕΥΑ που λειτουργούν στη χώρα, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν μπορούν υπό προϋποθέσεις να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στο έργο τους. Στις προϋποθέσεις αυτές περιλαμβάνεται ο συστηματικός και οργανωμένος τρόπος λειτουργίας, η επαρκής στελέχωσή τους και η αυτόνομη λειτουργία τους ως δημόσιες επιχειρήσεις με ανεξάρτητο όμως χαρακτήρα κατά τη λήψη καίριων αποφάσεων.

Στην καθημερινότητά τους οι ΔΕΥΑ αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με την έλλειψη μόνιμου, έμπειρου και εξειδικευμένου προσωπικού

και τελευταία με το ακόμα υψηλότερο κόστος ενέργειας που καλούνται να πληρώσουν. Για την αντιμετώπιση του πρώτου θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα εξαίρεσης των ΔΕΥΑ από τους κανόνες και τους περιορισμούς πρόσληψης νέου προσωπικού που ισχύουν στον στενό Δημόσιο τομέα και να δοθεί η δυνατότητα πρόσληψης νέου μόνιμου προσωπικού, πόσω δε μάλλον όταν τα έξοδα για αυτό το προσωπικό βαρύνουν αποκλειστικά τις ΔΕΥΑ, οι οποίες παράλληλα πρέπει να διασφαλίσουν τη σωστή κατανομή του προσωπικού με βάση τον χαρακτήρα και τις ανάγκες της επιχείρησης. Αξίζει να επισημανθεί ότι το επιστημονικό προσωπικό των ΔΕΥΑ είναι σε γενικές γραμμές υψηλού επιπέδου, ωστόσο παρατηρείται έντονο φαινόμενο παλαίωσής του και μη ανανέωσής του. Σε ό,τι αφορά το κόστος ενέργειας το πάγιο αίτημα των ΔΕΥΑ για βιομηχανικό τιμολόγιο ρεύματος θα πρέπει να αξιολογηθεί κατά προτεραιότητα από τους αρμόδιους κεντρικούς φορείς, για τον εξορθολογισμό του κόστους της ενέργειας που βαρύνει τις επιχειρήσεις και κατ' επέκταση τους πολίτες. Παράλληλα οι επιχειρήσεις πρέπει να επιδιώξουν τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, η οποία μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά με την υιοθέτηση μεθόδων μεγιστοποίησης της παραγόμενης ενέργειας, χρήσης ΑΠΕ και χρήσης εξοπλισμού νέας τεχνολογίας και προηγμένων συστημάτων αυτοματισμού.

Η αξιοποίηση των διοικητικών, οργανωτικών και τεχνικών δυνατοτήτων που διαθέτουν ΔΕΥΑ με καλύτερες επιδόσεις στον τομέα του νερού συνολικά, για την ενίσχυση φορέων που αντιμετωπίζουν τεχνικές κι οργανωτικές αδυναμίες αποτελεί πεδίο περαιτέρω διερεύνησης, καθώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε πιο διευρυμένες και μόνιμες σχέσεις συνεργασίας επιτυγχάνοντας πρόσθετα οφέλη οικονομίας κλίμακας. Ωστόσο μία τέτοιου είδους παρέμβαση απαιτεί σαφώς μία ειδικότερη και αναλυτικότερη διερεύνηση των δυνατοτήτων αναδιάρθρωσης του τομέα, που θα αναδείξει τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες μίας τέτοιας προσέγγισης. Κάθε προσπάθεια αναδιάρθρωσης του τομέα παροχής υπηρεσιών ύδατος θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα μελέτης, που θα αξιολογήσει την επίπτωση του προγράμματος “Καλλικράτης” στη λειτουργία των ΔΕΥΑ και η οποία μεταξύ άλλων θα καθορίζει το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των φορέων, το πλαίσιο συνεργασίας και θα διασφαλίσει τη διαβούλευση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η διαμόρφωση ενός προγράμματος ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στον τομέα του νερού, στο πλαίσιο διαμόρφωσης ενός ολιστικού στρατηγικού σχεδιασμού σε όλους τους τομείς που δραστηριοποιούνται οι ΔΕΥΑ, θα περιλαμβάνει δράσεις για την παροχή επαρκούς, αδιάλειπτου και ποιοτικού πόσιμου νερού για όλους σύμφωνα με την αρχή της ανάκτησης του κόστους και της οικονομικής προσιτότητας, την αποτελεσματική διαχείριση των αστικών λυμάτων στο πλαίσιο ενός προτύπου κυκλικής οικονομίας, τη διαχείριση ομβρίων υδάτων και τον μετριασμό της επίπτωσης της κλιματικής αλλαγής στα έργα, την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των υποδομών και την παροχή αναβαθμισμένων ψηφιακών υπηρεσιών στους πολίτες».

2.3. ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ της D.G. REGIO ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ (2020)

Στη μελέτη που εκπόνησε η D.G. Regio το 2020 με τίτλο «Συμπεράσματα και Προτάσεις για την Αποτελεσματική Διαχείριση των Έργων του Τομέα Συλλογής και Επεξεργασίας Λυμάτων» περιλαμβάνονται τα ακόλουθα χρήσιμα συμπεράσματα που αφορούν τη βελτίωση της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης.

« Η Κεντρική Διοίκηση ως παράγοντας αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του τομέα διαχείρισης λυμάτων

Οποιαδήποτε προσπάθεια βελτίωσης του αποτελέσματος στη διαχείριση των λυμάτων συνδέεται ευθέως με τις λειτουργίες της ευρύτερης δημόσιας διοίκησης, φορείς της οποίας σχεδιάζουν, εποπτεύουν και ελέγχουν την εφαρμογή των σχετικών πολιτικών.

Το ΥΠΕΝ μεταξύ άλλων συναρμόδιων φορέων έχει συντονιστικό ρόλο που περιλαμβάνει τον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό υλοποίησης υποδομών σε εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ και την αναθεώρηση αυτού, καθώς και το σχεδιασμό μέτρων για τη βελτίωση των υπηρεσιών αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Επιπρόσθετα παρακολουθεί και ελέγχει τη συμμόρφωση σχετικά με την ολοκλήρωση κατασκευής των απαιτούμενων υποδομών αποχέτευσης και επεξεργασίας και αποδοτικής τους λειτουργίας αλλά και την απόδοση των παρόχων υπηρεσιών αποχέτευσης και επεξεργασίας με στόχο την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σε σχέση με τα παραπάνω, δυνατότητες βελτίωσης αναγνωρίζονται ως προς την:

- ενίσχυση των διαδικασιών συντονισμού μεταξύ των Διαχειριστικών Αρχών και του αρμόδιου Τμήματος Ελέγχου και Σχεδιασμού Επεξεργασίας Λυμάτων του ΥΠΕΝ ως προς την παρακολούθηση υλοποίησης του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού, η οποία θα μπορούσε να διασφαλιστεί με κατάλληλη γνωμοδότηση επί της συμβατότητας των υπό αξιολόγηση πράξεων με τον Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Σχέδια διαχείρισης αστικών λυμάτων από το Τμήμα Ελέγχου και Σχεδιασμού Επεξεργασίας Λυμάτων του ΥΠΕΝ, μετά από εισήγηση της Τεχνικής Γραμματείας Λυμάτων (της ΜΟΔ),
- έγκαιρη αναγνώριση προβλημάτων και λήψη μέτρων αντιμετώπισης σε περιπτώσεις μη λειτουργικών έργων.

α. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι ουσιαστική η εφαρμογή, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μιας αποτελεσματικής διαδικασίας συλλογής και αξιολόγησης της σχετικής πληροφόρησης και η διαλειτουργικότητα των πληροφοριακών συστημάτων που διαχειρίζονται οι συναρμόδιοι φορείς ώστε το ΥΠΕΝ να προβαίνει έγκαιρα σε κατευθύνσεις και συστάσεις για την άρση των αιτιών μη συμμόρφωσης με τις Οδηγίες 91/271/ΕΟΚ και 2000/60/ΕΚ.

β. Στην έγκαιρη αναγνώριση προβλημάτων σε περιπτώσεις μη λειτουργικών έργων μπορεί να συνδράμει σημαντικά ο συντονισμός παράλληλων πρωτοβουλιών που υλοποιούνται από άλλους φορείς όπως π.χ. η πιστοποίηση ελέγχων λειτουργίας ΕΕΛ από τις Περιφέρειες μέσω ανεξάρτητων έργων παρακολούθησης των ΕΕΛ αλλά και η εντατικοποίηση περιβαλλοντικών ελέγχων, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω ενεργοποίησης του Μητρώου Περιβαλλοντικών Ελεγκτών, που προβλέπει το άρθρο 20.5 του Νόμου 4014/2011, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 9 του Νόμου 4685/2020 και ισχύει.

γ. Καθοριστικής σημασίας είναι η ουσιαστική αναβάθμιση του ρόλου των αρμοδίων υπηρεσιών του ΥΠΕΝ ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται έγκαιρα και αποτελεσματικά στη διατύπωση συστάσεων σε περιπτώσεις μη λειτουργικών έργων αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων και στον συντονισμό ενεργειών για την άρση των αστοχιών, ενώ επισημαίνεται ότι ο ρόλος αυτός επεκτείνεται και περιλαμβάνει την ευρύτερη απόδοση των παρόχων υπηρεσιών αποχέτευσης και επεξεργασίας αστικών λυμάτων.

Αξίζει να επισημανθεί, πως ειδικότερες προτάσεις ενίσχυσης συγκεκριμένων δομών της τέως Ειδικής Γραμματείας Υδάτων (ΕΓΥ), έχουν διατυπωθεί στο πλαίσιο του Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδίου, το οποίο συντάχθηκε το 2019, με τη συνδρομή της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (StructuralReformSupportService – SRSS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Επιπρόσθετα εκτιμάται ότι προς την κατεύθυνση αυτή θετικό αποτέλεσμα μπορεί να έχει μία ειδικότερη διερεύνηση των συναρμοδιοτήτων που υπάρχουν όπως π.χ. μεταξύ της τ. ΕΓΥ και των Δ/σεων Υδάτων των οικείων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων ως προς την ενημέρωση των παρόχων προκειμένου να προβαίνουν σε προγραμματισμό βελτίωσης των επιδόσεών τους αλλά και το γεγονός ότι οι πάροχοι υπηρεσιών αποχέτευσης, εποπτεύονται από άλλο φορέα της κεντρικής διοίκησης, με στόχο την καλύτερη εξειδίκευση ή και απλοποίησή τους.

δ. Θεωρείται αυτονόητη η άμεση ενεργοποίηση των ελεγκτικών μηχανισμών του ΥΠΕΝ (π.χ. Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος) σε περιπτώσεις όπου από τα δεδομένα που συλλέγουν οι αρμόδιες υπηρεσίες του (Τμήμα Ελέγχου και Σχεδιασμού Επεξεργασίας Λυμάτων) προκύπτουν ενδείξεις μη αποδοτικής λειτουργίας έργων επεξεργασίας λυμάτων, ενώ κρίνεται αναγκαίος ο σχεδιασμός και εξειδίκευση ενός μηχανισμού κυρώσεων/κινήτρων.

- αναβάθμιση και συμπλήρωση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδιασμού ώστε να εντάσσονται σε αυτόν νέες προκλήσεις, όπως η κυκλική οικονομία (επαναχρησιμοποίηση των λυμάτων και αξιοποίηση της παραγόμενης ιλύος, προϋπόθεση για την οποία αποτελεί ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού

πλαισίου) και η σχέση νερού-ενέργειας – *waterenergy nexus* (ενεργειακή αναβάθμιση των έργων διαχείρισης λυμάτων και μείωση του ενεργειακού τους αποτυπώματος), είναι εξίσου σημαντική και θα δώσει μία νέα ώθηση για τη μετάβαση στο μέλλον.

Επιπρόσθετα, το ΥΠΕΝ και άλλοι αρμόδιοι περιφερειακοί φορείς είναι αρμόδιοι για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων διαχείρισης λυμάτων όπου εντοπίζονται αδυναμίες συστηματικού ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών όρων των έργων, αλλά και σημαντικές καθυστερήσεις της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους. Πέραν των θεσμικών πρωτοβουλιών που λαμβάνονται προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (π.χ. Ν. 4685/2020), θα πρέπει να διερευνηθούν αποτελεσματικοί τρόποι παρακολούθησης και ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών όρων των έργων, ώστε να περιορισθούν αστοχίες όπως π.χ. έργα που δεν διαθέτουν σε ισχύ περιβαλλοντικούς όρους.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι μία σειρά από μέτρα που έχουν συζητηθεί παραπάνω και αφορούν στις δυνατότητες περαιτέρω αξιοποίησης του ιδιωτικού τομέα στη διαχείριση των έργων υποδομής για τη συλλογή και επεξεργασία λυμάτων, στην εισαγωγή νέων εργαλείων υλοποίησης τέτοιων έργων όπως συμβάσεων μελέτη-κατασκευή-λειτουργία (*DesignBuildOperate*) ή συμβάσεων βάσει απόδοσης λειτουργίας (*Performancebasedcontracts*) ή και αναδιάρθρωσης του τρόπου λειτουργίας του τομέα υδάτων σχετίζονται άρρηκτα με τον στρατηγικό σχεδιασμό των πολιτικών και ως εκ τούτου αποτελούν πρωτοβουλίες, οι οποίες δύναται να διερευνηθούν και εξειδικευθούν κεντρικά».

3. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕΔΕ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

3.1. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

1. Χρειάζεται η Μεταρρύθμιση του συστήματος των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που παρέχουν υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης στις περιοχές που δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα της ΕΥΔΑΠ και της ΕΥΑΘ (δηλαδή των ΔΕΥΑ και των Δήμων με υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης και των Συνδέσμων Ύδρευσης Δήμων).

Η Μεταρρύθμιση αυτή όμως πρέπει να έχει “ολιστικό” χαρακτήρα, δηλαδή να αφορά συνολικά τη δημόσια πολιτική ύδρευσης και αποχέτευσης των πόλεων και των οικισμών της χώρας, να οδηγεί στην Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση αυτής της δημόσιας πολιτικής και να την εντάσσει στην ευρύτερη δημόσια πολιτική διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού.

2. Η προτεινόμενη Μεταρρύθμιση υπηρετεί τις αρχές της «εταιρικής σχέσης», της «επικουρικότητας» και της «εγγύτητας στους πολίτες» και επιδιώκει «οικονομίες κλίμακας» μέσω της διαδημοτικής συνεργασίας, με στόχο την επίτευξη της μέγιστης δυνατής, υπό τις παρούσες συνθήκες, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας, με θεσμούς της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Με βάση τις αρχές αυτές, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης ασκούνται από το ενιαίο Εθνικό Σύστημα Ύδρευσης και Αποχέτευσης της χώρας, του οποίου οι δομές και οι λειτουργίες διαρθρώνονται σε εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο. Για το λόγο αυτό χρειάζεται να καταλείψουμε τις λειτουργίες των αρμοδιοτήτων ύδρευσης και αποχέτευσης σε εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο ⁵ και ταυτόχρονα να θεσμοποιήσουμε τις συστημικές σχέσεις των φορέων που ασκούν τις λειτουργίες αυτές.

3. Επομένως, διατηρούνται οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) και οι δημοτικές υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης των Δήμων, διότι η άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών αποτελεί τοπική υπόθεση. Δεν επιβάλλεται με νόμο η υποχρεωτική συνένωσή τους, αλλά διατηρείται η δυνατότητα εθελοντικής συνένωσης ή/και διεύρυνσης της περιοχής αρμοδιότητας των ΔΕΥΑ.

Η Μεταρρύθμιση που προτείνουμε θα πρέπει να λύνει τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί στις μεσαίες και τις μεγάλες ΔΕΥΑ (π.χ. αξιοποιώντας τη μελέτη της D.G. Regio), αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να αντιμετωπίζει τις

⁵ Βλέπε Κεφάλαιο 4.

εγγενείς αδυναμίες των μικρών ΔΕΥΑ και των Δήμων που έχουν δημοτική υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης.

4. Προκειμένου να αντιμετωπίσουμε τις εν λόγω εγγενείς αδυναμίες και με στόχο τη θεσμοποίηση των σχέσεων του Εθνικού Συστήματος Ύδρευσης και Αποχέτευσης, διασφαλίζουμε τη διαδημοτική συνεργασία σε νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο για την άσκηση των λειτουργιών που δεν μπορούν να ασκηθούν από τους Δήμους και τις μικρές ΔΕΥΑ σε τοπικό επίπεδο. Ενδεικτικά, σε νομαρχιακό επίπεδο μπορεί να δημιουργηθεί διαδημοτική Κοινή Υπηρεσία και σε περιφερειακό επίπεδο μια ΔιαΔΕΥΑ (Διαδημοτική Επιτροπή Ύδρευσης και Αποχέτευσης).
5. Το κλειδί για την επιτυχία της Μεταρρύθμισης είναι ένα τριετές Πρόγραμμα Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης που αποτελείται από δύο Φάσεις, την Φάση Α΄– Προπαρασκευής και τη Φάση Β΄– Εφαρμογής. Το εν λόγω Πρόγραμμα θα αποτελεί αυτοτελές Κεφάλαιο του Σχεδίου Νόμου της Μεταρρύθμισης. Η Φάση Προπαρασκευής προηγείται της εφαρμογής των νομοθετικών ρυθμίσεων, ώστε οι ρυθμίσεις αυτές να μην βασίζονται σε “υποθέσεις εργασίας”, αλλά να διασφαλίζουν την αντιμετώπιση των πραγματικών προβλημάτων και την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.
6. Το τριετές Πρόγραμμα Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης θα βασίζεται σε μια αναλυτική καταγραφή και αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης και διάγνωση των αναγκών και θα περιέχει τα αναγκαία έργα, τις απαραίτητες δράσεις, τους πόρους (ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους και εξοπλισμούς) και ένα helpdesk υποστήριξης των ΔΕΥΑ και των Δήμων, καθώς και ένα τριετές Σχέδιο Μετάβασης με Οδικό Χάρτη. Το Πρόγραμμα θα περιλαμβάνει οπωσδήποτε τα ακόλουθα:
 - Ένα τριετές πρόγραμμα (2024–2026) με την αναγκαία στελέχωση των ΔΕΥΑ και των διαδημοτικών δομών (λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο τις σημερινές ανάγκες αλλά και τις προγραμματιζόμενες συνταξιοδοτήσεις της επόμενης πενταετίας). Το πρόγραμμα θα περιέχει την μεταβατική κάλυψη των θέσεων εργασίας με συμβάσεις μίσθωσης έργου (με αξιοποίηση και των συνταξιοδοτούμενων έμπειρων στελεχών).⁶
 - Τη δημιουργία μιας μόνιμης πιστοποιημένης δομής/μηχανισμού παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού (από ΕΔΕΥΑ ΚΕΔΕ – ΕΕΤΑΑ).
 - Την κοστολόγηση των επενδυτικών δαπανών των διαδημοτικών δομών και τη διασφάλιση της χρηματοδότησής τους από εθνικά και συγχρηματοδοτούμενα αναπτυξιακά προγράμματα.

⁶ Για τον προσδιορισμό της αναγκαίας στελέχωσης των ΔΕΥΑ προτείνεται να προσδιοριστεί ένας αλγόριθμος που να συνδυάζει τις ανάγκες με το πλήθος υδρομέτρων, το μήκος και την πυκνότητα του δικτύου, προκειμένου να προκύπτει ένας ελάχιστος αριθμός απαιτούμενου προσωπικού. Παράλληλα θα πρέπει να αποδεικνύεται και η επάρκεια πόρων για την κάλυψη του σχετικού κόστους.

- Την κοστολόγηση των λειτουργικών δαπανών των διαδημοτικών δομών και λειτουργιών και τη διασφάλιση της χρηματοδότησής τους από Ειδικό Πρόγραμμα (Βλέπε παρ.3.3.).
- Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΔΕΥΑ και των Δήμων για την εφαρμογή της Μεταρρύθμισης.
- Την υποστήριξη των ΔΕΥΑ, των Δήμων και των διαδημοτικών δομών για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητάς τους από το σχετικό Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας του ΕΣΠΑ 2021–2027 (Βλέπε Παράρτημα 3).
- Σχέδιο Δράσης για την είσπραξη των οφειλών και την εφαρμογή της τιμολογιακής πολιτικής. Δημιουργία πλατφόρμας συνεργασίας με την ΑΑΔΕ.
- Τη δημιουργία Ψηφιακής Πλατφόρμας αποτύπωσης όλων των δεδομένων για τη διαχείριση του πόσιμου νερού και των λυμάτων.
- Πρόγραμμα ψηφιακής αποτύπωσης των υποδομών (πηγών υδροδότησης, δικτύων, ΕΕΛ κλπ).
- Επιχειρησιακό πρόγραμμα αντιμετώπισης των διαρροών των δικτύων.
- Επιχειρησιακό πρόγραμμα ψηφιοποίησης των παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης. Εκπόνηση Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ).
- Δημιουργία του Διαδικτυακού Πληροφοριακού Συστήματος (ΔΠΣ) στις λειτουργικές περιοχές της ύδρευσης και της αποχέτευσης του έργου ΥΠΕΣ –ΕΝΠΕ – ΚΕΔΕ – ΕΕΤΑΑ «Απλούστευση – Προτυποποίηση – Ψηφιοποίηση διαδικασιών ΟΤΑ».
- Πρόγραμμα δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας και εξειδίκευση του Προγράμματος «Απόλλων» (για την αξιοποίηση των Α.Π.Ε.) στον τομέα των παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης.
- Πρόγραμμα υποστήριξης των παρόχων ύδατος προκειμένου να αποκτήσουν διαχειριστική ικανότητα σύμφωνα με την ΚΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΣΔΥΥ/53924/460/18.05.2023 (Β΄3309) «Θέσπιση κριτηρίων αξιολόγησης της διαχειριστικής ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών ύδατος, των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (Φο.Δ.Σ.Α.) καθώς και των ελαχίστων επιπέδων πλήρωσης αυτών σε εφαρμογή του άρθρου 12B του ν. 4001/2001».
- Σχέδιο Μετάβασης με Οδικό Χάρτη, που περιέχει τη σταδιακή συγκρότηση των διαδημοτικών δομών και την ενεργοποίησή τους μετά από σχετικές διαπιστωτικές πράξεις των αρμοδίων Αρχών.

- Διεύρυνση του ρόλου της ΕΔΕΥΑ, βελτίωση της διοικητικής ικανότητάς της στην υποστήριξη και τη συλλογική εκπροσώπηση των ΔΕΥΑ και αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων της.⁷

3.2. ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΜΕΣΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Από τα ανωτέρω προτεινόμενα, οι ακόλουθες δράσεις μπορούν να εφαρμοστούν αμέσως, πριν την εκπόνηση του τριετούς Προγράμματος Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης

- Η αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης, η διάγνωση των αναγκών και μια πρώτη αποτίμηση, ανά Περιφερειακή Ενότητα, της διαχειριστικής ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών ύδατος (ΔΕΥΑ και Δήμων που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης).
- Η συνεργασία ΥΠΕΝ–ΡΑΑΕΥ–ΚΕΔΕ–ΕΔΕΥΑ για την παροχή οδηγιών προς τους παρόχους υπηρεσιών ύδατος και υποστήριξη της εφαρμογής της ισχύουσας μεθόδου κοστολόγησης και τιμολόγησης των υπηρεσιών τους (παρ. 4.γ, άρθρο 11 του Ν.5037/2023). [Εκκρεμεί μόνον η έκδοση σχετικής ΚΥΑ].
- Η δημιουργία πλατφόρμας συνεργασίας των παρόχων υπηρεσιών ύδατος με την ΑΑΔΕ για την είσπραξη των ληξιπρόθεσμων οφειλών, κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στον Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (Ν.4978/2022).
- Η έγκριση των εκκρεμών αιτημάτων των παρόχων υπηρεσιών ύδατος που αφορούν την πρόσληψη προσωπικού, στο πλαίσιο του ετήσιου σχετικού προγραμματισμού 2024 του ΥΠΕΣ, καθώς και η εξαίρεση των ΔΕΥΑ από τον περιορισμό των προσλήψεων (δεδομένου ότι καλύπτουν ανταποδοτικές υπηρεσίες).
- Η εκπόνηση του Οδικού Χάρτη του Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας του ΕΣΠΑ 2021–2027, για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών ύδατος.
- Η άμεση εξειδίκευση του Προγράμματος «Απόλλων» όσον αφορά τους παρόχους υπηρεσιών ύδατος, περιλαμβανομένου Οδηγού Χάρτη.
- Η εφαρμογή ειδικού τιμολογίου ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τα βιομηχανικά χαρακτηριστικά των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης (γεωτρήσεις, αντλιοστάσια, εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων, εγκαταστάσεις αφαλάτωσης).
- Η εκπόνηση Εθνικού Επενδυτικού Προγράμματος για το πόσιμο νερό και τα λύματα.
- Η εκπόνηση Προγράμματος ψηφιακής αποτύπωσης των υποδομών (πηγών υδροδότησης, δικτύων, ΕΕΛ κλπ).

⁷ Η ενίσχυση του ρόλου της ΕΔΕΥΑ είναι απαραίτητη για τη θεσμική εκπροσώπηση των ΔΕΥΑ, την ενημέρωση σε σειρά θεμάτων τεχνικού, περιβαλλοντικού, οικονομικού και χρηματοδοτικού χαρακτήρα, την εκπροσώπηση σε διεθνείς ομοσπονδίες, την ανταλλαγή και τη σύνθεση απόψεων, την εξωστρέφεια κλπ.

- Η χρηματοδότηση των ΔΕΥΑ (για την κάλυψη κυρίως του πρόσθετου ενεργειακού κόστους εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης), σύμφωνα με τη σχετική ανακοίνωση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

3.3. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Με τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, εκτιμούμε ότι η χρηματοδότηση της εξειδίκευσης και εφαρμογής της Μεταρρύθμισης μπορεί να προέλθει από τις παρακάτω πηγές χρηματοδότησης:

- Από τους ίδιους πόρους των παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης για την κάλυψη των δαπανών του νέου προσωπικού (δεδομένου ότι αφορούν ανταποδοτικές υπηρεσίες).
- Από Ειδικό Πρόγραμμα για τις διαδημοτικές Κοινές Υπηρεσίες. Εκτιμάται ότι το Πρόγραμμα αυτό μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων» 2021–2027 και από την Τεχνική Βοήθεια του Προγράμματος ΠΕ.Κ.Α. 2021–2027 (βλέπε την επόμενη παράγραφο) και συμπληρωματικά από εθνικούς πόρους.
- Από τα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021–2027:
 - Το Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια & Υποστήριξη Δικαιούχων» 2021–2027 για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας (capacitybuilding) των ΔΕΥΑ και των Δήμων, το οποίο έχει συνολικό προϋπολογισμό 100 εκατ. €.
 - Το «Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» 2021–2027, το οποίο στο πλαίσιο της ενδυνάμωσης της τεχνικής και διοικητικής ικανότητας των δικαιούχων του τομέα υδάτων και λυμάτων, στην κατεύθυνση της εφαρμογής της ολιστικής προσέγγισης, προβλέπει τη διάθεση 4% επί της συνολικής κατανομής του Άξονα Προτεραιότητας 5 (για την ωρίμανση έργων, την χρηματοοικονομική βιωσιμότητα των επενδύσεων, τη μεταφορά καλών πρακτικών κλπ).
 - Τα Περιφερειακά Προγράμματα 2021–2027 για τις υποδομές υδάτων και λυμάτων.
 - Το Πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» 2021–2027 για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης (σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο), τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητάς τους και την εκπόνηση ενός Ο.Π.Σ. με στόχο την Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της δημόσιας πολιτικής.
- Από τη χρηματοδότηση του ΥΠΕΝ για την κάλυψη των υποχρεώσεων των ΔΕΥΑ (κυρίως του πρόσθετου ενεργειακού κόστους εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης) και από εθνικούς πόρους του ΥΠΕΣ.

3.4. Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Για τη Διακυβέρνηση της Μεταρρύθμισης, δηλαδή τον σχεδιασμό και τη διοίκηση της εφαρμογής της, περιλαμβανομένων των ongoing βελτιώσεων της και της εκπόνησης και εφαρμογής του τριετούς Προγράμματος Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης, υπογράφεται Προγραμματική Σύμβαση μεταξύ της Προεδρίας της Κυβέρνησης, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και του Υπουργείου Υγείας, της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (ΡΑΑΕΥ), της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) και της Ένωσης Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ). Η Προεδρία της Κυβέρνησης και τα τέσσερα Υπουργεία εκπροσωπούνται από μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και η ΡΑΑΕΥ, η ΚΕΔΕ και η ΕΔΕΥΑ από τους Προέδρους αυτών.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης της Προγραμματικής Σύμβασης λειτουργεί ως Επιτροπή Καθοδήγησης (Steering Committee) της Μεταρρύθμισης και όσον αφορά τα θέματα κυβερνητικής πολιτικής, τα πέντε μέλη της που είναι μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, λειτουργούν ως Κυβερνητική Επιτροπή του άρθρου 8 του Ν.4622/2019 (Α'133).

3.5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Εκτιμάται ότι οι διαδημοτικές Κοινές Υπηρεσίες θα υποστηρίξουν αποτελεσματικά τους μικρούς ορεινούς Δήμους των Ηπειρωτικών Περιφερειών.

Είναι απαραίτητο όμως να επισημανθεί ότι θα χρειαστούν ειδικές ρυθμίσεις για τις τρεις Νησιωτικές Περιφέρειες (Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων) και ειδικότερα τους μεσαίους και τους μικρούς Νησιωτικούς Δήμους αυτών, καθώς και για τους Νησιωτικούς Δήμους των Ηπειρωτικών Περιφερειών και της Περιφέρειας Κρήτης, με κατεύθυνση τη μεγαλύτερη δυνατή αυτοτέλειά τους στις λειτουργίες που απαιτούν τη φυσική παρουσία ανθρώπινου δυναμικού στη διαχείριση των δικτύων και των εγκαταστάσεων και στη διαχείριση των σχέσεων με τους πολίτες–καταναλωτές.

Κατά την εξειδίκευση του Προγράμματος Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα ειδικά ζητήματα που συνδέονται με τα ακόλουθα (Βλέπε σχετική ανάλυση στο Παράρτημα 2):

- Τα ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά και το ανάγλυφο κάθε Δήμου.
- Το συνολικό μήκος και την πυκνότητα του δικτύου.
- Τον αριθμό και τον πληθυσμό των οικισμών.
- Το ενεργειακό κόστος άντλησης και τον αριθμό των πηγών και των υποδομών υδροδότησης.

- Υπάρχουν ΔΕΥΑ και Δήμοι που εκτός από την ύδρευση και αποχέτευση διαχειρίζονται και άλλα αντικείμενα (π.χ. άρδευση, τηλεθέρμανση) και υπάρχουν μικτά συστήματα ύδρευσης – άρδευσης.
- ΔΕΥΑ συνάπτουν Προγραμματικές συμβάσεις με Δήμους.
- Η συνεισφορά στην τοπική οικονομία.
- Υπάρχουν περιπτώσεις περιοχών με φυσικές καταστροφές.
- Υπάρχουν περιπτώσεις περιοχών στις οποίες λειτουργούν ρυπογόνες μονάδες.

3.6. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΔΕΥΣΗ, ΤΟΥΣ ΤΟΕΒ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΟΕΒ

Δεν είναι λογικό να προωθείται μια μεταρρύθμιση του τομέα της ύδρευσης και να μην προωθείται παράλληλα, ενδεχομένως και κατά προτεραιότητα, η μεταρρύθμιση του τομέα της άρδευσης, δεδομένου ότι για την άρδευση καταναλώνεται περίπου το 85% των υδάτινων πόρων.

Επομένως, έχοντας υπόψη τα προτεινόμενα από τη μελέτη της ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ «Οι ΤΟΕΒ, οι ΓΟΕΒ και τα έργα άρδευσης στην Ελλάδα – Ιούνιος 2021» (Βλέπε Παράρτημα 1) και την εμπειρία των ΔΕΥΑ και των Δήμων που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες, εκτιμούμε ότι η Κυβέρνηση και ειδικότερα το ΥΠΑΑΤ, το ΥΠΕΝ, το ΥΠΟΜΕΔΙ και το ΥΠΕΣ, πρέπει να εκπονήσουν ένα πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα μεταρρύθμισης της δημόσιας πολιτικής που αφορά την άρδευση, τους ΤΟΕΒ και τους ΓΟΕΒ (εκτιμάται ότι υπάρχουν σήμερα περίπου 450 ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ) το οποίο θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

Την συμπλήρωση των έργων υποδομής, τη συντήρηση των δικτύων και τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους, κίνητρα για τη συνένωσή τους και τη στελέχωση και οργάνωση των υπηρεσιών τους, καθώς και τη συγκρότηση των ΓΟΕΒ κατά Περιφέρεια ή Υδατικό Διαμέρισμα (υπάρχουν 14 Υδατικά Διαμερίσματα). Ως υπόδειγμα για την οργάνωση των ΓΟΕΒ προτείνεται ο Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης (ΟΑΚ) (Βλέπε Παραρτήματα 1 και 4).

Το εν λόγω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα πρέπει να περιλάβει και τα έργα υποδομής, τα δίκτυα και τον εξοπλισμό που αφορούν τη λειτουργία της άρδευσης των ΔΕΥΑ και των Δήμων που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες. Η χρηματοδότηση της συμπλήρωσης των έργων υποδομής, της συντήρησης των δικτύων και του εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού των ΤΟΕΒ προτείνουμε να αποκεντρωθούν στις αιρετές Περιφέρειες με τη μορφή αυτοτελούς προγράμματος, το οποίο θα υλοποιείται υπό την εποπτεία του ΥΠΑΑΤ και του ΥΠΕΝ.

Οι Διαδ.ΕΥΑ που περιλαμβάνονται στην πρότασή μας θα συνεργάζονται με τους ΓΟΕΒ ή με τους Περιφερειακούς Οργανισμούς –όπως της Θεσσαλίας– (εφόσον συγκροτηθούν) στην εκπόνηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης του Υδάτινου Δυναμικού.

3.7. ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Από τις ανωτέρω βασικές επιλογές οι σημαντικότερες, που αποτελούν προϋποθέσεις για την επιτυχία της Μεταρρύθμισης και τις θεωρούμε ως αιρεσιμότητες, είναι οι ακόλουθες.

1. Αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης, διάγνωση των αναγκών και αποτίμηση, ανά Περιφερειακή Ενότητα, της διαχειριστικής ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών ύδατος (ΔΕΥΑ και Δήμων που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης).
2. Κάλυψη των αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό:
 - Εξαίρεση των ΔΕΥΑ από τον περιορισμό των προσλήψεων (δεδομένου ότι καλύπτουν ανταποδοτικές υπηρεσίες και δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό).
 - Τριετές πρόγραμμα με την αναγκαία στελέχωση των ΔΕΥΑ και των Κοινών Υπηρεσιών. Διαπιστωτική πράξη της στελέχωσης κάθε Κοινής Υπηρεσίας.
 - Υποστήριξη των ΔΕΥΑ, των Δήμων και των διαδημοτικών δομών για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητάς τους, με εφαρμογή και των θεσμών του on-the-job-training και του mentoring.
3. Αντιμετώπιση του ενεργειακού προβλήματος:
 - Εφαρμογή ειδικού τιμολογίου ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τα βιομηχανικά χαρακτηριστικά των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης (γεωτρήσεις, αντλιοστάσια, εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων, εγκαταστάσεις αφαλάτωσης).
 - Πρόγραμμα δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίηση των ΑΠΕ.
4. Ψηφιακή αποτύπωση των υποδομών των δικτύων:
 - Πρόγραμμα ψηφιακής αποτύπωσης των υποδομών (πηγών υδροδότησης, δικτύων, ΕΕΛ κλπ).
5. Βελτίωση της εισπραξιμότητας:
 - Σχέδιο Δράσης για την είσπραξη των οφειλών και την εφαρμογή της τιμολογιακής πολιτικής και συνεργασία με την ΑΑΔΕ.
 - Μείωση του ΦΠΑ σε όλες τις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης.
6. Εθνικό Επενδυτικό Πρόγραμμα για το πόσιμο νερό και τα λύματα:
 - Ένταξη των προγραμμάτων που εκπονούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο σε ένα Εθνικό Επενδυτικό Πρόγραμμα.
7. Πρόγραμμα Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης:
 - Προγραμματική Σύμβαση των αρμόδιων Υπουργείων με την ΡΑΑΕΥ, την ΚΕΔΕ και την ΕΔΕΥΑ για τη Διακυβέρνηση της Μεταρρύθμισης.
 - Διασφάλιση της χρηματοδότησης των επενδυτικών και των λειτουργικών δαπανών της Μεταρρύθμισης.
 - Ψηφοποίηση των παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης και δημιουργία ενός Ο.Π.Σ. Ψηφιακής Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης.

4. Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

Το παρόν Κεφάλαιο της Πρότασης Μεταρρύθμισης αποτυπώνει τις βασικές αρμοδιότητες και λειτουργίες της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης κατά διοικητικό επίπεδο και τις μεταξύ των δημοσίων φορέων των διοικητικών επιπέδων συστημικές σχέσεις,⁸ οι οποίες κατοχυρώνουν τον ενιαίο χαρακτήρα του Εθνικού Συστήματος Ύδρευσης και Αποχέτευσης, αποτελώντας μια βασική προϋπόθεση της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης.

Κατά συνέπεια, η Πρόταση της ΚΕΔΕ είναι “ολιστική” διότι δεν αφορά μόνον τους Δήμους και τις ΔΕΥΑ αλλά αφορά συνολικά το Εθνικό Σύστημα Ύδρευσης και Αποχέτευσης της χώρας, το οποίο συγκροτείται από το σύνολο των αρμόδιων δημοσίων φορέων των τριών διοικητικών επιπέδων (εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου) και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Επίσης, η Πρόταση συμβάλλει στην προώθηση των συνεργειών της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης με τη δημόσια πολιτική άρδευσης και εντάσσεται στην ευρύτερη δημόσια πολιτική διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της χώρας.

4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στο εθνικό επίπεδο τον επιτελικό ρόλο της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης τον έχουν τα αρμόδια Υπουργεία: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Υπουργείο Υγείας και εκ πλαγίου το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που είναι αρμόδιο για τον τομέα της άρδευσης (η οποία αποτελεί υπηρεσία παρεχόμενη κυρίως από τους ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ αλλά και από ορισμένες ΔΕΥΑ και Δήμους).

Εκτιμούμε ότι ο εν λόγω επιτελικός ρόλος των Υπουργείων περιέχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και λειτουργίες:

- Σχεδιασμός της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης, εκπόνηση του κανονιστικού πλαισίου και εποπτεία της εφαρμογής τους. Διασφάλιση της ένταξης της εν λόγω δημόσιας πολιτικής στην ευρύτερη δημόσια πολιτική διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού και ειδικότερα στην Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα,⁹ καθώς και του συντονισμού της με άλλες

⁸ Υπογραμμίζουμε ότι αρμοδιότητες και λειτουργίες κατά διοικητικό επίπεδο χωρίς τις συστημικές σχέσεις των φορέων των επιπέδων αυτών δεν δημιουργούν «Σύστημα».

⁹ «Η Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα έχει στόχο τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για την προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού και τη μακροπρόθεσμη προστασία των διαθέσιμων υδάτινων πόρων» και «εκπονείται μετά από γνώμη της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Υδάτων και εγκρίνεται με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου» (άρθρο 6α του Ν.3199/2003, όπως ισχύει).

συναφείς δημόσιες πολιτικές, με τις οποίες απαιτείται συνέργεια ή συμπληρωματικότητα.

- Εκπόνηση του Εθνικού και των Περιφερειακών Προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων για την κατασκευή των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.¹⁰
- Χρηματοδότηση της κατασκευής των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης (από εθνικά και από συγχρηματοδοτούμενα αναπτυξιακά προγράμματα).
- Εκπόνηση και εφαρμογή Προγράμματος αξιοποίησης των Α.Π.Ε. για τη μείωση του ενεργειακού κόστους λειτουργίας των εγκαταστάσεων ύδρευσης και αποχέτευσης.¹¹
- Παρακολούθηση της λειτουργίας των φορέων της Τ.Α. που αποτελούν τους παρόχους των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, περιλαμβανομένης της λειτουργίας των εγκαταστάσεων ύδρευσης και αποχέτευσης, με στόχο τον έλεγχο της εφαρμογής των ισχυόντων κανόνων και προδιαγραφών (ποιότητα πόσιμου ύδατος, τιμολογιακή πολιτική κλπ).
- Παροχή Τεχνικής Βοήθειας στους φορείς της Τ.Α. που αποτελούν τους παρόχους των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης για την ωρίμανση και την κατασκευή των σχετικών υποδομών τους και για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητάς τους.
- Παροχή Τεχνικής Βοήθειας στην ΕΔΕΥΑ για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητάς της στην παροχή υπηρεσιών επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης στα μέλη της και για τη δημιουργία μόνιμης πιστοποιημένης δομής / μηχανισμού παροχής συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στο ανθρώπινο δυναμικό του Εθνικού Συστήματος Ύδρευσης και Αποχέτευσης.

Το άρθρο 55 του Π.Δ.132/2017 (Α'160) «Οργανισμός Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ)», όπως ισχύει, προσδιορίζει αναλυτικότερα τις αρμοδιότητες του ΥΠΕΝ «στη διαμόρφωση και αξιολόγηση της πολιτικής για την ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υπηρεσιών ύδατος στο πλαίσιο εφαρμογής και εξειδίκευσης των γενικών κανόνων και αρχών χρήσης των υδάτων που προβλέπονται στο άρθρο 10 του Ν.3199/2003 (Α'280), όπως ισχύει».

Πρόσφατα, προστέθηκε σε εποπτικό ρόλο η ΡΑΑΕΥ και συγκεκριμένα, με το Ν.5037/2023 (Α'78), διευρύνθηκε ο ρόλος της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (ΡΑΑΕΥ) με πρόσθετη αρμοδιότητα «τον έλεγχο, τη ρύθμιση και την εποπτεία θεμάτων σχετικών με την παροχή υπηρεσιών ύδατος και διαχείρισης αστικών αποβλήτων, με την

¹⁰ Η λειτουργία αυτή, όσον αφορά την ολοκλήρωση των υποδομών των οικισμών Γ' προτεραιότητας, ασκείται στο πλαίσιο της Προγραμματικής Σύμβασης ΥΠΕΝ-ΥΠΕΣ-ΥΠΕΘΟ-ΕΝΠΕ-ΚΕΔΕ-ΕΔΕΥΑ, με την υποστήριξη της Τεχνικής Γραμματείας της ΜΟΔ.

¹¹ Η Κυβέρνηση έχει ανακοινώσει το Πρόγραμμα «Απόλλων» για την αξιοποίηση των Α.Π.Ε. από τους ΟΤΑ και τις ΔΕΥΑ.

επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας [των υπηρεσιών ύδατος και διαχείρισης αστικών αποβλήτων, κατά την έννοια των νόμων 3199/2003 (Α΄280) και 4819/2021 (Α΄129)]».

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι υπάρχουν επικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ του ΥΠΕΝ και της ΡΑΑΕΥ οι οποίες πρέπει να επιλυθούν.

Στα επόμενα προσδιορίζονται οι σχέσεις της ΡΑΑΕΥ με τις ΔΕΥΑ και τους Δήμους και ειδικότερα οι υποχρεώσεις που αυτοί αναλαμβάνουν.

Όσον αφορά την ευρύτερη δημόσια πολιτική διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού, με το άρθρο 3 του Ν.3199/2003 συστάθηκαν Εθνική Επιτροπή Υδάτων και Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων, αλλά αυτά καταργήθηκαν με το άρθρο 36 του Ν.5037/2023.

Το άρθρο 3 του Ν.3199/2003 προέβλεπε ότι η Εθνική Επιτροπή Υδάτων «*χαράσσει την πολιτική για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, παρακολουθεί και ελέγχει την εφαρμογή της και εγκρίνει, μετά από εισήγηση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων, τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της χώρας*» και ότι συμμετέχουν σε αυτήν οι Υπουργοί των Υπουργείων που αναφέρθηκαν παραπάνω, ο Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών (αρμόδιος για τις υποδομές του τομέα των υδάτων) και ο Υπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθώς και ότι στο Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων συμμετέχουν εκπρόσωποι της ΕΝΠΕ της ΚΕΔΕ και άλλων συλλογικών φορέων.

Στη θέση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων συστήθηκε η Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων με Πρόεδρο τον Γενικό Διευθυντή Υδάτων του ΥΠΕΝ και μέλη εκπροσώπους των παραπάνω Υπουργείων (παρ. 3, άρθρο 29 του Ν.4519/2018 και άρθρο 28 του Ν.5037/2023).

Το άρθρο 26 του Ν.5037/2023 (που διέυρνε τη ΡΑΕ σε ΡΑΑΕΥ) προβλέπει ότι το ΥΠΕΝ διατηρεί τον επιτελικό ρόλο του με τις ακόλουθες διατάξεις:

- «1. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας χαράσσει την πολιτική για την προστασία και διαχείριση των υδάτων και ελέγχει την εφαρμογή της.
2. Η Γενική Διεύθυνση Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας συντάσσει ετήσια έκθεση σχετικά με την κατάσταση του υδάτινου περιβάλλοντος και την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, η οποία δημοσιοποιείται στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και διαβιβάζεται στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής για τη συμπερίληψή της στην ετήσια έκθεση κατάστασης περιβάλλοντος της περ. γ) της παρ. 6 του άρθρου 27 του ν. 4685/2020 (Α΄92)».

Σημαντικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο μπορεί να διαδραματίσει και η Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ), εφόσον ενισχυθεί όπως προτείνουμε παραπάνω.

Προτάσεις

1. Προτείνεται η επανασύσταση του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων με τη συμμετοχή εκπροσώπων της ΕΝΠΕ, της ΚΕΔΕ, της ΕΔΕΥΑ, της ΕΥΔΑΠ, της ΕΥΑΘ και των κοινωνικών εταίρων, με γνωμοδοτικό ρόλο, ανάλογο του ρόλου της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Υδάτων. Επίσης, διευρύνοντας την υπάρχουσα ρύθμιση του άρθρου 28 του Ν.5079/2003, που προβλέπει ότι η εν λόγω Γνωμοδοτική Επιτροπή «*λαμβάνει υπόψη εισηγήσεις, προτάσεις και γνώμες των οικείων φορέων παροχής υπηρεσιών ύδατος, της Ένωσης Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης και της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος*», προτείνουμε τη συμμετοχή σε αυτήν εμπειρογνομώνων που υποδεικνύονται από την ΚΕΔΕ, την ΕΔΕΥΑ, την ΕΥΔΑΠ και την ΕΥΑΘ. Υπενθυμίζουμε ότι σε περιφερειακό επίπεδο έχει συσταθεί ως “όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης” το Συμβούλιο Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (ΣΥΑΔ).
2. Δεδομένου ότι η Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα περιέχει «*αξιολόγηση της πολιτικής για τη βιώσιμη διαχείριση του ύδατος με βάση τις ετήσιες αναφορές (στην ΡΑΑΕΥ) της παρ. 1 του άρθρου 12Α του ν. 4001/2011 (Α΄179) για τις υπηρεσίες ύδατος, το πόσιμο νερό και το νερό άρδευσης*» προτείνουμε τη διατύπωση της γνώμης των Συμβουλίων Υδάτων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων (ΣΥΑΔ) κατά την εκπόνηση της Εθνικής Στρατηγικής.
3. Προκειμένου να διασφαλιστεί ο συντονισμός των Υπουργείων, που έχουν τον επιτελικό ρόλο της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης, στην εξειδίκευση και εφαρμογή της προτεινόμενης Μεταρρύθμισης και στη διοίκηση του Προγράμματος Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης, προτείνουμε τη σύναψη Προγραμματικής Σύμβασης της Προεδρίας της Κυβέρνησης και των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Υγείας με την Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (ΡΑΑΕΥ), την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) και την Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ), κατ’ αναλογία της συναφθείσας, με πρωτοβουλία του ΥΠΕΝ και της D.G. Regio, Προγραμματικής Σύμβασης ΥΠΕΝ – ΥΠΕΣ – ΥΠΕΘΟ – ΕΝΠΕ – ΚΕΔΕ – ΕΔΕΥΑ που αφορά την ολοκλήρωση των υποδομών λυμάτων των οικισμών Γ΄ προτεραιότητας, που έχει εισφέρει σημαντικά αποτελέσματα.
4. Αξιοποιώντας και τη μελέτη που εκπόνησε η D.G. Regio το 2020 «*για την Αποτελεσματική Διαχείριση των Έργων του Τομέα Συλλογής και Επεξεργασίας Λυμάτων*» προτείνουμε:
 - τη βελτίωση των αρμόδιων φορέων της Κεντρικής Διοίκησης και ιδίως των σχετικών υπηρεσιών του ΥΠΕΝ,

- την ενίσχυση των διαδικασιών συντονισμού μεταξύ των Διαχειριστικών Αρχών και του αρμόδιου Τμήματος Ελέγχου και Σχεδιασμού Επεξεργασίας Λυμάτων του ΥΠΕΝ,
- τη διαλειτουργικότητα των πληροφοριακών συστημάτων που διαχειρίζονται οι συναρμόδιοι φορείς,
- την έγκαιρη αναγνώριση προβλημάτων σε περιπτώσεις μη λειτουργικών έργων και τον συστηματικό έλεγχο τήρησης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και
- την αναβάθμιση και συμπλήρωση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδιασμού ώστε να εντάσσονται σε αυτόν νέες προκλήσεις, όπως η κυκλική οικονομία και η σχέση νερού-ενέργειας – waterenergynexus.

4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

4.2.1. Αποκεντρωμένες Διοικήσεις

Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση έχει Διεύθυνση Υδάτων με αρμοδιότητα την προστασία και διαχείριση των υδάτων (άρθρο 5 του Ν.3199/2003).

Ειδικότερα, «η Αποκεντρωμένη Διοίκηση εκπονεί Σχέδιο Διαχείρισης για την Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμών (Υδατικό Διαμέρισμα) αρμοδιότητάς της, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής για τα Ύδατα. Για το Υδατικό Διαμέρισμα για το οποίο είναι συναρμόδιες δυο ή περισσότερες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) καταρτίζεται από κοινού. Το ΣΔΛΑΠ εγκρίνεται με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, ύστερα από γνώμη του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και ισχύει για έξι (6) χρόνια ή μέχρι την αναθεώρησή του» (άρθρο 7 του Ν.3199/2003, όπως ισχύει).

Το ΣΔΛΑΠ «περιλαμβάνει υποχρεωτικά) Πρόγραμμα Μέτρων και β) Πρόγραμμα Παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων» (άρθρο 8 του Ν.3199/2003, όπως ισχύει).

«Οι άδειες χρήσης ύδατος ή εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων εκδίδονται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης μετά από εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης» και «Για έργα αξιοποίησης υδατικών πόρων που υπάγονται σε καθεστώς περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, οι προβλεπόμενες απαιτήσεις για την έκδοση άδειας εκτέλεσης έργου ενσωματώνονται στην περιβαλλοντική άδεια» (άρθρο 11 του Ν.5037/2003).

«Σε κάθε Υδατικό Διαμέρισμα που εκτείνεται στα διοικητικά όρια μιας ή περισσότερων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων συστήνεται Συμβούλιο Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (ΣΥΑΔ), το οποίο αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα προστασίας και διαχείρισης υδάτων» (άρθρο 6 του Ν.3199/2003, όπως ισχύει). Στο ΣΥΑΔ συμμετέχουν εκπρόσωπος

της ΚΕΔΕ και εκπρόσωποι από κάθε Περιφέρεια, στα διοικητικά όρια των οποίων εκτείνεται το Υδατικό Διαμέρισμα.

Πρόταση

Ενισχύονται με προσωπικό, μέσα και πόρους οι Διευθύνσεις Ύδατος των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων.

4.2.2. Διαδημοτική Επιτροπή Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔιαΔΕΥΑ)

Προτείνεται η συγκρότηση Διαδημοτικής Επιτροπής Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔιαΔΕΥΑ) στο επίπεδο της περιφέρειας (ή του υδατικού διαμερίσματος), ως συλλογικού οργάνου των ΔΕΥΑ και των Δήμων της περιφέρειας,¹² η οποία θα ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Συμμετέχει α) στην εκπόνηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ),¹³ με την παροχή χρήσιμων στοιχείων και τη διατύπωση γνώμης κατά την εκπόνησή του, β) στην παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του ΣΔΛΑΠ και του Προγράμματος Μέτρων και γ) στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων.
2. Συνεργάζεται με τη Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τις Υπηρεσίες Περιβαλλοντικής Υγιεινής των Περιφερειακών Ενοτήτων προκειμένου να τους παρέχει κάθε αναγκαία πληροφορία που αφορά:
 - στην εκτίμηση του κινδύνου και τη διαχείριση του κινδύνου των λεκανών απορροής των σημείων υδροληψίας νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, καθώς και στον προσδιορισμό και την εφαρμογή προληπτικών μέτρων και μέτρων άμβλυνσης στις λεκάνες απορροής, στην παρακολούθηση των παραμέτρων, ουσιών ή ρύπων στα επιφανειακά και στα υπόγεια ύδατα, στη λήψη των μέτρων μετριασμού σύμφωνα με το Π.Δ.51/2007 (Α'54) και στον καθορισμό ή την προσαρμογή των ζωνών ασφαλείας για τα υπόγεια και τα επιφανειακά ύδατα, όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 7 του ίδιου Π.Δ. και όλων των άλλων σχετικών ζωνών (άρθρο 8 ΚΥΑ Δ1(δ)/ΓΠ οικ. 27829/2023 (Β'325).
3. Στην περίπτωση που συσταθεί Οργανισμός Διαχείρισης Υδάτων Περιφέρειας (κατ' αναλογία του ΟΔΥ Θεσσαλίας), η ΔιαΔΕΥΑ συμμετέχει στην εκπόνηση και στην παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των Στρατηγικών Σχεδίων, του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) και του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνου Πλημμύρας (ΣΔΚΠ), καθώς και στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων.

¹² Νοούνται οι Δήμοι που δεν έχουν ΔΕΥΑ αλλά υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης.

¹³ Το ΣΔΛΑΠ δεν θα πρέπει να αποτελεί μια στατική μελέτη αλλά ένα δυναμικό εργαλείο διαχείρισης που παρακολουθείται, ανατροφοδοτείται και αξιολογείται σε τακτική βάση.

4. Συνεργάζεται με την αντίστοιχη Περιφέρεια ¹⁴ για τα θέματα που αφορούν τον προγραμματισμό και τη χρηματοδότηση των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης και ενημερώνεται συστηματικά από αυτήν για την κατασκευή και συντήρηση των υποδομών του τομέα υδάτων της περιφέρειας.
5. Συνθέτει σε Περιφερειακό Σχέδιο τα πενταετή Γενικά Σχέδια Υπηρεσιών Ύδατος (ΓΣΥΥ) των μελών της.
6. Συντονίζει σε συνεργασία με την ΚΕΔΕ και την ΕΔΕΥΑ τα μέλη της στη διατύπωση προς τους αρμόδιους δημόσιους φορείς κοινών προτάσεων που αφορούν την οργάνωση, τη λειτουργία και την ανάπτυξή τους και μεριμνά για την προώθηση των ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος των μελών της (όπως είναι η δημιουργία Εργαστηρίου χημικού και μικροβιακού ελέγχου του πόσιμου ύδατος).

Η ΔιαδΕΥΑ υποστηρίζεται διοικητικά στη λειτουργία της από την ΔΕΥΑ της πρωτεύουσας της περιφέρειας.

Εάν κριθεί σκόπιμο, δημιουργείται στην Κοινή Υπηρεσία της ΔΕΥΑ της πρωτεύουσας της περιφέρειας οργανική μονάδα επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης των Κοινών Υπηρεσιών και της ΔιαδΕΥΑ.

4.3 ΔΗΜΟΤΙΚΟ / ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

4.3.1. Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ)

Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) λειτουργούν σύμφωνα με το Ν.1069/1980 (Α΄191), όπως ισχύει.

4.3.2. Διαδημοτικές Κοινές Υπηρεσίες

Προτείνεται η συγκρότηση στο επίπεδο της Περιφερειακής Ενότητας (Νομού) διαδημοτικής Κοινής Υπηρεσίας, στη μεγαλύτερη ΔΕΥΑ της Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ) με σκοπό στην υποστήριξη των μικρών ΔΕΥΑ και των Δήμων που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης. Σε μεγάλες σε έκταση Περιφερειακές Ενότητες μπορεί να συγκροτηθεί Κοινή Υπηρεσία και στη δεύτερη μεγαλύτερη ΔΕΥΑ της Περιφερειακής Ενότητας. Οι λοιπές ΔΕΥΑ και οι Δήμοι της ΠΕ υπογράφουν με την Κοινή Υπηρεσία Σύμβαση Διαδημοτικής Συνεργασίας. Στην περίπτωση που σε μια Περιφερειακή Ενότητα δεν υπάρχει ΔΕΥΑ, η Κοινή Υπηρεσία συγκροτείται στον Δήμο της πρωτεύουσας της Περιφερειακής Ενότητας. Η χωροθέτηση των Κοινών Υπηρεσιών και η στελεχιακή δυναμικότητά τους θα προσδιοριστεί τελικά στην Φάση Α΄- Προπαρασκευής του νομοθετούμενου τριετούς Προγράμματος Εφαρμογής.

Η Κοινή Υπηρεσία θα ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες.

¹⁴ Στην περίπτωση που ΔιαδΕΥΑ συγκροτηθεί σε υδατικό διαμέρισμα που εκτείνεται σε περισσότερες Περιφέρειες, η ΔιαδΕΥΑ συνεργάζεται με τις Περιφέρειες αυτές.

1. Παρέχει διοικητική και τεχνική υποστήριξη στις ΔΕΥΑ και τους Δήμους που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης:
 - στην ωρίμανση των μελετών και στην εκπόνηση και διαχείριση δημοσίων συμβάσεων κατασκευής μεσαίων και μεγάλων σύνθετων έργων και ιδίως των συγχρηματοδοτούμενων έργων,
 - στην παρακολούθηση των Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ), τη συντήρησή τους και την αποκατάσταση των βλαβών τους,
 - στην παρακολούθηση της ποιότητας του νερού με τακτικές δειγματοληψίες και εργαστήριο αναλύσεων,
 - στην εφαρμογή της ισχύουσας μεθόδου κοστολόγησης και τιμολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών, με στόχο την ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδατος (άρθρο 34 του Ν.5037/2003).¹⁵
2. Παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη στις ΔΕΥΑ και τους Δήμους που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης:
 - στην εκπόνηση του επιχειρησιακού σχεδίου και του πενταετούς Γενικού Σχεδίου Υπηρεσιών Ύδατος (ΓΣΥΥ), καθώς και των ετησίων εκθέσεων προγραμματισμού που υποβάλλονται στην ΡΑΑΕΥ προς έγκριση (άρθρο 35 του Ν.5037/2023),¹⁶
 - στην εκπόνηση της Έκθεσης Ανθρακικού Αποτυπώματος,
 - στη σύμπραξη ΔΕΥΑ και Δήμων για κοινά έργα Α.Π.Ε.¹⁷
3. Παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη στις ΔΕΥΑ και τους Δήμους που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης για την εφαρμογή των προτάσεων της ΡΑΑΕΥ που αφορούν την αναδιοργάνωσή τους και τη βελτίωση της διαχειριστικής ικανότητάς τους (άρθρο 12 του Ν.5037/2023).
4. Παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη στις ΔΕΥΑ και τους Δήμους που έχουν υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης στην εφαρμογή των ρυθμίσεων που προβλέπονται στην ΚΥΑ Δ1(δ)/ΓΠ οικ. 27829/2023 (Β'325) «Ποιότητα νερού

¹⁵ Η τιμολογιακή πολιτική αποσκοπεί στην ανάκτηση του κόστους και αυτό θα πρέπει να διασφαλίζεται με ουσιαστικό έλεγχο από τη ΡΑΑΕΥ, με βάση και ένα συμφωνημένο Κανονισμό εισπρακτικής πολιτικής. Παράλληλα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα ανάθεσης είσπραξης στην ΑΑΔΕ, για τις περιπτώσεις όπου ενώ αποδεδειγμένα έχουν ληφθεί μέτρα, η είσπραξη δεν είναι εφικτή.

¹⁶ Το επιχειρησιακό σχέδιο και το πενταετές ΓΣΥΥ θα πρέπει να είναι συμβατά με το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) και το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνου Πλημμύρας (ΣΔΚΠ).

Σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστούν οι σχέσεις των εκπονούμενων προγραμμάτων: Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ), Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνου Πλημμύρας (ΣΔΚΠ), επιχειρησιακό σχέδιο και πενταετές Γενικό Σχέδιο Υπηρεσιών Ύδατος (ΓΣΥΥ), Πρόγραμμα ολιστικής παρέμβασης για τα ύδατα αστικής περιοχής κλπ.

¹⁷ Εκτός εάν τα έργα αξιοποίησης των Α.Π.Ε. γίνουν στο πλαίσιο του προγράμματος «Απόλλων».

ανθρώπινης κατανάλωσης σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 (L435/1, 23.12.2020)» και αφορούν τις ακόλουθες υποχρεώσεις τους:

- τις εκτιμήσεις των επιπέδων διαρροής νερού και της δυνατότητας βελτιώσεων στη μείωση των διαρροών νερού με κοινοποίηση των εκτιμήσεων αυτών στο ΥΠΕΝ και την ΡΑΑΕΥ (άρθρο 4, παρ. 3 της ΚΥΑ),
 - την εκτίμηση του κινδύνου και τη διαχείριση του κινδύνου για το σύστημα υδροδότησης που περιλαμβάνει την υδροληψία, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης έως το σημείο παροχής του και στη λήψη μέτρων διαχείρισης του αντίστοιχου κινδύνου (άρθρο 9 της ΚΥΑ),
 - την παρακολούθηση του νερού που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση μέσω προγραμμάτων παρακολούθησης, όπως αναφέρεται στα Μέρη Α έως Ε του Παραρτήματος ΙΙ, σε Εργαστήρια όπως προσδιορίζεται στο Παράρτημα ΙΙΙ, με εφαρμογή και της Γ3α/761/68 (Β'189) Υγειονομικής Διάταξης, όπως ισχύει, και στη λήψη γενικά κάθε μέτρου που θα διασφαλίζει κανονική παροχή υγιεινού νερού σε μόνιμη βάση (άρθρο 19 της ΚΥΑ).
5. Συνεργάζεται με την Υπηρεσία Περιβαλλοντικής Υγιεινής και τη Δ/ση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας (Τμήμα Περιβαλλοντικής Υγιεινής & Υγειονομικού Ελέγχου) και την Δ/ση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής της Περιφερειακής Ενότητας.

Σημαντικό ζήτημα αποτελεί ο βαθμός δεσμευτικότητας ως προς τις κατ' ελάχιστον υπηρεσίες υποστήριξης που θα παρέχει η Κοινή Υπηρεσία. Εκτιμάται ότι στην Φάση Α' του Προγράμματος Εφαρμογής θα προσδιοριστούν οι κατ' ελάχιστον απαραίτητες υπηρεσίες υποστήριξης των Κοινών Υπηρεσιών προς τις ΔΕΥΑ και τους Δήμους που δεν διασφαλίζουν την αναγκαία διοικητική και διαχειριστική επάρκεια, σύμφωνα με το άρθρο 12β του ν.4001/2011 (Α'179) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του ν.5037/2023 (Α'78).

Οι ΔΕΥΑ και οι Δήμοι της Περιφερειακής Ενότητας μπορεί να αναθέσουν με προγραμματική σύμβαση στην Κοινή Υπηρεσία μελέτη ή έργο ή προμήθεια που απαιτεί συλλογική δράση, όπως είναι μια συμφωνία – πλαίσιο προμήθειας υδραυλικών υλικών και εξαρτημάτων.

Η διαδημοτική Κοινή Υπηρεσία συστήνεται ως Αυτοτελής Υπηρεσία στο πλαίσιο του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας της μεγαλύτερης ΔΕΥΑ της Περιφερειακής Ενότητας και κατοχυρώνονται νομοθετικά μέσω του Προγράμματος Εφαρμογής της Μεταρρύθμισης (Α' και Β' Φάση) α) οι επενδυτικές δαπάνες συγκρότησής της, β) οι λειτουργικές δαπάνες της από το Ειδικό

Πρόγραμμα και γ) η δαπάνη συμβουλευτικής υποστήριξης της από τις Υπηρεσίες της ΔΕΥΑ (περιλαμβανομένου on-the-job-training και mentoring).

Οι λοιπές ΔΕΥΑ και οι Δήμοι υπογράφουν με την Κοινή Υπηρεσία σύμβαση διαδημοτικής συνεργασίας. Η εποπτεία της οργάνωσης και λειτουργίας της Κοινής Υπηρεσίας ασκείται από συλλογικό όργανο των συμβαλλομένων ΔΕΥΑ και Δήμων.

Η διατύπωση των διατάξεων για τη σύσταση και λειτουργία της Κοινής Υπηρεσίας προτείνεται να αξιοποιήσει τις διατάξεις του άρθρου 63 του Ν.1416/1984 (Α'18) «Κοινές Υπηρεσίες» και τις διατάξεις του άρθρου 99 του Ν.3852/2010 (Α'87) «Συμβάσεις διαδημοτικής ή διαβαθμιδικής συνεργασίας» (Βλέπε Παράρτημα 4).

4.3.3. Δήμοι με υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης

Οι Δήμοι που δεν έχουν συστήσει ΔΕΥΑ συνεχίζουν να παρέχουν υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (Κ.Δ.Κ.).

Οι Δήμοι με υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης διατηρούν τις ακόλουθες αρμοδιότητες και λειτουργίες:

- Παρακολούθηση της λειτουργίας των δικτύων και των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης. Συντήρηση και αποκατάσταση των βλαβών τους.
- Εκτέλεση έργων τοπικής κλίμακας (με υποστήριξη από την Κοινή Υπηρεσία).
- Πρόγραμμα συνδέσεων στα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης.
- Τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών σύμφωνα με τη νομοθεσία.

4.4. Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης για να είναι ολοκληρωμένη πρέπει να είναι Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση.

Για το λόγο αυτόν ψηφιοποιούνται οι εσωτερικές λειτουργίες όλων των φορέων του Εθνικού Συστήματος Ύδρευσης και Αποχέτευσης, καθώς και τα κείμενα και δεδομένα που διακινούνται μεταξύ τους, στο πλαίσιο των ανωτέρω συστημικών σχέσεων τους και εντάσσονται σε ένα Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) του Εθνικού Συστήματος, το οποίο λειτουργεί και ως Πληροφοριακό Σύστημα Διοίκησης (Management Information System – MIS) της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης.

Διασφαλίζεται η διαλειτουργικότητα του ΟΠΣ με τα υπάρχοντα πληροφοριακά συστήματα: το Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων (ΗΜΑ), το ΟΠΣ του ΕΣΠΑ και τα πληροφοριακά συστήματα των ΔΕΥΑ και της ΕΔΕΥΑ.

Η βάση του ΟΠΣ θα είναι το Διαδικτυακό Πληροφοριακό Σύστημα (ΔΠΣ) στις λειτουργικές περιοχές της ύδρευσης και της αποχέτευσης που προτείνεται στο πλαίσιο του έργου ΥΠΕΣ – ΕΝΠΕ – ΚΕΔΕ – ΕΕΤΑΑ «Απλούστευση – Προτυποποίηση – Ψηφιοποίηση διαδικασιών ΟΤΑ».

Ενδεικτικά, προτείνονται τα ακόλουθα υποσυστήματα του ΟΠΣ:

- I. Στοιχεία ποιότητας νερού ανά περιοχή με πρόσβαση σε αυτά από τους πολίτες.
- II. Τεχνικά στοιχεία, υδατικό ισοζύγιο και προσδιορισμός διαρροών.
- III. Οικονομικά στοιχεία και δείκτες απόδοσης.
- IV. Τιμολογιακή Πολιτική, ανάκτηση κόστους και εισπραξιμότητα.
- V. Καταγραφή επενδύσεων σε έργα ύδρευσης και αποχέτευσης (μικρά και μεγάλα, επιχορηγούμενα και από ιδίους πόρους)
- VI. Μητρώο Αποβλήτων & Ε.Ε.Λ.

Είναι αυτονόητο ότι το ΟΠΣ θα πρέπει να στηρίζει τις ΔΕΥΑ και τους Δήμους στην ενημέρωση των αρμόδιων Υπουργείων και των Ανεξάρτητων Αρχών που αναφέρονται στην ανωτέρω παρ.3.4. (περιλαμβανομένων των στοιχείων του Παραρτήματος II του άρθρου 25 του Ν.5037/2023 και της ΚΥΑ 27829/2023).

Καθένα από τα αρμόδια Υπουργεία και Ανεξάρτητες Αρχές θα έχει πρόσβαση στα στοιχεία αυτά τα οποία θα επικαιροποιούνται σε τακτική βάση, χρονικά προσδιορισμένη. Αυτό σημαίνει ότι τα στοιχεία παρουσιάζονται ενιαία και διαθέσιμα, με φίλτρα και διαστρωμάτωση (χρονική και χωρική) της πληροφορίας. Ως εκ τούτου παύει η αποσπασματική συλλογή στοιχείων από τα Υπουργεία, με αυτονόητα οφέλη ως προς την εξάλειψη της γραφειοκρατίας, την εξοικονόμηση χρόνου και την αποτελεσματική αποτύπωση της συνολικής εικόνας. Κάθε ΔΕΥΑ ή Δήμος θα έχει την υποχρέωση καταχώρισης των στοιχείων, υποχρέωση που θα προκύπτει από σαφή νομοθετική ρύθμιση και που θα επιβάλλει αυστηρές κυρώσεις σε περιπτώσεις μη καταχώρισης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ1: ΔΙΚΤΥΑ ΑΡΔΕΥΣΗΣ – ΤΟΕΒ ΚΑΙ ΓΟΕΒ (Μελέτη ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ)

Για τη δημόσια πολιτική που αφορά την άρδευση, καθώς και για τους Τοπικούς Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ) και τους Γενικούς Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων (ΓΟΕΒ) υπάρχει μια ενδιαφέρουσα μελέτη της ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ με τίτλο «Οι ΤΟΕΒ, οι ΓΟΕΒ και τα έργα άρδευσης στην Ελλάδα» – Ιούνιος 2021, η οποία εκπονήθηκε από τους καθηγητές Νικόλαο Δέρκα, Δημήτριο Σκούρα και Δημήτριο Ψαλτόπουλο (από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, από το Πανεπιστήμιο Πατρών και από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης αντίστοιχα).

Όπως είναι γνωστό, η ελληνική γεωργία είναι ο μεγάλος καταναλωτής νερού (80-85% της συνολικήςκατανάλωσης υδατικών πόρων) και υπάρχουν περίπου 450 ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ που παρέχουν υπηρεσίες άρδευσης.

Συμπεράσματα Μελέτης

Στα συμπεράσματα της Μελέτης περιλαμβάνονται τα ακόλουθα.

« Τα προβλήματα που αναφέρθηκαν (στα Κεφάλαια 2 και 3) καθιστούν μάλλον επιτακτική την υιοθέτηση μιας βιώσιμης και ταυτόχρονα ρεαλιστικής προσέγγισης σχετικά με την οικονομική λειτουργία των έργων. Στο πλαίσιο αυτό, ο σχεδιασμός θα πρέπει να στηρίζεται στην εξέταση των οικονομικών προοπτικών των εκμεταλλεύσεων (συνεκτιμώντας τις μεσοπρόθεσμες εξελίξεις στη Κοινή Αγροτική Πολιτική και στις διεθνείς αγορές αγροτικών προϊόντων, καθώς και το είδος των καλλιεργειών που θα χρησιμοποιήσουν τους αρδευτικούς πόρους), να διασφαλίζει την οικονομική βιωσιμότητα των οργανισμών άρδευσης καθώς και τις θετικές επιπτώσεις (σε επίπεδο κόστους – οφέλους) για την εθνική οικονομία.

Σε ό,τι αφορά τα εργαλεία διαχείρισης του αρδευτικού νερού, η διεθνής εμπειρία παραπέμπει σε ξεκάθαρες και παράλληλα ολοκληρωμένες πρακτικές. Αυτές στηρίζονται σε «πυλώνες» που περιλαμβάνουν τα υποχρεωτικά σχέδια διαχείρισης υδάτων, την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της διαχείρισης και την υποχρεωτική καταμέτρηση της χρήσης. Επίσης, η τιμολόγηση και η προσαρμογή των τιμών χρήσης σε επίπεδο λεκάνης απορροής συνιστούν διαδεδομένες πρακτικές που διασφαλίζουν τη λειτουργία κινήτρων και συνεκτιμούν περιβαλλοντικές εξωτερικότητες. Παράλληλα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, τα σχήματα διαχείρισης είναι εθελοντικά. Τέλος, τα εργαλεία διαχείρισης ολοκληρώνονται από πολιτικές που επηρεάζουν τη χρήση του νερού στη γεωργία και αφορούν την κλιματική αλλαγή, τις χρήσεις γης, την εξοικονόμηση νερού και τη στήριξη των γεωργικών εισοδημάτων. Με βάση τα χαρακτηριστικά και τα προβλήματα του υφιστάμενου πλαισίου διαχείρισης του αρδευτικού νερού στη χώρα, και της ανάγκης για τη ριζική του μεταρρύθμιση, προτείνεται να συνεκτιμηθεί το σύνολο των παραπάνω πρακτικών, με στόχο την οικοδόμηση ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού πλαισίου.

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα σύγχρονο πλαίσιο διαχείρισης του συνόλου των υδατικών πόρων της χώρας, στο οποίο θα υπάγεται και η διαχείριση του αρδευτικού νερού στη γεωργία. Το νέο αυτό πλαίσιο θα πρέπει να στηρίζεται στον επιτελικό ρόλο της κεντρικής

κυβέρνησης, ενώ η ευθύνη της διαχείρισης θα μπορούσε να αντιστοιχεί σε περιφερειακό ή τοπικό (λεκάνη απορροής) επίπεδο. Η ανάγκη για αποτελεσματικότητα στον σχεδιασμό και την υλοποίηση παραπέμπει σε εναλλακτικές επιλογές σχετικές με την καταλληλότερη θεσμική μορφή της κεντρικής δομής που θα είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση των υδάτων.

Και αυτό γιατί ο συντονισμός, οι ξεκάθαρες αρμοδιότητες, ο έλεγχος των περιφερειακών/τοπικών φορέων και η διασφάλιση της συνοχής μεταξύ συναφών πολιτικών, συνιστούν καταλυτικούς παράγοντες για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού πλαισίου διακυβέρνησης.

Πρακτικές του γαλλικού μοντέλου που αξίζει να υιοθετηθούν περιλαμβάνουν τη σαφή οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων φορέων, την ενσωμάτωση των δημόσιων επενδύσεων για τα αρδευτικά δίκτυα σε μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή πολιτική σε περιφερειακό επίπεδο, και την υιοθέτηση των αρχών της επικουρικότητας και της συμμετοχικής διαχείρισης, καθώς και σύγχρονων μηχανισμών και πρακτικών διασφάλισης της ανανέωσης των υποδομών.

Γενική κατεύθυνση της αναγκαίας μεταρρύθμισης θα είναι τον ουσιαστικό έλεγχο του αρδευτικού νερού και των συναφών υποδομών να έχει η Κεντρική Διοίκηση δεδομένου ότι αναφερόμαστε σε έναν πολύ σημαντικό φυσικό πόρο και προκειμένου να υπάρξει καλύτερος συντονισμός, προγραμματισμός και τελικά καλύτερη διαχείρισή του. Παράλληλα, υπάρχει ρόλος τόσο για την περιφερειακή όσο και για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Γενικό Σχέδιο Πρότασης Μελέτης

Μοντέλο Α:

Το γενικό σχέδιο της πρότασης θα είναι:

- Συνένωση των ΤΟΕΒ για να μπορούν να διαχειριστούν «τα του οίκου τους», και να παρέχουν τις υπηρεσίες που τους αναλογούν με αποτελεσματικό και οικονομικά βιώσιμο τρόπο.
- Συνένωση των ΓΟΕΒ για δημιουργία σημαντικών ανεξάρτητων οργανισμών υποστήριξης, οι οποίοι εποπτεύονται από την Κεντρική Υπηρεσία Εγγείων Βελτιώσεων (ΚΥΕΒ).
- Δημιουργία Κεντρικής Υπηρεσίας Εγγείων Βελτιώσεων (ΚΥΕΒ) στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προκειμένου να έχει τον τελικό έλεγχο του προγραμματισμού και της υλοποίησης μελετών και έργων, να ελέγχει τη διαχείριση του αρδευτικού νερού και των συναφών υποδομών και επίσης να εισηγείται τις απαραίτητες θεσμικές αλλαγές προς την πολιτική ηγεσία. Η ΚΥΕΒ θα έχει άμεση συνεργασία με το ΥΠΟΜΕΔΙ και το ΥΠΕΝ. Ίσως είναι σκόπιμο να συμμετέχουν και εκπρόσωποι των Υπουργείων αυτών στην ΚΥΕΒ.

Προκειμένου να δημιουργηθούν οργανισμοί που θα έχουν το μέγεθος και τη στελέχωση για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της διαχείρισης των εγγειοβελτιωτικών έργων που σήμερα είναι στην αρμοδιότητα των ΤΟΕΒ/ΓΟΕΒ, προτείνεται να γίνει αναγκαστική συνένωση στη βάση κριτηρίων σχετικών με το μέγεθος (συνένωση κάτω από ένα όριο μεγέθους) και την οργανωτική δομή (νομοθετική ρύθμιση που να «επιβάλλει» manager, business

plan, σχέδιο εξυγίανσης –για όσους το έχουν ανάγκη λόγω χρεών–, ΔΣ με συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα, διαπίστευση για τη διαχείριση και υλοποίηση έργων, κλπ.).

Σημείωση: Ως γενική αρχή μπορεί να αναφερθεί ότι θα υπάρχει ο ακόλουθος διαχωρισμός: Τα έργα Α' τάξης θα υπάγονται στην αρμοδιότητα των ΓΟΕΒ και τα έργα Β' τάξης στην αρμοδιότητα των ΤΟΕΒ με την προϋπόθεση ότι οι φορείς αυτοί θα είναι διαπιστευμένοι. Αυτό δεν διαφέρει από τη σημερινή κατάσταση, αλλά με το νέο σχήμα οι ΤΟΕΒ θα μπορέσουν να διαχειριστούν και έργα που σήμερα επικουρούνται από τους ΓΟΕΒ (π.χ.αντλιοστάσια). Επίσης θα οδηγηθούμε σε οργανισμούς με αναβαθμισμένες δυνατότητες διαχείρισης και θα υπάρξει καλύτερος συντονισμός και έλεγχος.

Αναμορφωμένοι ΤΟΕΒ

Οι διαπιστευμένοι ΤΟΕΒ θα αναλάβουν πλήρως τη διαχείριση των έργων τους και τα στελέχη τους θα αναλάβουν όλες τις εργασίες πεδίου (έλεγχος λειτουργίας του έργου, καταγραφές καταναλώσεων, αποκατάσταση βλαβών μικρής/μέσης βαρύτητας, τεχνική καθοδήγηση των αγροτών σε θέματα αρδεύσεων, διαχείριση των αντλιοστασίων). Θα έχουν την αποκλειστική διαχείριση των έργων Β' τάξης και Γ' τάξης όταν αυτά είναι στενά συνδεδεμένα με τα Β' τάξης.

Για να γίνει αυτό εφικτό δεδομένου ότι σήμερα οι ΤΟΕΒ δεν έχουν οργανωμένα τμήματα και δεν έχουν επιστημονικό προσωπικό θα πρέπει να γίνουν υποχρεωτικές συνενώσεις μεταξύ τους, με κριτήρια, όπως προαναφέρθηκε, προκειμένου να αποκτήσουν ένα μέγεθος που θα βελτιώσει τους οικονομικούς δείκτες, όπως άλλωστε έδειξε η μελέτη, και να οργανωθούν σε τμήματα προσλαμβάνοντας και το κατάλληλο προσωπικό.

Συγκεκριμένα, θα πρέπει να δημιουργηθεί Σχέδιο Ανάπτυξης (BusinessPlan) για τον Οργανισμό και να προσληφθεί ένας ιδιώτης manager προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι του ανωτέρω σχεδίου. Επίσης θα πρέπει να είναι υποχρεωτική η συμμετοχή του Δημοσίου (ΥΠΑΑΤ) στο ΔΣ.

Ο Οργανισμός που θα προκύψει από την συνένωση των ΤΟΕΒ θα είναι και αυτός ένας διευρυμένος ΤΟΕΒ που θα προσλάβει γεωπόνο, μηχανικό και οικονομολόγο, τεχνικούς, υδρονομείς, διοικητικό προσωπικό και θα είναι οργανωμένος σε τμήματα (οικονομικό, τεχνικής υποστήριξης και γεωργικής ανάπτυξης).

Οι Οργανισμοί αυτοί που θα δεχθούν να συνενωθούν και να αποκτήσουν ένα μέγεθος κατάλληλο για την υλοποίηση του ανωτέρω σχεδίου, θα λάβουν υποστήριξη από την Πολιτεία: χρηματοδότηση προκειμένου να εκσυγχρονίσουν τα αντλιοστάσιά τους και τις υδροληψίες, διευκόλυνση στην αντιμετώπιση των χρεών τους. Η τοποθέτηση υδρομετρητών στις υδροληψίες θα είναι υποχρεωτική προκειμένου να γίνεται χρέωση σύμφωνα με τον καταναλισκόμενο όγκο νερού. Επίσης θα είναι υποχρεωμένοι να τηρούν ενιαία μεθοδολογία κοστολόγησης και τιμολόγησης του αρδευτικού νερού (δεν αναφερόμαστε σε ενιαία τιμή αλλά σε ενιαία μεθοδολογία) σύμφωνα με αυτά που επιτάσσει η οικονομική επιστήμη και οι νόμοι και κανονισμοί για τους υδατικούς πόρους.

Είναι απαραίτητο να υπάρξει τεχνική καθοδήγηση των αγροτών σχετικά με τις αρδεύσεις προκειμένου να βελτιωθεί η χρήση των υδατικών πόρων και να

αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των αρδεύσεων. Θα πρέπει επίσης ο Οργανισμός να έχει την αρμοδιότητα να ελέγχει την καταλληλότητα του αρδευτικού συστήματος που πρόκειται να προμηθευθεί ο κάθε αγρότης και να επιτρέπει ή μη τη χρήση του εντός της αρδευτικής περιμέτρου.

Οι Οργανισμοί αυτοί (συνενωμένοι/αναβαθμισμένοι ΤΟΕΒ) θα μπορούν να συμμετέχουν και σε προγράμματα βελτίωσης της χρήσης των φυσικών πόρων (π.χ. προγράμματα νιτρορύπανσης), προγράμματα οικολογικής ευαισθητοποίησης, προγράμματα επιμόρφωσης προσωπικού, τεχνολογικής αναβάθμισης, ενίσχυσης των υποδομών, προκήρυξης νέων έργων. Σε όλες αυτές τις δράσεις, τόσο για την συμμετοχή όσο και για την υλοποίηση, θα χρειάζονται τη συμβολή εξειδικευμένου προσωπικού που θα συνεργαστεί με τα στελέχη του ΤΟΕΒ.

Αναμορφωμένοι ΓΟΕΒ

Συγχρόνως θα πρέπει να δημιουργηθεί και διαπιστευμένος φορέας κοινής ωφέλειας που θα μπορεί να υποστηρίξει τους ανασυγκροτημένους ΤΟΕΒ και θα διαχειριστεί τα μεγάλα έργα κεφαλής που θα αδυνατούν εκ των πραγμάτων να διαχειριστούν οι ΤΟΕΒ.

Επίσης ο αναμορφωμένος–διαπιστευμένος ΓΟΕΒ θα διαχειρίζεται τα έργα Β' τάξεως όταν οι αντίστοιχοι ΤΟΕΒ δηλώσουν αδυναμία να το κάνουν, τηρώντας τις απαιτήσεις καλής διαχείρισης που θα θεσπίσει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Ο νέος αναμορφωμένος ΓΟΕΒ θα είναι και αυτός αποτέλεσμα συνένωσης περισσότερων ΓΟΕΒ προκειμένου να αποκτήσει το απαραίτητο μέγεθος, προσωπικό και τεχνογνωσία για να μπορεί να στηρίξει ουσιαστικά τους ΤΟΕΒ και να παίξει κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη των εγγειοβελτιωτικών έργων στην περιοχή αρμοδιότητάς τους. Το Σχέδιο Ανάπτυξής τους θα έχει ορίζοντα 7ετίας που θα αντιστοιχεί στην εκάστοτε Προγραμματική Περίοδο της ΕΕ, δηλαδή σε μια περίοδο κατά την οποία οι βασικές ρυθμίσεις της ΚΑΠ δεν «κινδυνεύουν» από κάποια αναθεώρηση.

Προτείνεται να δημιουργηθεί ένας ΓΟΕΒ ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή (π.χ. ΓΟΕΒ Πελοποννήσου, ΓΟΕΒ Κεντρικής Ελλάδας, Θεσσαλίας και Ηπείρου, και ΓΟΕΒ Μακεδονίας και Θράκης). Τα νησιά, Ιονίου και Αιγαίου θα πρέπει να υποστηριχθούν από τους προαναφερθέντες ΓΟΕΒ.

Οι αναμορφωμένοι ΓΟΕΒ θα είναι ανεξάρτητοι και θα παίξουν τον ρόλο που παίζουν οι SAR (Societesd' Amenagement Regional) στη Γαλλία, οι οποίες αναπτύχθηκαν σε περιοχές που υπάρχει ελλειμματικό υδατικό ισοζύγιο (Νότια Γαλλία).

Οι ΓΟΕΒ θα έχουν ρόλο υποστηρικτικό αλλά και ελεγκτικό έναντι των ΤΟΕΒ.

Οι νέοι αναμορφωμένοι ΓΟΕΒ θα έχουν Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι από τα αρμόδια Υπουργεία (Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, Υποδομών), εκπρόσωποι των Περιφερειών τις οποίες αφορά η δράση του συγκεκριμένου ΓΟΕΒ και εκπρόσωποι του ΤΕΕ και ΓΕΩΤΕΕ.

Θα εκπονηθεί Σχέδιο Ανάπτυξης για τους Οργανισμούς και θα επιλεγεί ιδιώτης manager που μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο θα φροντίσουν για την υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης. Οι Οργανισμοί αυτοί θα οργανωθούν σε

τμήματα (οικονομικού προγραμματισμού, μελετών και τεχνικών έργων, γεωργικής ανάπτυξης, συντήρησης) με το κατάλληλο προσωπικό (μηχανικούς, γεωπόνους ειδικευμένους στις αρδεύσεις, γεωλόγους, οικονομολόγους, προγραμματιστές Η/Υ). Ο ρόλος αυτών των Οργανισμών, με την προϋπόθεση ότι θα είναι διαπιστευμένοι, θα είναι να διαχειρίζονται τα μεγάλα εγγειοβελτιωτικά έργα Α' τάξης και να υποστηρίζουν τους ΤΟΕΒ (καθοδήγηση των ΤΟΕΒ σχετικά με τη συντήρηση, αναβάθμιση των έργων, οικονομική διαχείριση, υλοποίηση μελετών, έλεγχος μελετών, ανάλυση της λειτουργίας έργων προκειμένου να γίνει εισήγηση στους υπευθύνους για τον τρόπο αντιμετώπισής τους, υποστήριξη των ΤΟΕΒ σε υποβολές και υλοποίηση προτάσεων, προκηρύξεις έργων και δημιουργία τευχών δημοπράτησης). Επίσης θα υποβάλλουν εισήγηση προς την Κεντρική Υπηρεσία Εγγείων Βελτιώσεων που θα ιδρυθεί στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σχετικά με τον προγραμματισμό νέων έργων, συμπληρωματικών έργων, ενισχύσεων των υπαρχουσών υποδομών. Στην ουσία τα έργα που θα προγραμματίζονται και θα μελετώνται θα περνούν από τον έλεγχο αυτού του Οργανισμού ο οποίος και θα εισηγείται προκειμένου να δίνεται η τελική έγκριση από την Κεντρική Υπηρεσία Εγγείων Βελτιώσεων.

Οι οικονομικοί πόροι αυτών των αναμορφωμένων ΓΟΕΒ θα είναι η αμοιβή τους για τις υπηρεσίες που θα προσφέρουν στους ΤΟΕΒ, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και στις Περιφέρειες δεδομένου ότι θα κάνουν μελέτες, επίβλεψη έργων, εισηγήσεις για έργα και μελέτες όπως και για τον προγραμματισμό των έργων. Επίσης θα διαχειρίζονται έργα τα οποία δεν θα μπορούν οι οικείοι ΤΟΕΒ, λόγω πιθανής αδυναμίας συνένωσης ή πιθανής επιλογής τους να ζητήσουν την διαχείριση του έργου τους από τον ΓΟΕΒ.

Έλεγχος

Ο έλεγχος θα γίνεται από την ΚΥΕΒ σε όλα τα επίπεδα (ΓΟΕΒ, ΤΟΕΒ) και από τους ΓΟΕΒ προς τους ΤΟΕΒ.

ΜΟΝΤΕΛΟ Β:

Το Μοντέλο Β είναι παρόμοιο με το Μοντέλο Α ως προς τα βασικά του σημεία. Οι διαφορές του Μοντέλου Β είναι οι εξής:

1. Ο επικεφαλής φορέας είναι ιδιωτικού δικαίου αλλά ανήκει στο Δημόσιο (έχει μια μετοχή η οποία ανήκει στο ΥΠΑΑΤ). Έχει ΔΣ, manager και προσωπικό. Οι αρμοδιότητες του κεντρικού φορέα είναι παρόμοιες με αυτές του Μοντέλου Α, με την εξαίρεση ότι στο Μοντέλο Β, ο φορέας επεκτείνεται σε περιφερειακό επίπεδο (ΓΟΕΒ) και συνεπώς, δεν ελέγχει τους ΓΟΕΒ, παρά μόνο τους ΤΟΕΒ.
2. Οι ΓΟΕΒ είναι branches του κεντρικού φορέα (ένα είδος περιφερειακής υπηρεσίας). Δεν έχουν ανεξαρτησία και ούτε ΔΣ. Διαχειρίζονται έργα υπό αυτήν τους την ιδιότητα. Συνεπώς, η διάρθρωσή τους και η στελέχωσή τους θα πρέπει να αποτυπωθεί στο οργανόγραμμα του κεντρικού φορέα. Παρέχουν στους ΤΟΕΒ τις υπηρεσίες που προβλέπονται στο Μοντέλο Α.
3. ΤΟΕΒ: όσα αναφέρονται Μοντέλο Α.

Εδώ το κυριότερο πλεονέκτημα είναι η ευελιξία του κεντρικού φορέα σε ζητήματα οργάνωσης, στελέχωσης και λειτουργίας (στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης, ιεράρχηση, μελέτες, προγραμματισμός έργων, κλπ.). Η

αποδέσμευσή του από τον (στενό) δημόσιο τομέα εγείρει προοπτικές για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα».

Επίλογος

Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω προτεινόμενα από τη μελέτη της ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ και την εμπειρία των ΔΕΥΑ και των Δήμων που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες, εκτιμούμε ότι η Κυβέρνηση και ειδικότερα το ΥΠΑΑΤ, το ΥΠΕΝ, το ΥΠΟΜΕΔΙ και το ΥΠΕΣ, πρέπει να εκπονήσουν ένα πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα μεταρρύθμισης της δημόσιας πολιτικής που αφορά την άρδευση, τους ΤΟΕΒ και τους ΓΟΕΒ, το οποίο θα περιλαμβάνει τη συμπλήρωση των έργων υποδομής, τη συντήρηση των δικτύων και τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους, κίνητρα για τη συνένωσή τους και τη στελέχωση και οργάνωση των υπηρεσιών τους, καθώς και τη συγκρότηση των ΓΟΕΒ κατά Περιφέρεια ή Υδατικό Διαμέρισμα (υπάρχουν 14 Υδατικά Διαμερίσματα). Ως υπόδειγμα για την οργάνωση των ΓΟΕΒ προτείνεται ο Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης (ΟΑΚ).

Το εν λόγω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα πρέπει να περιλάβει και τα έργα υποδομής, τα δίκτυα και τον εξοπλισμό που αφορούν τη λειτουργία της άρδευσης των ΔΕΥΑ και των Δήμων που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες.

Η χρηματοδότηση της συμπλήρωσης των έργων υποδομής, της συντήρησης των δικτύων και του εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού των ΤΟΕΒ προτείνουμε να αποκεντρωθούν στις αιρετές Περιφέρειες με τη μορφή αυτοτελούς προγράμματος, το οποίο θα υλοποιείται υπό την εποπτεία του ΥΠΑΑΤ και του ΥΠΕΝ.

Οι ΔιαΔΕΥΑ που περιλαμβάνονται στην πρότασή μας θα συνεργάζονται με τους ΓΟΕΒ ή με τους Περιφερειακούς Οργανισμούς –όπως της Θεσσαλίας– (εφόσον συγκροτηθούν) στην εκπόνηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης του Υδάτινου Δυναμικού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Ποιοτικά στοιχεία, ιδιαιτερότητες και ανομοιογένεια των ΔΕΥΑ ¹⁸

Αναμφίβολα τα οικονομικά και τεχνικά **ποσοτικά** στοιχεία (που απαντούν στο ερωτήματα “τι;” και “πόσο;”) και οι δείκτες απόδοσης των ΔΕΥΑ αναδεικνύουν το προφίλ των επιχειρήσεων, ωστόσο υπάρχουν και επιπρόσθετα **ποιοτικά** χαρακτηριστικά (που απαντούν στα ερωτήματα “πως;” και “γιατί;”) που δεν μπορούν να αγνοηθούν, καθώς είναι πολύ σημαντικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- **Στα ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά και το ανάγλυφο κάθε Δήμου.** Γεωγραφικά, η ελληνική επικράτεια διαθέτει ανάγλυφο με πολλές και συνεχείς διαφοροποιήσεις και ανομοιογένειες. Πόλεις–αστικά κέντρα, ορεινές περιοχές, δυσπρόσιτα και απομονωμένα χωριά, τουριστικές περιοχές με έντονη εποχικότητα και πιέσεις ως προς τη ζήτηση και προσφορά νερού, αγροτικές περιοχές της υπαίθρου χώρας και πλήθος νησιών διαφόρων μεγεθών. Ακόμα και εντός Νομού, ακόμα και εντός Δήμου, υπάρχουν σημαντικές ανομοιομορφίες που απαιτούν διακριτές προσαρμογές ως προς την υδροδότηση (υποδομές, πιέσεις δικτύου κλπ.) και επιφέρουν διακριτά κόστη.
- **Στο συνολικό μήκος και στην πυκνότητα του δικτύου.** Εκτός από τον αριθμό του πληθυσμού που υδροδοτεί μια ΔΕΥΑ και τον αριθμό υδρομέτρων που διαθέτει, το συνολικό μήκος του δικτύου ύδρευσης και η πυκνότητά του είναι επίσης σημαντικά στοιχεία. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου το συνολικό μήκος δικτύου σε έναν μικρό από πληθυσμιακή άποψη αλλά μεγάλο σε έκταση Δήμο είναι εφάμιλλο σε μήκος ή και μεγαλύτερο από το δίκτυο ενός μεγάλου Δήμου. Οι αστικές ΔΕΥΑ μπορεί να έχουν παροχή νερού ανά 4–5 μέτρα, ενώ στις μικρές ΔΕΥΑ της υπαίθρου χώρας η τιμή μπορεί να ξεπερνά τα 30 μέτρα, λόγω της αραιοκατοικημένης περιοχής. Επιπρόσθετα στα μεγάλα αστικά κέντρα των οικοδομικών τετραγώνων από μια παροχή μπορεί να υδροδοτηθούν από 50–150 άνθρωποι (πολυκατοικία), ενώ στην ύπαιθρο χώρα από μια παροχή υδροδοτείται κατά κανόνα μια οικογένεια που διαμένει σε μονοκατοικία. Αυτό συνεπάγεται δυσανάλογα κόστη λειτουργίας, κόστη προληπτικής και κατασταλτικής συντήρησης και κόστη ενέργειας του υδρευτικού συστήματος.
- **Στον αριθμό και στον πληθυσμό των οικισμών.** Είναι γεγονός ότι υπάρχουν ΔΕΥΑ που υδροδοτούν πολλούς οικισμούς με πολύ λίγους (δεκάδες) κατοίκους. Σε μια οικονομοτεχνική προσέγγιση βασισμένη στη σχέση κόστους–οφέλους η υδροδότηση των οικισμών αυτών είναι ασύμφορη. Οι κατά τόπους ΔΕΥΑ, σε κάθε περίπτωση, έχουν την νομική ευθύνη (και την κοινωνική ευθύνη) να εξασφαλίσουν την υδροδότηση αυτών των οικισμών που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως “άγονες γραμμές” και δημιουργούν παθητικό.
- **Στο κόστος άντλησης (ενεργειακό κόστος).** Η χωρική και χρονική ανισοκατανομή των βροχοπτώσεων είναι χαρακτηριστικό της χώρας. Είναι

¹⁸ Το παρόν κείμενο βασίζεται σε σχετική Έκθεση της ΕΔΕΥΑ.

αυτονόητο ότι τα σχετικά κόστη σε ΔΕΥΑ που αξιοποιούν επιφανειακές πηγές υδροληψίας με φυσική ροή είναι διαφορετικά και σε κάθε περίπτωση μη συγκρίσιμα με αυτά των ΔΕΥΑ που αντλούν νερό από γεωτρήσεις με 400 μέτρα βάθος.

- **Στον αριθμό των πηγών και των υποδομών υδροδότησης.** Σε αραιοκατοικημένους Δήμους οι πηγές και οι υποδομές υδροδότησης (γεωτρήσεις, δεξαμενές, αντλιοστάσια, συστήματα αναμετάδοσης) είναι εκ των πραγμάτων διάσπαρτες και ο αριθμός τους πολύ μεγάλος συγκριτικά με τον αριθμό των αντίστοιχων υποδομών στις πόλεις. Το γεγονός αυτό, μεταξύ άλλων, αναδεικνύει την αναγκαιότητα αποκεντρωμένης διαχείρισης του νερού.
- **Υπάρχουν ΔΕΥΑ και Δήμοι που εκτός από ύδρευση και αποχέτευση διαχειρίζονται και άλλα αντικείμενα.** Στην ελληνική επικράτεια υπάρχουν ΔΕΥΑ που εκτός από την ύδρευση και αποχέτευση διαχειρίζονται την άρδευση ή και την τηλεθέρμανση. Να σημειωθεί ότι το αντικείμενο της άρδευσης σε μια αστική ΔΕΥΑ (που έχει να κάνει κυρίως με το αστικό πράσινο) και σε μια περιφερειακή ή υπαίθρου χώρα ΔΕΥΑ (που έχει να κάνει με χιλιάδες στρέμματα καλλιεργειών) απαιτούν μια τελείως διαφορετική προσέγγιση.
- **Υπάρχουν μικτά συστήματα ύδρευσης – άρδευσης** (άσχετα αν οι ΔΕΥΑ έχουν την αρμοδιότητα της άρδευσης). Υπάρχουν περιπτώσεις ανά την επικράτεια και ειδικά στην ύπαιθρο χώρα όπου σε κάποιες Δημοτικές Ενότητες, περιοχές ή οικισμούς, οι υποδομές ύδρευσης (γεωτρήσεις, αντλιοστάσια, δίκτυα) είναι κοινές με τις αρδευτικές υποδομές. Στις περιπτώσεις αυτές δημιουργούνται περιορισμοί και εμπόδια στη διαχείριση, στην απόσπαση διακριτών πληροφοριών, στην εφαρμογή μέτρων βελτίωσης της ποιότητας του νερού (π.χ. χλωρίωση), στην ευθύνη και αρμοδιότητα αποκατάστασης των βλαβών κλπ. Προτείνεται να γίνει πλήρης καταγραφή ανά περίπτωση και πλήρης διαχωρισμός τους. Τα αρδευτικά συστήματα ως προς τα δίκτυα θα πρέπει να επανατοποθετηθούν γύρω από τη ρυμοτομική γραμμή των οικισμών. Θα πρέπει να εκτιμηθούν η χρηματοδότηση των πράξεων και η εμπλοκή του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.
- **ΔΕΥΑ συνάπτουν Προγραμματικές συμβάσεις με Δήμους.** Σε κάποιες περιπτώσεις και προκειμένου το σύστημα να λειτουργεί ομαλά έχουν συναφθεί Προγραμματικές Συμβάσεις συνεργασίας μεταξύ ΔΕΥΑ και Δήμου, ιδιαίτερα ως προς την εμπλοκή και αξιοποίηση εργαζομένων που διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και ειδικότητες και που προσφέρουν υπηρεσίες εκατέρωθεν. Με αυτό τον τρόπο έχει δημιουργηθεί μια ισορροπία λειτουργίας του συνολικού συστήματος ανά περιοχή. Από την εμπειρία προκύπτει ότι οι Προγραμματικές Συμβάσεις λειτουργούν ικανοποιητικά.
- **Συνεισφορά στην τοπική οικονομία.** Σε αποκεντρωμένο επίπεδο και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις της περιφέρειας και της υπαίθρου χώρας, οι μικρές ΔΕΥΑ, με την οικονομική τους αυτοτέλεια, στηρίζουν άμεσα και πολύπλευρα την τοπική οικονομία και την απασχόληση σε μια εποχή που οι Υπηρεσίες στις μικρές κοινωνίες συρρικνώνονται, υπολειπονται και κλείνουν ή μία μετά την άλλη (ΕΛΤΑ, Ειρηνοδικεία, Τραπεζικά καταστήματα, Αστυνομικά Τμήματα, Δημοτικοί Οργανισμοί, Φορείς περιβαλλοντικής

διαχείρισης, Σχολεία κλπ., πιο πριν τα καταστήματα ΙΚΑ και ΔΟΥ) με αλυσιδωτές επιπτώσεις ως προς την εγκατάλειψη και ερήμωση. Υπό αυτό το πρίσμα, η διατήρηση των ΔΕΥΑ ως Δημοτικών Επιχειρήσεων που παρέχουν αποκεντρωμένα και αυτόνομα νευραλγικές υπηρεσίες (νερό και αποχέτευση) κοντά στον πολίτη και που συνεργάζονται με τοπικές επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες είναι κρίσιμη.

- **Υπάρχουν περιπτώσεις περιοχών με φυσικές καταστροφές.** Είναι σύνηθες οι περιοχές που έχουν υποστεί φυσικές καταστροφές (πλημμύρες, πυρκαγιές και σεισμούς) να χάνουν σημαντικό τμήμα του πληθυσμού (εσωτερική μετανάστευση) και κατά συνέπεια σημαντικό μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στις περιπτώσεις αυτές η στήριξη της Πολιτείας, η παροχή κινήτρων και η διατήρηση Υπηρεσιών πρέπει να θεωρείται αυτονόητη.
- **Υπάρχουν περιπτώσεις περιοχών στις οποίες λειτουργούν ρυπογόνες μονάδες.** Σε περιοχές που έχουν υποβαθμιστεί ή υποβαθμίζονται καθώς λειτουργούν αναγκαίες για τη χώρα υποδομές με αυξημένο ρυπαντικό φορτίο για το περιβάλλον (σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο) η διατήρηση των ΔΕΥΑ ως επιχειρήσεων με σημαντικό περιβαλλοντικό πρόσημο – στην πηγή του προβλήματος – είναι απαραίτητη μαζί με άλλα ανταποδοτικά οφέλη.

Στην Ελλάδα, η όποια μεταρρύθμιση του τομέα των υδάτων επιβάλλεται να ενσκήψει στις κατά τόπους ιδιαιτερότητες και εκτός από “οικονομίες κλίμακας” να συμπεριλάβει γεωγραφικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά κριτήρια. Η εφαρμογή οριζόντιων μέτρων και πολιτικών επιλογών θα δημιουργήσει πολλαπλάσια προβλήματα από αυτά που θα επιλύσει, δεδομένης της πολυπλοκότητας του θέματος. Το ζήτημα της **αποκέντρωσης** και της στήριξης των τοπικών κοινωνιών και οικονομιών είναι καθοριστικό **για τη διατήρηση ζωής στην περιφέρεια και την ύπαιθρο χώρα.**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Μάιος 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ

2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ & ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3. ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΕΠΙΛΥΣΗ

4. ΣΤΑΔΙΟ Ι: ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ – ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ –SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ – ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

5. ΣΤΑΔΙΟ ΙΙ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΕΥΑ

Άξονας 1: Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού

Άξονας 2: Αναβάθμιση Επιχειρησιακού Προγραμματισμού, Οργάνωσης και Λειτουργίας

Άξονας 3: Προώθηση συνεργασιών μεταξύ των ΔΕΥΑ καθώς και μεταξύ ΔΕΥΑ και Δήμων

Άξονας 4: Πρότυπη εργαλειοθήκη σε Τεχνικά και λοιπά θέματα – Διάχυση καλών πρακτικών

Άξονας 5: Εξοικονόμηση Ενέργειας – Αξιοποίηση ΑΠΕ

Άξονας 6: Αναβάθμιση ρόλου ΕΔΕΥΑ

Άξονας 7: Διεύρυνση του ρόλου και της προοπτικής των ΔΕΥΑ

Άξονας 8 : Πρόγραμμα δημοσιότητας του Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας

6. ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

7. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 43 του ν. 4914/2022 για το ΕΣΠΑ 2021–2027, η ΕΕΤΑΑ ΑΕ είναι δικαιούχος ενεργειών τεχνικής βοήθειας στο Πρόγραμμα «*Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων*».

Για το σκοπό αυτό προτείνουμε στο Πρόγραμμα «*Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων*» να ενταχθεί ένα 5ετές Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας 2023–2027 των ΔΕΥΑ και των Δήμων (με υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης), με **κύριο στόχο** την παροχή τεχνικής βοήθειας στις ΔΕΥΑ και στους Δήμους, προκειμένου να βελτιωθεί η διοικητική ικανότητά τους όσον αφορά την αξιοποίηση του ΕΣΠΑ 2021–2027 και των άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων, τα οποία στοχεύουν στη βελτίωση της δημόσιας πολιτικής διαχείρισης της ύδρευσης και της αποχέτευσης στη χώρα μας.

Το 5ετές Πρόγραμμα αυτό θα έχει τον χαρακτήρα Προγράμματος Συλλογικής Υποστήριξης των ΔΕΥΑ και των Δήμων, δηλαδή θα αφορά οριζόντια όλους τους φορείς, δίνοντας τη δυνατότητα σε κάθε φορέα (ΔΕΥΑ και Δήμο) να προσαρμόζει την προσφερόμενη τεχνική βοήθεια στις δικές του ανάγκες και ιδιαιτερότητες. Έμφαση θα δοθεί στους μικρότερους φορείς οι οποίοι δυσκολεύονται περισσότερο από τους άλλους στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

Η έννοια της διοικητικής ικανότητας προσδιορίζεται ως η ικανότητα διαμόρφωσης και υλοποίησης αποτελεσματικών πολιτικών για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων, τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της διοικητικής ικανότητας είναι η επάρκεια των αναγκαίων υλικών και άυλων πόρων (Ανθρώπινοι Πόροι, Δομές και Συστήματα, Τεχνογνωσία σε θέματα Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Προγραμματισμού κλπ).

Για την εκπόνηση και υλοποίηση του Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας θα υπογραφεί προγραμματική σύμβαση μεταξύ ΚΕΔΕ - ΕΔΕΥΑ - ΕΕΤΑΑ. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders), η εξασφάλιση δέσμευσης και η απόκτηση κυριότητας (ownership) αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Προγράμματος.

1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ & ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Βασικές Αρχές

- ❖ Ολοκληρωμένος σχεδιασμός
- ❖ Ιδιοκτησία του Προγράμματος από την Τοπική Αυτοδιοίκηση
- ❖ Ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας των ΔΕΥΑ και των Δήμων
- ❖ Προώθηση συνεργασιών μεταξύ ΔΕΥΑ καθώς και μεταξύ ΔΕΥΑ και Δήμων

Σκοπός

- ❖ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας ΔΕΥΑ και Δήμων για:
 - τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών τοπικής εμβέλειας
 - τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση αναπτυξιακών σχεδίων και επενδυτικών προγραμμάτων

2. ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΕΠΙΛΥΣΗ

- ❖ Σημαντικές ελλείψεις μόνιμου, έμπειρου και εξειδικευμένου προσωπικού
- ❖ Αδυναμίες για Μακροπρόθεσμο Ολιστικό Σχεδιασμό
- ❖ Αδυναμίες στην εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου
- ❖ Αδυναμίες στον έγκαιρο προγραμματισμό/ προετοιμασία και ωρίμανση έργων και δράσεων
- ❖ Αδυναμίες στην διοίκηση και διαχείριση έργων και στη διαχείριση δημοσίων συμβάσεων (ιδιαίτερα οι μικρές ΔΕΥΑ και οι Δήμοι)
- ❖ Υψηλό επίπεδο απωλειών του νερού από τα δίκτυα ύδρευσης,
- ❖ Αδυναμίες στη συντήρηση και την λειτουργία των έργων
- ❖ Ελλείψεις στην περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων σε λειτουργία
- ❖ Περιορισμένη αξιοποίηση της παραγόμενης ιλύος για την ανάκτηση του ύδατος,
- ❖ Υψηλό κόστος ενέργειας για τη λειτουργία των υποδομών
- ❖ Τιμολογιακή Πολιτική – Ανάκτηση κόστους
- ❖ Ψηφιακός μετασχηματισμός ΔΕΥΑ και Δήμων σε θέματα διαχείρισης υδάτων και λυμάτων

3. ΣΤΑΔΙΟ Ι: ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ – ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ – SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ – ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

Το πρώτο βήμα του 5ετούς Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας θα είναι η επέκταση/αναβάθμιση της «ψηφιακής πλατφόρμας» της ΕΔΕΥΑ για την καταγραφή και παρακολούθηση των στοιχείων των 125 ΔΕΥΑ, τα οποία αφορούν τη διαχείριση της ύδρευσης και της αποχέτευσης.

Η βάση αυτής της καταγραφής θα είναι η επέκταση της μελέτης της D.G.Regio που αφορά 35 ΔΕΥΑ στο σύνολο των ΔΕΥΑ καθώς και η «Έκθεση Καταγραφής Τεχνικών Υπηρεσιών ΔΕΥΑ 2020» της ΕΕΤΑΑ.

Για τη συμμετοχή των ΔΕΥΑ στο Πρόγραμμα θα αξιοποιηθεί συνδυασμός εργαλείων: συναντήσεις/δημόσιες συζητήσεις, γραπτές παρατηρήσεις, συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης/εργαστήρια και έρευνες.

Θα ακολουθήσει ανάλυση η οποία θα εξετάζει βασικά ζητήματα που προκύπτουν από **εσωτερικές προκλήσεις** (οι οποίες αφορούν δομές, ανθρώπινο δυναμικό, συστήματα και εργαλεία) και **εξωτερικές/εγκάρσιες/συστημικές προκλήσεις** (συντονισμός, χάραξη πολιτικής κ.λπ.). Τα στοιχεία που είναι σκόπιμο να καταγραφούν για κάθε ΔΕΥΑ είναι τα ακόλουθα:

- Διοίκηση της ΔΕΥΑ (Πρόεδρος, Διοικητικό Συμβούλιο, Γενικός Διευθυντής), Στοιχεία επικοινωνίας (Διεύθυνση, e-mail, τηλέφωνο, σύνδεσμος κλπ).
- Σύμβουλοι ανά ΔΕΥΑ ή ομάδα ΔΕΥΑ για την υποστήριξή τους.
- Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας – Προσωπικό. Ελλείψεις.
- Κτιριακή και λοιπή τεχνική υποδομή, εξοπλισμός. Ελλείψεις.
- Βαθμός ψηφιοποίησης των υπηρεσιών: εξοπλισμός, βασικές εφαρμογές, εν εξελίξει προγράμματα. Ελλείψεις.
- Δίκτυα ύδρευσης, Δίκτυα αποχέτευσης, Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ): Βασικά τεχνικά χαρακτηριστικά, Έργα σε εκκρεμότητα ή σε εξέλιξη, Σύστημα ελέγχου

ποιότητας νερού, Απώλειες νερού, Κατανάλωση ενέργειας των ΕΕΛ κλπ. Αναγκαία νέα ή συμπληρωματικά έργα.

- Καινοτομικές πρωτοβουλίες που υλοποιήθηκαν ή είναι σε εξέλιξη π.χ. τηλεμετρική παρακολούθηση απωλειών, χρησιμοποίηση ΑΠΕ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, αξιοποίηση λυματολάσπης.
- Οικονομική διοίκηση: Σύστημα οικονομικής διαχείρισης, υστέρηση εσόδων, επιβάρυνση εξόδων λόγω του ενεργειακού κόστους, ζητήματα βιωσιμότητας της ΔΕΥΑ.
- Ειδικά προβλήματα της ΔΕΥΑ λόγω της διασποράς των οικισμών και των δικτύων τους ή/και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων.
- Νομοθετικό πλαίσιο: Επισήμανση των ζητημάτων που δεν αφορούν τα ανωτέρω επιχειρησιακά ζητήματα, αλλά πρέπει να αντιμετωπιστούν νομοθετικά.

Στην ανωτέρω καταγραφή θα δοθεί έμφαση στα προβλήματα και τις ελλείψεις που αντιμετωπίζει κάθε ΔΕΥΑ, στον προγραμματισμό της για την αντιμετώπισή τους και στις σχετικές προτάσεις της που απευθύνονται προς τα υπερκείμενα διοικητικά επίπεδα (τον Δήμο, την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, τα αρμόδια Υπουργεία). Επίσης θα εκπονηθεί ανάλυση SWOT [Strengths (Δυνάμεις), Weaknesses (Αδυναμίες), Opportunities (Ευκαιρίες) και Threats (Απειλές)]. Πρόκειται για τεχνική εξέταση των υφιστάμενων εσωτερικών χαρακτηριστικών ενός οργανισμού, συμπεριλαμβανομένων των τομέων που λειτουργούν καλά και των τομέων που χρειάζονται βελτίωση, καθώς και της εξωτερικής κατάστασης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι μελλοντικές εξελίξεις που μπορεί να εκμεταλλευτεί ο οργανισμός και αυτές που ενδεχομένως αντιπροσωπεύουν προβλήματα τα οποία θα πρέπει να ξεπεραστούν.¹⁹

Επίσης, θα κληθεί κάθε ΔΕΥΑ να “τσεκάρει” σε έναν ενδεικτικό κατάλογο υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας, τις υπηρεσίες που εκτιμά ότι χρειάζεται.

Σημείωση 1: Η «ψηφιακή πλατφόρμα» θα συντηρείται και θα επικαιροποιείται συστηματικά σε πρώτη φάση από την ΕΕΤΑΑ και στη συνέχεια από την ΕΔΕΥΑ (με την συνεργασία της ΕΕΤΑΑ).

Σημείωση 2: Στην καταγραφή των ελλείψεων σε προσωπικό θα καταγραφούν και οι οργανικές θέσεις που θα κενωθούν στην 5ετία 2023–2027 λόγω συνταξιοδοτήσεων, ώστε να προταθεί ένα 5ετές πρόγραμμα σταδιακής συμπλήρωσης του προσωπικού των ΔΕΥΑ.

Σημείωση 3: Η καταγραφή των ΔΕΥΑ που έχουν υστέρηση στην κατασκευή ή λειτουργία των ΕΕΛ θα γίνει σε συνεργασία με την Τεχνική Γραμματεία της ΜΟΔ που έχει γνώση των σχετικών προβλημάτων τους.

4. ΣΤΑΔΙΟ II: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΕΥΑ

Το 5ετές Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας ΔΕΥΑ 2023–2027 θα περιλαμβάνει την εκπόνηση του συνόλου των αναγκαίων δράσεων για την αναβάθμιση της Διοικητικής και Επιχειρησιακής Ικανότητας των ΔΕΥΑ (και των Δήμων που δεν έχουν ΔΕΥΑ αλλά σχετική

¹⁹Βλ. Έγγραφο Ε.Ε. «Χάρτες Πορείας για την Ανάπτυξη Διοικητικών Ικανοτήτων- Πρακτική Εργαλειοθήκη».

δημοτική υπηρεσία). Το Πρόγραμμα αυτό θα περιλαμβάνει, ενδεικτικά, τους παρακάτω άξονες:

Άξονας 1: Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού

Η επάρκεια και η ποιότητα του ανθρωπίνου δυναμικού αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για την διοικητική ικανότητα του φορέα. Οι εξελίξεις στις πολιτικές διαχείρισης του ανθρωπίνου δυναμικού (προσλήψεις, αποδοχές, κινητικότητα κλπ) την τελευταία δεκαετία έχουν δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα στις ΔΕΥΑ .

Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων το Πρόγραμμα θα περιλαμβάνει τις παρακάτω ενέργειες

- Εκπόνηση 5ετούς προγράμματος σταδιακής συμπλήρωσης του προσωπικού των ΔΕΥΑ.
- Πρόσληψη, μεταβατικά, εξειδικευμένου προσωπικού στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας (συμβάσεις ορισμένου χρόνου ή μίσθωσης έργου) για την υποστήριξη των ΔΕΥΑ
- Προγράμματα ενημέρωσης –εκπαίδευσης του ανθρωπίνου δυναμικού:
 - Πρόγραμμα ενημέρωσης των μελών των Δ.Σ. των ΔΕΥΑ
 - Προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στα οποία θα κληθούν να συμμετάσχουν στελέχη των ΔΕΥΑ. Η τηλεκπαίδευση θα γίνει με τη χρήση της πλατφόρμας σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης, την οποία διαθέτει η ΕΕΤΑΑ και θα περιλαμβάνει .
 - ✓ ανάπτυξη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες,
 - ✓ προσαρμογή του για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και
 - ✓ παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (σύγχρονης και ασύγχρονης) .
 - Ειδικό πρόγραμμα εκπόνησης εκπαιδευτικών πακέτων και εκπαίδευσης των νεοπροσλαμβανόμενων.
 - Δημιουργία intranet – πλατφόρμας διαδικτυακής συνεργασίας για τη δικτύωση των διευθυντικών στελεχών των ΔΕΥΑ, με στόχο την αλληλοενημέρωση και τη μεταφορά καλών πρακτικών. Δημιουργία δικτύων κατά λειτουργία (οικονομική διαχείριση, τεχνική υπηρεσία, πληροφορική κλπ).
 - Μελέτη και πιλοτική εφαρμογή του θεσμού “mentoring”

Στόχος η **δημιουργία μιας μόνιμης πιστοποιημένης δομής / μηχανισμού παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης** από την ΕΔΕΥΑ σε συνεργασία με την ΚΕΔΕ και την ΕΕΤΑΑ. Η ΕΔΕΥΑ σε συνεργασία με την ΕΕΤΑΑθα έχει την ευθύνη για την διάγνωση των εκπαιδευτικών αναγκών, την επικαιροποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Η τηλεκπαίδευση σε πρώτη φάση θα γίνει με τη χρήση της πλατφόρμας σύγχρονης τηλεκπαίδευσης, την οποία διαθέτει η ΕΕΤΑΑ.

Άξονας 2: Αναβάθμιση Επιχειρησιακού Προγραμματισμού, Οργάνωσης και Λειτουργίας

Υποστήριξη των ΔΕΥΑ ώστε καθεμία να καταρτίσει “πρόγραμμα διοίκησης αλλαγής” που θα αξιοποιεί τους διατιθέμενους πόρους και τεχνογνωσία:

- Πρότυπο/ προδιαγραφή 5ετούς Γενικού Σχεδίου Υπηρεσιών Ύδατος (Γ.Σ.Υ.Υ.) που θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:²⁰
 - αποτύπωση, συμπεριλαμβανομένων των ζωνών ασφαλείας, ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης,
 - εξεύρεση νέων πηγών κάλυψης αναγκών, αν απαιτείται, σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα,
 - προβλέψεις μελλοντικής ζήτησης σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα και σχεδιασμός του υδροδοτικού και αποχετευτικού συστήματος,
 - πρόγραμμα υλοποίησης έργων αναβάθμισης του υδροδοτικού συστήματος με σκοπό τη μείωση των διαρροών, καθώς και του ανθρακικού αποτυπώματος, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 20 του ν. 4936/2022 (Α' 105),
 - πρόγραμμα υλοποίησης έργων αναβάθμισης του αποχετευτικού συστήματος,
 - κοστολόγηση των παρεχομένων υπηρεσιών ύδατος, διαμόρφωση τιμολογιακής πολιτικής και επίπεδα ανάκτησης κόστους,
 - αντιμετώπιση ομβρίων υδάτων,
 - επαναχρησιμοποίηση νερού και αξιοποίηση ιλύος,
 - αξιολόγηση των επενδύσεων που απαιτούνται για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες της πενταετίας, καθώς και αποτύπωση του τρόπου χρηματοδότησής τους.
 - λειτουργία υποδομών
 - περιβαλλοντική αδειοδότηση υποδομών
 - εξοικονόμηση ενέργειας – αξιοποίηση ΑΠΕ

- Πρότυπο 5ετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εσωτερικής Ανάπτυξης Δ.Ε.Υ.Α. με το οποίο θα αντιμετωπίζονται με ολιστικό τρόπο όλα τα θέματα μιας ΔΕΥΑ όπως ενδεικτικά:
 - ❖ Οργάνωση και Ψηφιακός Μετασχηματισμός της ΔΕΥΑ
 - ❖ Βιωσιμότητα ΔΕΥΑ (κοστολόγηση – τιμολογιακή πολιτική)
 - ❖ Παρακολούθηση δεικτών
 - ❖ Προγραμματισμός και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
 - ❖ Πιστοποίηση (ISO 2001 κλπ) – Επάρκεια
 - ❖ Επικοινωνία –Ευαισθητοποίηση – Δημοσιότητα (Πρωώθηση γδατικής συνείδησης)
 - ❖ Εκσυγχρονισμός των παρεχόμενων στους καταναλωτές υπηρεσιών – Βελτίωση των λειτουργιών διαφάνειας, λογοδοσίας και επικοινωνίας με τους πολίτες

Ειδικά για τους Δήμους θα εκπονηθεί, αντίστοιχα, ένα πρότυπο σχέδιο δράσης για την υπηρεσία Ύδρευσης – Αποχέτευσης και θα υποστηριχθεί η εφαρμογή του.
- Εκπόνηση Προτύπων (πρότυποι κανονισμοί, προτυποποίηση διαδικασιών κλπ), Προδιαγραφών (πχ πληροφοριακών συστημάτων) και Οδηγών που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία των ΔΕΥΑ.
- Υποστήριξη των φορέων στην εκτίμηση κινδύνου και τη διαχείριση κινδύνου ενός συστήματος υδροδότησης.²¹

²⁰ Άρθρο 35 ν. 5037/2023

²¹ ΚΥΑ αρ. Δ1(δ)ΓΠ οικ. 27829/ΦΕΚ 235/25.4.2023 Ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 (L435/1, 23.12.2020)

- Υποστήριξη των ΔΕΥΑ και των Δήμων στην εφαρμογή της ΚΥΑ 53924/460 ΦΕΚ 3309/18.5.2023 «Θέσπιση κριτηρίων αξιολόγησης της διαχειριστικής ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών ύδατος...»
- Επιλογή Δεικτών
- Δημιουργία κεντρικής πλατφόρμας στην ΕΔΕΥΑ και στην ΕΕΤΑΑ για τον προγραμματισμό και την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων.

Σημείωση: Για την υποστήριξη της εφαρμογής απαιτείται η **δημιουργία κεντρικού μηχανισμού** (και περιφερειακού όπου είναι αναγκαίο) - HelpDesk συνεχούς συμβουλευτικής υποστήριξης των ΔΕΥΑ και των Δήμων κατά τη διάρκεια του Προγράμματος (βλ. Τρόπος Υλοποίησης)

Άξονας 3: Προώθηση συνεργασιών μεταξύ των ΔΕΥΑ καθώς και μεταξύ ΔΕΥΑ και Δήμων

- Μελέτη για την δημιουργία ενός δικτύου εργαστηρίων που θα καλύπτουν τις ανάγκες των ΔΕΥΑ στις ακριβές και πολύπλοκες αναλύσεις για την ποιότητα του πόσιμου νερού σύμφωνα και με το νέο ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης και διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας ενός φυσικού εργαστηρίου με τις παραπάνω αρμοδιότητες.
- Εκπόνηση εμπειρογνομosύνης για τα πεδία διαδημοτικής συνεργασίας μεταξύ των ΔΕΥΑ καθώς και μεταξύ των ΔΕΥΑ και των Δήμων που έχουν δημοτική υπηρεσία ύδρευσης-αποχέτευσης. Εκπόνηση εθνικού χωροταξικού και επιχειρησιακού σχεδίου διαδημοτικής συνεργασίας των ΔΕΥΑ σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και συγκρότησης διαδημοτικών «Κοινών Υπηρεσιών»
- Δημιουργία πρότυπων συμβάσεων διαδημοτικών συνεργασιών – Προώθηση συνεργασιών για την λειτουργία υποδομών (ΕΕΛ)

Άξονας 4: Πρότυπη Ψηφιακή Εργαλειοθήκη σε Τεχνικά και λοιπά θέματα – Διάχυση καλών πρακτικών

- Συμβουλευτική υποστήριξη για τη μεταφορά τεχνογνωσίας από πιλοτικά έργα και δράσεις που εφαρμόζουν ΔΕΥΑ, π.χ. για την αξιοποίηση της λυματολάσπης, για την εξοικονόμηση ενέργειας, για τη βελτίωση των υπηρεσιών προς τους καταναλωτές.
- Ψηφιακή εργαλειοθήκη με πρότυπα για την διαχείριση τεχνικών ζητημάτων στην διαχείριση υδάτων και λυμάτων
- Ψηφιακή Εργαλειοθήκη για διοίκηση και διαχείριση Δημόσιων συμβάσεων
- Ψηφιακός Οδηγός για την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων – Ενημέρωση και συμβουλευτική υποστήριξη για την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΕΣΠΑ 2021-2027, RRF, “Α.Τρίτης”, ΕΠΑ κλπ).
- Προώθηση μικρών έργων επεξεργασίας λυμάτων –Προτυποποίηση τευχών για εγκαταστάσεις ΕΕΛ σε μικρούς Οικισμούς
- Εντοπισμός και διάχυση καλών πρακτικών

Άξονας 5: Εξοικονόμηση Ενέργειας – Αξιοποίηση ΑΠΕ

- Επεξεργασία ολοκληρωμένης πρότασης για την εξοικονόμηση ενέργειας στις ΔΕΥΑ και την αξιοποίησήτων ΑΠΕ
- Αφαλάτωση με χρήση ΑΠΕ

- Συμβουλευτική υποστήριξη των ΔΕΥΑ για την αξιοποίηση των ΑΠΕ, με στόχο τη μείωση του κόστους της ενέργειας

Άξονας 6: Αναβάθμιση ρόλου ΕΔΕΥΑ

Ο Άξονας αυτός περιλαμβάνει τα ακόλουθα που αφορούν την υποστήριξη της ΕΔΕΥΑ:

- Αναβάθμιση των υποσυστημάτων του ΟΠΣ της ΕΔΕΥΑ (παρακολούθησης της ποιότητας του νερού, συγκριτικής αξιολόγησης ΔΕΥΑ με δείκτες, δημόσιας πρόσβασης στους πολίτες σχετικά με την ποιότητα του νερού κλπ). Διασύνδεση του ΟΠΣ της ΕΔΕΥΑ με τα Πληροφοριακά Συστήματα των ΔΕΥΑ και της Δημόσιας Διοίκησης.
- Υποστήριξη των ΔΕΥΑ για την αξιοποίηση του Προγράμματος ψηφιοποίησης των ΔΕΥΑ του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης,
- Αναβάθμιση των υπηρεσιών της ΕΔΕΥΑ προς τα μέλη της.
- Διερεύνηση του πεδίου πιθανής διαμόρφωσης εταιρικής σχέσης της ΕΔΕΥΑ με την ΕΥΔΑΠ και την ΕΥΑΘ.
- Υποστήριξη της ΕΔΕΥΑ με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών ή/και τη μεταφορά τεχνογνωσίας από δημόσιους ή συλλογικούς φορείς άλλων Ευρωπαϊκών χωρών ή χωρών του ΟΟΣΑ, καθώς και την οργάνωση συλλογικών δράσεων με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, των υδατικών πόρων και του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης.

Άξονας 7: Διεύρυνση του ρόλου και της προοπτικής των ΔΕΥΑ

- Μελέτη διεύρυνσης του ρόλου των ΔΕΥΑ στη διαχείριση του υδάτινου δυναμικού
- Τεκμηριωμένη πρόταση συμμετοχής των ΔΕΥΑ και των Δήμων στην Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της Δημόσιας Πολιτικής διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού ή έστω της Λειτουργικής Περιοχής διαχείρισης της ύδρευσης και της αποχέτευσης.
- Μελέτη αξιοποίησης ψηφιακών εργαλείων της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης (BigData, IoT, AI κλπ) από τις ΔΕΥΑ.

Άξονας 8 : Πρόγραμμα δημοσιότητας του Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας

Το Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας θα περιλαμβάνει ολοκληρωμένο πρόγραμμα δημοσιότητας που περιέχει:

- ενημέρωση των stakeholders και
- ευαισθητοποίηση των πολιτών

5. ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για την υλοποίηση του Προγράμματος απαιτούνται οι παρακάτω δράσεις:

1. Εκπόνηση και εφαρμογή 5ετούς προγράμματος σταδιακής συμπλήρωσης του προσωπικού των ΔΕΥΑ.
2. Δημιουργία κεντρικού μηχανισμού υποστήριξης (HelpDesk) συνεχούς συμβουλευτικής υποστήριξης των ΔΕΥΑ και των Δήμων κατά τη διάρκεια του Προγράμματος.

Σε κεντρικό επίπεδο συγκροτείται Ομάδα Έργου (ΟΕ) στην ΕΕΤΑΑ. Η ΟΕ θα αποτελείται από 4-5 στελέχη με αποκλειστική απασχόληση στο έργο και θα υποστηρίζεται -κατά περίπτωση- από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.

Ο υποστηρικτικός μηχανισμός, θα επιτελεί, ενδεικτικά, τις λειτουργίες:

- Μεταφοράς πληροφορίας και τεχνογνωσίας
- Υποστήριξης σε κρίσιμα, οριζόντια ζητήματα των ΔΕΥΑ και των Δήμων
- Δημιουργίας προτύπων (πρότυποι κανονισμοί, προτυποποίηση διαδικασιών κλπ)
- Παροχής εργαλείων (οδηγών, εντύπων κλπ)
- Επίλυσης ειδικών κρίσιμων θεμάτων
- Παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης
- Επικοινωνίας (Δίαυλος) του κεντρικού με το περιφερειακό και τοπικό επίπεδο

3. Δημιουργία Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης, όπου είναι αναγκαίο.

Εκπόνηση μελέτης για την δημιουργία περιφερειακού μηχανισμού σε επίπεδο περιφέρειας.

4. Δημιουργία μιας μόνιμης πιστοποιημένης δομής / μηχανισμού παροχής εκπαίδευσης
Βασική παράμετρος για την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των προβλέψεων του εθνικού σχεδιασμού είναι η κατάλληλη εκπαίδευση και διά βίου μάθηση των στελεχών (των ΔΕΥΑ και των Δήμων) που ασχολούνται με την ύδρευση και την αποχέτευση με τη δημιουργία σχετικής δομής/μηχανισμού.

Για την δημιουργία του μηχανισμού θα εκπονηθεί μελέτη βιωσιμότητας. Η δομή αυτή θα λειτουργεί μέσω Προγραμματικής Σύμβασης ΕΕΤΑΑ – ΚΕΔΕ – ΕΔΕΥΑ και θα επιτελεί τις παρακάτω λειτουργίες:

- ✓ Διάγνωση εκπαιδευτικών αναγκών
- ✓ Ανάπτυξη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού (εκπαιδευτικών πακέτων) σε όλες τις θεματικές ενότητες, συστηματική επικαιροποίηση
- ✓ Προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού για εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- ✓ Παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (σύγχρονης και ασύγχρονης) και διαζώσης
- ✓ Αξιολόγηση των προγραμμάτων

Θα αναπτυχθούν προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στα οποία θα κληθούν να συμμετάσχουν στελέχη των ΔΕΥΑ και των Δήμων. Τα προγράμματα εξ αποστάσεως μάθησης (σύγχρονης και ασύγχρονης) θα περιλαμβάνουν θεματικές ενότητες προσαρμοσμένες ανά περίπτωση στις εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές ανάγκες των στελεχών ΔΕΥΑ και Δήμων.

Η τηλεεκπαίδευση σε πρώτη φάση θα γίνει με τη χρήση της πλατφόρμας σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης, την οποία διαθέτει η ΕΕΤΑΑ.

5. Δημιουργία Χρηματοδοτικού Εργαλείου για την χρηματοδότηση της εκπόνησης των Γενικών Σχέδιων Υπηρεσιών Ύδατος (Γ.Σ.Υ.Υ.)

6. Πρόγραμμα Δημοσιότητας

6. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Για τις ανάγκες του Προγράμματος προτείνεται η σύναψη Συμφώνου Συνεργασίας (ΜΟΥ) μεταξύ ΥΠΕΝ - ΚΕΔΕ - ΕΕΤΑΑ - ΕΔΕΥΑ - ΡΑΑΕΥ, με σκοπό την παρακολούθηση της καλής εκτέλεσης του έργου και τη διατύπωση εισηγήσεων προς την Κυβέρνηση. Στο πλαίσιο του Συμφώνου Συνεργασίας συστήνεται Επιτροπή Παρακολούθησης (Steering Committee), η οποία απαρτίζεται από όλους τους συμμετέχοντες :

Η επιχειρησιακή υλοποίηση ανήκει στην Ομάδα Έργου, που θα συγκροτηθεί για το σκοπό αυτό στην ΕΕΤΑΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας θα περιέχει ανάλογες δράσεις παροχής τεχνικής βοήθειας προς τους Δήμους που δεν έχουν ΔΕΥΑ. Τον ρόλο της ΕΔΕΥΑ τυπικά θα ασκήσει η ΚΕΔΕ, εκχωρώντας ό,τι κριθεί σκόπιμο στην ΕΔΕΥΑ. Σχετική πρόβλεψη θα περιλαμβάνεται στην Προγραμματική Σύμβαση ΕΕΤΑΑ – ΕΔΕΥΑ – ΚΕΔΕ που προτείνεται να υπογραφεί για την υλοποίηση του Προγράμματος.

Βιβλιογραφία

- Έγγραφο Ε.Ε. «Χάρτες Πορείας για την Ανάπτυξη Διοικητικών Ικανοτήτων- Πρακτική Εργαλειοθήκη
- Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών – Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των τοπικών και των περιφερειακών αρχών για την ενίσχυση των επενδύσεων και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων κατά την περίοδο 2021-2027
- ADMINISTRATIVE CAPACITY BUILDING SELF-ASSESSMENT INSTRUMENT for Managing Authorities of EU Funds under Cohesion Policy, OECD

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 : Η “ΘΕΣΜΙΚΗ ΜΝΗΜΗ” ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Στο παρόν κείμενο καταγράφονται οι σημαντικότερες συνιστώσες της μεταρρυθμιστικής τεχνικής (reformengineering) των διοικητικών αλλαγών και των μεταρρυθμίσεων της Μεταπολίτευσης (1975–2023), οι οποίες συνέβαλαν στην εκπόνηση της παρούσας «Πρότασης Μεταρρύθμισης της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης», αποδεικνύοντας ότι η “θεσμική μνήμη” είναι πολύτιμος οδηγός για τον σχεδιασμό και τη διοίκηση εφαρμογής της προτεινόμενης Μεταρρύθμισης.

Κατά συνέπεια η “θεσμική μνήμη” από τις διοικητικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις της Μεταπολίτευσης μας προσφέρει την “εργαλειοθήκη” της προτεινόμενης Μεταρρύθμισης.

1. Ο.Α.Κ. ο περιφερειακός φορέας διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού

Ο πρώτος αναπτυξιακός νόμος που ψηφίστηκε από τη Βουλή στη διάρκεια της Μεταπολίτευσης είναι ο Ν.849/1978 (Α΄232) «Περί παροχής κινήτρων δια την ενίσχυσιν την περιφερειακής και οικονομικής αναπτύξεως της Χώρας», ο οποίος περιλαμβάνει το άρθρο 36 «*Σύστασις Τοπικών Οργανισμών*» και το άρθρο 38 «*Αναπτυξιακά Εταιρεία*». ²²

Με βάση το άρθρο 36 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης (Ο.Α.ΔΥ.Κ.) και αργότερα ο Οργανισμός Ανάπτυξης Ανατολικής Κρήτης (Ο.ΑΝ.Α.Κ.). Το 2013 με το άρθρο 3 του Ν.4138/2013 (Α΄72) συγχωνεύθηκε ο Ο.Α.ΔΥ.Κ. και ο Ο.ΑΝ.Α.Κ. με τη σύσταση νέας εταιρείας με την επωνυμία “Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης Α.Ε.” (Ο.Α.Κ. Α.Ε.), η οποία ανέλαβε και τις αρμοδιότητες Ειδικών Υπηρεσιών Δημοσίων Έργων (ΕΥΔΕ) της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων.

Ο Ο.Α.Κ. Α.Ε. αποτελεί “πάροχο υπηρεσιών ύδατος” σύμφωνα με την παρ. 2, άρθρο 3 του Ν.5073/2023 (Α΄78).

Ο Ο.Α.Κ. Α.Ε. έχει πολιτική και κοινωνική αποδοχή και σημαντική εμπειρία στη μελέτη και κατασκευή μεγάλων έργων τεχνικής υποδομής, πρόσφατα δε αναγνωρίστηκε και νομικά ο ρόλος του στην υποστήριξη των ΟΤΑ για την υλοποίηση μελετών και έργων τους (άρθρο 3, Ν.4674/2020 – Α΄53). Ουσιαστικά συμμετέχει στο άτυπο σύστημα το οποίο υποστασιοποιεί τη θεσμική μνήμη υποστήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης της χώρας μας.

Οι διατάξεις των άρθρων 36 και 38 του Ν.849/1978 και η ίδρυση του Ο.Α.ΔΥ.Κ. αποτέλεσαν έναν από τους πολύτιμους οδηγούς που αξιοποίησαν οι συντάκτες των διατάξεων του θεσμού των αμιγών και μικτών Επιχειρήσεων ΟΤΑ (άρθρα 35–46 του Ν.1416/1984 – Α΄18).

²² Το νομοσχέδιο του Ν.849/1978 εισηγήθηκε στη Βουλή ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης ως Υπουργός Συντονισμού.

Οι σκοποί λειτουργίας του Ο.Α.Κ. Α.Ε. είναι ²³ «Η αξιοποίηση, η προστασία, η ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος μέσω αναπτυξιακών σχεδίων (ταμιευτήρες, βιολογικοί καθαρισμοί, ανάπτυξη έργων ΑΠΕ). Το καινοτόμο σχέδιο που εφαρμόζει ο Ο.Α.Κ. Α.Ε. προβλέπει την αξιοποίηση των διαθέσιμων υδατικών πόρων του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης, σε όλες τις μορφές που διατίθενται από τη φύση (υπόγειοι υδροφορείς, ποτάμια, λίμνες).

Τα δίκτυα που έχει κατασκευάσει και διαχειρίζεται περιλαμβάνουν: 430 χλμ κυρίων και δευτερευόντων αρδευτικών δικτύων στη Δυτική Κρήτη (όπου αρδεύονται 135.000 στρέμματα) και 70 χιλιόμετρα υδρευτικών δικτύων στην Ανατολική Κρήτη (τα οποία αφορούν την παροχή πόσιμου νερού σε 264.000 κατοίκους ενώ τροφοδοτούν 125.000 ξενοδοχειακές κλίνες). Ο Ο.Α.Κ. Α.Ε. διανέμει ετησίως 40 εκατομμύρια κυβικά νερού για άρδευση και ύδρευση μέσω των δικτύων του. Για την διαχείριση των υδατικών πόρων λειτουργεί 28 αντλιοστάσια και γεωτρήσεις, 2 διυλιστήρια, 3 φράγματα, 1 λιμνοδεξαμενή».

Εκτιμούμε ότι ο Ο.Α.Κ. Α.Ε. μπορεί να αναλάβει για το υδατικό διαμέρισμα της Κρήτης τον ρόλο που ανατίθεται στον υπό σύσταση Οργανισμό Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας (Ο.Δ.Υ.Θ.) και, γενικότερα, ότι μπορεί να αξιοποιηθεί η εμπειρία του ως περιφερειακού φορέα διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού, στην οποία περιλαμβάνεται και η εκπόνηση του «Σχεδίου Διαχείρισης (MasterPlan) των Υδραυλικών Έργων Κρήτης».

2. Ν.1069/1980 – Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 το πρόβλημα της διάθεσης των βοθρολυμάτων είχε γίνει εκρηκτικό. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εφημερίδες της εποχής είχαν σε πρωτοσέλιδά τους τις φωτογραφίες βυτιοφόρων που άδειαζαν τα λύματα σε φρεάτια του κεντρικού αποχετευτικού συστήματος, διότι υπήρχε αυστηρή αστυνόμευση για την αποφυγή της ανεξέλεγκτης διάθεσής τους σε ποταμούς και στη θάλασσα.

Δεδομένου ότι η κατασκευή των αποχετευτικών δικτύων και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων προχωρούσε με πολύ βραδείς ρυθμούς, τα Υπουργεία Εσωτερικών και Συντονισμού ανέλαβαν την πρωτοβουλία δημιουργίας ενός ευέλικτου και αποτελεσματικού μηχανισμού για την επιτάχυνση της κατασκευής τους, ιδρύοντας με το Ν.1068/1980 την ΕΥΔΑΠ και με το Ν.1069/1980 τις ΔΕΥΑ.²⁴

Ο Ν.1069/1980 (Α'191) «Περί κινήτρων δια την ίδρυσιν Επιχειρήσεων Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως» προβλέπει ότι οι Δήμοι μπορούν να ιδρύσουν Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) που «αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου [...] έχουν κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από άλλες ειδικές διατάξεις [...]».

²³ <https://oakae.gr>

²⁴ Το νομοσχέδιο του Ν.1069/1980 εισηγήθηκαν στη Βουλή ο Γιώργος Σουφλιάς ως Υφυπουργός Εσωτερικών και ο Γιάννης Μπούτος ως Υπουργός Συντονισμού.

Επιμέρους διατάξεις του Ν.1069/1980 τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν, αλλά διατηρείται η αρχική φιλοσοφία του.

Οι ΔΕΥΑ ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό στις προσδοκίες του νομοθέτη και των ΟΤΑ, έχοντας κατασκευάσει το μεγαλύτερο μέρος των εσωτερικών δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης και ένα σημαντικό αριθμό Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ).

Εκτιμούμε ότι ο Ν.1069/1980, που κατάφερε επί 43 χρόνια να διατηρήσει τη δυναμική του, πρέπει να είναι στον πυρήνα της προτεινόμενης μεταρρύθμισης, συμπληρωνόμενος με θεσμούς διαδημοτικής συνεργασίας και με την αξιοποίηση των σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων.

3. Οι Διαδημοτικές Κοινές Υπηρεσίες

Ο καινοτομικός για την εποχή του Ν.1416/1984 (Α'18) νομοθέτησε με το άρθρο 63 τις Κοινές Υπηρεσίες προβλέποντας τα ακόλουθα:²⁵

«1. Δύο ή περισσότεροι δήμοι ή κοινότητες, με αποφάσεις των συμβουλίων τους, που εγκρίνονται από το νομάρχη, μπορούν να αποφασίζουν το διορισμό ή την πρόσληψη προσωπικού για την από κοινού αντιμετώπιση των αναγκών τους, εφόσον έχουν ανάλογη οικονομική δυνατότητα για την κάλυψη της αντίστοιχης δαπάνης. [.....]

2. Η σύσταση των απαραίτητων θέσεων και ο διορισμός ή πρόσληψη του προσωπικού γίνεται, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του νόμου 1188/1981, στον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης με το μεγαλύτερο πληθυσμό με απόφαση του συμβουλίου του.

3. Για το παραπάνω προσωπικό οι αρμόδιοι δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων καταρτίζουν από κοινού ενιαίο κανονισμό εργασίας που δημοσιεύεται στα καταστήματα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που εξυπηρετούνται από τις κοινές υπηρεσίες. [.....]

4. Η καταβολή των αποδοχών του προσωπικού και οι συναφείς εισφορές σε ασφαλιστικούς οργανισμούς γίνεται από τον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης στον οποίο έχουν συσταθεί οι θέσεις και στον προϋπολογισμό του οποίου έχει εγγραφεί το ποσό. Το ποσό κατανέμεται με απόφαση του νομάρχη σε βάρος των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που εξυπηρετούνται ανάλογα με τον πληθυσμό καθενός. [.....]

5. Για κάθε θέμα υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου των υπαλλήλων αυτών και για τη σύνταξη εκθέσεων υπηρεσιακής τους ικανότητας αρμόδιος είναι ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας στην οποία έχουν συσταθεί οι θέσεις. [.....]».

Ο θεσμός δεν εφαρμόστηκε, διότι δεν εξασφάλισε την αναγκαία πολιτική, οικονομική και επιχειρησιακή υποστήριξη. Οι ανωτέρω διατάξεις όμως παρουσιάζουν ιδιαίτερο νομοτεχνικό ενδιαφέρον ως προς το νομοθετικό σκέλος της προτεινόμενης Μεταρρύθμισης.

²⁵ Το concept του άρθρου 63 το διατύπωσε ο Γιώργος Γεννηματάς, ως Υπουργός Εσωτερικών κατά την προετοιμασία του νομοσχεδίου.

4. Το Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου και το Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΟΤΑ

Μια από τις σημαντικότερες αδυναμίες του πολιτικο-διοικητικού συστήματος της χώρας μας είναι η μη εφαρμογή των νόμων ή η μεγάλη καθυστέρηση στην εφαρμογή τους, ιδίως όταν αφορούν μια σημαντική διοικητική μεταρρύθμιση.

Σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες η δημόσια διοίκηση έχει μεγαλύτερη ανεξαρτησία από την πολιτική διεύθυνσή της, γεγονός που της έχει προσδώσει μεγαλύτερη ικανότητα και υπευθυνότητα, και συμμετέχει ενεργότερα στην εκπόνηση των νομοσχεδίων που προωθούν διοικητικές μεταρρυθμίσεις, διασφαλίζοντας τις προϋποθέσεις της εφαρμογής τους.

Στη χώρα μας αυτή η αδυναμία επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστεί, σε ορισμένα νομοσχέδια σημαντικών διοικητικών μεταρρυθμίσεων, με τη νομοθέτηση στον ίδιο νόμο του **Προγράμματος Εφαρμογής του Νόμου**:

- Το πρώτο σημαντικό Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου στη Μεταπολίτευση, το οποίο μάλιστα στην εποχή του έγραψε ιστορία, είναι η “Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης” (Ε.Π.Α.) για την υποστήριξη της εφαρμογής του Ν.1337/1983 (Α΄33) «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις». ²⁶
- Το άρθρο 13 του Ν.2539/1997 (“Ι. Καποδίστριας”) ²⁷ περιέχει ένα Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου, το 5ετές “Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης” (ΕΠΤΑ), του οποίου μάλιστα το 6^ο Υποπρόγραμμα αποτελεί “Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΟΤΑ” για την εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Το 5ετές ΕΑΠΤΑ χρηματοδότησε την εφαρμογή της μεταρρύθμισης, καθώς και έργα και δράσεις τοπικής ανάπτυξης.
- Το άρθρο 281 του Ν.3852/2010 (“Καλλικράτης”) ²⁸ περιέχει το Πρόγραμμα «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.» το οποίο όμως δεν εξασφάλισε τους αναγκαίους πόρους λόγω των μνημονίων. Αντ’ αυτού εφαρμόστηκε ένα μικρότερο αλλά αποτελεσματικό Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου που περιλάμβανε και ένα σημαντικό πρόγραμμα κατάρτισης των αιρετών και των υπαλλήλων των ΟΤΑ.
- Ο Ν.3879/2010 (Α΄163) «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις», ²⁹ προβλέπει τη συγκρότηση Εθνικού Δικτύου Δια Βίου Μάθησης στο οποίο μετέχουν οι Περιφέρειες και οι Δήμοι, την οργάνωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης του συστήματος διοίκησης της δια βίου μάθησης, την κατάρτιση μεσοχρόνιου και ετήσιου Εθνικού Προγράμματος

²⁶ Την Ε.Π.Α. εμπνεύστηκε και εφάρμοσε ο Αντώνης Τρίτσης ως Υπουργός Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος.

²⁷ Το νομοσχέδιο του Ν.2539/1997 εισηγήθηκε στη Βουλή ο Αλέκος Παπαδόπουλος ως Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

²⁸ Το νομοσχέδιο του Ν.3852/2010 εισηγήθηκε στη Βουλή ο Γιάννης Ραγκούσης ως Υπουργός Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

²⁹ Το νομοσχέδιο του Ν.3879/2010 εισηγήθηκε στη Βουλή η Άννα Διαμαντοπούλου ως Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Δια Βίου Μάθησης και την εκπόνηση Προγράμματος Εφαρμογής του Νόμου (άρθρο 20).

- Ο Ν.4685/2020 (Α'92)³⁰ στο Κεφάλαιο Γ' «Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών» προβλέπει ότι στο Εθνικό Σύστημα Διακυβέρνησης της πολιτικής για τις Προστατευόμενες Περιοχές μετέχουν οι Περιφέρειες και οι Δήμοι. Το άρθρο 42 αυτού του νόμου προβλέπει την εκπόνηση 3ετούς Σχεδίου Δράσης, το οποίο εκπονήθηκε και υλοποιείται από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) με προϋπολογισμό 102 εκατ. € και με χρηματοδότησή του από Ευρωπαϊκούς και Εθνικούς πόρους.

Για να εφαρμοστεί μια διοικητική μεταρρύθμιση ταυτόχρονα σε πολλούς φορείς, όπως είναι οι ΟΤΑ (οι Δήμοι, οι Περιφέρειες και τα νομικά πρόσωπά τους), το Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου πρέπει να συνοδεύεται από ένα **Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΟΤΑ** και τον Μηχανισμό σχεδιασμού και εφαρμογής του. Συστατικό στοιχείο ενός αποτελεσματικού Προγράμματος Συλλογικής Υποστήριξης είναι το «Πρόγραμμα κατάρτισης “σχεδιασμένο στα μέτρα” (tailormade) των αναγκών της “ζήτησης”» (και όχι όπως ένα από τα γνωστά “έτοιμα προγράμματα” των Κέντρων Κατάρτισης, που συνήθως είναι και “πιστοποιημένα”, τα οποία δεν σχεδιάζονται στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης μεταρρύθμισης).

Οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις που συνοδεύτηκαν από Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΟΤΑ ή έστω από μια δέσμη δράσεων συλλογικής υποστήριξης των ΟΤΑ είναι οι ακόλουθες:

- Το Υπουργείο Εσωτερικών στην αρχή και στη συνέχεια η ΕΕΤΑΑ υποστήριξαν συλλογικά τους ΟΤΑ (κυρίως στην περίοδο 1984–1994) στην εφαρμογή των αναπτυξιακών θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ιδίως των Αναπτυξιακών Συνδέσμων και των Επιχειρήσεων των ΟΤΑ.
- Η ΕΕΤΑΑ εφάρμοσε ένα Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης για τη συγκρότηση των Γραφείων Ανάπτυξης και Προγραμματισμού (κυρίως στην περίοδο 1986–1992) που περιείχε ένα «Πρόγραμμα κατάρτισης “σχεδιασμένο στα μέτρα” των αναγκών της “ζήτησης”».
- Το Πρόγραμμα “Ι. Καποδίστριας”, όπως ήδη αναφέρθηκε, περιείχε ένα Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΟΤΑ που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠΤΑ.
- Η εισαγωγή από το Υπουργείο Εσωτερικών του διπλογραφικού συστήματος στους ΟΤΑ α' βαθμού (στην περίοδο 2000–2004) βασίστηκε σε ένα Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΟΤΑ, το οποίο σχεδιάστηκε από την ΕΕΤΑΑ.
- Στο πλαίσιο του Προγράμματος “Καλλικράτης” εκπονήθηκαν “Οδηγοί” και πρότυποι ΟΕΥ των Δήμων και των Περιφερειών, εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα κατάρτισης των αιρετών και των υπαλλήλων των ΟΤΑ και χρηματοδοτήθηκε η συνένωση των πληροφοριακών συστημάτων των ΟΤΑ.

³⁰ Το νομοσχέδιο του Ν.4685/2020 εισηγήθηκε στη Βουλή ο Κωστής Χατζηδάκης ως Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Αξιοποιώντας την υπάρχουσα “θεσμική μνήμη” και ιδίως την εμπειρία των παραπάνω προγραμματικών έργων, προτείνουμε να περιλαμβάνονται στο Νόμο της Μεταρρύθμισης διατάξεις που νομοθετούν το Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου και το Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των ΔΕΥΑ και των Δήμων (για την βελτίωση της διοικητικής ικανότητάς τους και την εφαρμογή της μεταρρύθμισης).

5. Η Προγραμματική Σύμβαση ως εργαλείο συντονισμού και διοίκησης εφαρμογής της Μεταρρύθμισης

Για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μιας σημαντικής μεταρρύθμισης δεν αρκεί η εκπόνηση ενός νομοσχεδίου από το Υπουργείο που έχει τον κύριο ρόλο στην αντίστοιχη δημόσια πολιτική, αλλά χρειάζεται ο συντονισμός των ενδιαφερομένων (stakeholders), η διαμόρφωση μιας εταιρικής σχέσης μεταξύ των αρμόδιων δημοσίων φορέων και η τεχνική υποστήριξη της διοίκησης εφαρμογής της μεταρρύθμισης, τα οποία επιτυγχάνονται στο πλαίσιο του θεσμού της Προγραμματικής Σύμβασης.

Σχετικό παράδειγμα είναι η Προγραμματική Σύμβαση που υπογράφηκε με στόχο την ολοκλήρωση των υποδομών λυμάτων, η οποία άλλωστε είναι τμήμα της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης.

Συγκεκριμένα, το 2017 η Κυβέρνηση,³¹ με την υποστήριξη της Γεν. Διεύθυνσης Περιφερειακής Πολιτικής (D.G. Regio) της Ε.Ε., προώθησε ένα Πρόγραμμα ολοκλήρωσης των υποδομών λυμάτων των οικισμών Γ΄ προτεραιότητας, το οποίο περιλάμβανε τα ακόλουθα:

- Υπογράφηκε Προγραμματική Σύμβαση, με συμβαλλόμενους φορείς τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ανάπτυξης και Εσωτερικών, την ΕΝΠΕ, την ΚΕΔΕ και την ΕΔΕΥΑ, με την οποία διασφαλίστηκε ο συντονισμός και η εταιρική σχέση των αρμόδιων Υπουργείων και των συλλογικών φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Εκπονήθηκε ένα Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Σχέδια με όλα τα έργα των Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) των οικισμών, με την τεχνική βοήθεια της D.G. Regio, ώστε να υπάρχει ένα συμφωνημένο προγραμματικό πλαίσιο δεσμευτικό για την Κεντρική Διοίκηση, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την D.G. Regio (η οποία έχει την αρμοδιότητα του ΕΣΠΑ που συγχρηματοδοτεί αυτά τα έργα).
- Συγκροτήθηκε Επιτροπή Καθοδήγησης (Steering Committee) από τους εκπροσώπους των συμβαλλόμενων φορέων της Προγραμματικής Σύμβασης για τη διοίκηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.
- Οργανώθηκε στη ΜΟΔ Τεχνική Γραμματεία υποστήριξης της Επιτροπής Καθοδήγησης, που έχει αναλάβει τη συστηματική παρακολούθηση των έργων των Προγραμμάτων αυτών και την επίλυση των γραφειοκρατικών και τεχνικών προβλημάτων που αναφύονται κατά τη μελέτη και την

³¹ Αρμόδιος Υπουργός ο Σωκράτης Φάμελλος ως Αναπλ. Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

κατασκευή τους, χρησιμοποιώντας δύο Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα (το ΟΠΣ του ΕΣΠΑ και την Εθνική Βάση Δεδομένων των ΕΕΛ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζει το περιεχόμενο της Προγραμματικής Σύμβασης, τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Σχέδια, η σύνθεση και οι αποφάσεις της Επιτροπής Καθοδήγησης και ο ρόλος της Τεχνικής Γραμματείας της ΜΟΔ.³²

Κατά την D.G. Regio, το συγκεκριμένο Πρόγραμμα δεν είναι μόνο σημαντικό, αλλά το προβάλλει ως καινοτομικό σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και πρότεινε την εφαρμογή του και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Το ανωτέρω Πρόγραμμα ολοκλήρωσης των υποδομών λυμάτων μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλες τομεακές δημόσιες πολιτικές και ιδίως σε όσες τα έργα τους συγχρηματοδοτούνται από Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021–2027 και από άλλα Αναπτυξιακά Προγράμματα, διότι εξασφαλίζει τον συντονισμό και την εταιρική σχέση των αρμόδιων δημοσίων φορέων, ένα συμφωνημένο δεσμευτικό προγραμματικό πλαίσιο και τη συστηματική παρακολούθηση της εφαρμογής του, με αξιοποίηση και σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων. Την πρόταση αυτή την υιοθέτησε και το Διοικητικό Συμβούλιο της ΚΕΔΕ.³³

Πρόσφατα, έγινε προς την ίδια κατεύθυνση ένα ανάλογο βήμα, που αφορά τον συντονισμό της εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και είναι το άρθρο 166 του Ν.4951/2022 (Α'129) που προβλέπει τα ακόλουθα:³⁴

«1. Στο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της Γενικής Γραμματείας Συντονισμού Διαχείρισης Αποβλήτων, δύνανται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας να συστήνονται Ομάδες Διοίκησης Έργου, της παρ. 2 του άρθρου 20 του Ν.2503/1997 (Α' 107). Με την απόφαση αυτή προβλέπονται η συγκρότηση των ομάδων, οι αρμοδιότητές τους και κάθε άλλο ζήτημα σχετικό με την λειτουργία τους.

2. Συστήνεται Επιτροπή Συντονισμού και Καθοδήγησης Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, η οποία συντονίζει τις αρμόδιες υπηρεσίες και τους φορείς εξειδίκευσης και εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), υποστηρίζει και εποπτεύει τις Ομάδες Διοίκησης Έργου, της παρ. 2 του άρθρου 20 του Ν.2503/1997, εισηγείται στα αρμόδια κυβερνητικά όργανα τα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα αποτελεσματικής εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης συγχρηματοδότησης των έργων και των δράσεων του ΕΣΔΑ και των ΠΕΣΔΑ.

3. Στην Επιτροπή Συντονισμού και Καθοδήγησης συμμετέχουν με τους αναπληρωτές τους: α) ο Γενικός Γραμματέας Συντονισμού Διαχείρισης Αποβλήτων, που προεδρεύει της Επιτροπής, β) ο Γενικός Γραμματέας

³² Βλ. ΜΟΔ (2022), Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Λυμάτων, <https://www.mou.gr/el/pages/OPWaste.aspx>

³³ Απόφαση Δ.Σ. ΚΕΔΕ με αριθμό 422/03.11.2021.

³⁴ Εισηγητής του εν λόγω άρθρου είναι ο Μανώλης Γραφάκος ως Γενικός Γραμματέας Συντονισμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων.

Διοίκησης και Οργάνωσης του Υπουργείου Εσωτερικών, γ) ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, δ) ο Πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος και ε) ο εκπρόσωπος του Δικτύου Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Η Επιτροπή της παρ. 2 συγκροτείται με κοινή απόφαση των αρμοδίων οργάνων των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Εσωτερικών.

4. Με την απόφαση συγκρότησης της παρ. 3 ρυθμίζονται και τα σχετικά με τη λειτουργία της Επιτροπής Συντονισμού και Καθοδήγησης, την εποπτεία και υποστήριξη που παρέχει στις Ομάδες Διοίκησης Έργου της παρ. 1, καθώς και κάθε άλλο σχετικό ζήτημα».

Η εν λόγω νομοθετική πρωτοβουλία έχει ως πολύτιμα “περιουσιακά” στοιχεία (assets) το εκπονηθέν ΕΣΠΑ μαζί με τα υπό εκπόνηση ΠΕΣΔΑ και τη διασφαλισμένη χρηματοδότηση της εφαρμογής τους από το ΕΣΠΑ, το Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων (ΗΜΑ) και το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Αποβλήτων (ΟΠΣΔΑ) της ΕΕΤΑΑ, καθώς και το καθοριστικό ενδιαφέρον της D.G. Regio της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή των σχετικών Ευρωπαϊκών Οδηγιών.

Οι ανωτέρω προγραμματικές και νομοθετικές πρωτοβουλίες, που αξιοποιούν και τα σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία, αποτελούν πολύτιμο οδηγό της προτεινόμενης Μεταρρύθμισης.

6. Οι διαδημοτικές Υπηρεσίες Δόμησης (ΥΔΟΜ)

Το 2010 επιχειρήθηκε με νομοθετική ρύθμιση (παρ. 4, άρθρο 95, Ν.3852/2010) να υποχρεωθούν οι Δήμοι να δημιουργήσουν υπηρεσία έκδοσης οικοδομικών αδειών (ουσιαστικά μια ΥΔΟΜ), παρέχοντας «διοικητική υποστήριξη» μέχρι τις 31.12.2012. Επειδή όμως χωρίς Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου και Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των Δήμων, που διασφαλίζουν τις αναγκαίες προϋποθέσεις και τους πόρους, αυτό δεν γίνεται εύκολα, παρατάθηκε η προθεσμία αυτή από το 2018 μέχρι το 2022 δεκατρείς (13) φορές (!!!)

Στη συνέχεια, με το άρθρο 181 του Ν.4555/2018 επαναλήφθηκε η υποχρέωση των Δήμων να δημιουργήσουν Υπηρεσία Δόμησης (ΥΔΟΜ) με οδηγίες για τη στελέχωσή τους, χωρίς να ληφθεί υπόψη η διαφορετικότητα των ΟΤΑ και χωρίς να διασφαλιστούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις και οι πόροι, οπότε πάλι δεν υπήρξε αποτέλεσμα. Νομίζοντας ότι το πρόβλημα δεν είναι επιχειρησιακό αλλά νομικό, τροποποιήθηκε το άρθρο αυτό τρεις φορές μέσα σε ένα χρόνο (παρ. 1, άρθρο 376, Ν.4700/2020, άρθρο 43, Ν.4735/2020 και παρ. 1, άρθρο 73, Ν.4745/2020), αλλά φυσικά πάλι το πρόβλημα δεν λύθηκε.

Πρόσφατα, με τις αναλυτικές διατάξεις του άρθρου 83 του Ν.5021/2023 (Α΄31) επιχειρείται να δοθεί μια οριστική λύση στο ζήτημα της παροχής υπηρεσιών ΥΔΟΜ, η οποία προσεγγίζει τη λύση των διαδημοτικών Κοινών Υπηρεσιών, αλλά δεν φαίνεται να έχει προηγηθεί σχετικό επιχειρησιακό σχέδιο (πλην του εγγράφου του ΤΕΕ με αρ. πρωτ. 36602/23.12.2022), ούτε να συνοδεύεται από Πρόγραμμα Εφαρμογής του Νόμου και Πρόγραμμα Συλλογικής Υποστήριξης των Δήμων, με πιθανότερη προοπτική το ίδιο αποτέλεσμα.

Αξίζει όμως να παρουσιάσουμε συνοπτικά τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου:

Άρθρο 83 – Υπηρεσίες Δόμησης. Αντικατάσταση άρθρου 97Α Ν.3852/2010

1. Το άρθρο 97Α του Ν.3852/2010 (Α΄87) αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 97Α Υπηρεσία Δόμησης (Υ.ΔΟΜ.)

1. Δήμοι που έχουν Υπηρεσία Δόμησης (Υ.ΔΟΜ.) θεωρούνται οι δήμοι στους οποίους, κατά την 31η.12.2022, είτε λειτουργούσαν Υ.ΔΟΜ, είτε Υ.ΔΟΜ. είχαν συσταθεί αλλά δεν λειτούργησαν και πληρούν τις προϋποθέσεις ελάχιστης στελέχωσης της περ. α΄ της παρ. 3.[.....]

2.α) Στους δήμους που την 1η.1.2023 δεν έχουν Υ.ΔΟΜ., σύμφωνα με την παρ. 1, οι αρμοδιότητες των Υ.ΔΟΜ. ασκούνται από τις Υ.ΔΟΜ. των δήμων που παρείχαν διοικητική υποστήριξη σε αυτούς μέχρι την 31η.12.2022, εκτός εάν καθοριστεί με αιτιολογημένη απόφαση του Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η άσκηση των εν λόγω αρμοδιοτήτων από την Υ.ΔΟΜ. του δήμου της έδρας του νομού.[.....]

β) Οι δήμοι που δεν έχουν συστήσει Υ.ΔΟΜ., οφείλουν έως την 1η.4.2023, με σύμβαση διαδημοτικής συνεργασίας του άρθρου 99, να συνδράμουν κάθε δήμο που ασκεί για λογαριασμό τους τις ανωτέρω αρμοδιότητες.[.....]

3.α) Οι Υ.ΔΟΜ. που λειτουργούν σε επίπεδο Τμήματος ή Γραφείου στελεχώνονται τουλάχιστον: αα) σε δήμους με μόνιμο πληθυσμό έως τριάντα χιλιάδες (30.000) κατοίκους από έναν (1) αγρονόμο τοπογράφο μηχανικό ή πολιτικό μηχανικό και έναν (1) πολιτικό μηχανικό ή αρχιτέκτονα μηχανικό, ββ) σε δήμους με μόνιμο πληθυσμό από τριάντα χιλιάδες (30.000) έως ογδόντα χιλιάδες (80.000) κατοίκους από δύο (2) αγρονόμους τοπογράφους μηχανικούς ή πολιτικούς μηχανικούς και δύο (2) πολιτικούς μηχανικούς ή αρχιτέκτονες μηχανικούς.[.....]

4. α) Το πρώτο τρίμηνο κάθε έτους ο Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης διαπιστώνει με απόφασή του την επάρκεια ή μη της ελάχιστης στελέχωσης κατά τα οριζόμενα στην περ. α΄ της παρ. 3, η οποία, μετά τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, κοινοποιείται στη Γενική Γραμματεία Ανθρώπινου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών και στη Γενική Διεύθυνση Πολεοδομίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.[.....]

7.α) Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθορίζονται τα κριτήρια και κάθε ειδικότερη λεπτομέρεια αναγκαία για την εκτίμηση του φόρτου ή της καθυστέρησης της περ. γ΄ της παρ. 2. Για τη διαπίστωση του φόρτου εργασίας ή της σημαντικής καθυστέρησης στην άσκηση των αρμοδιοτήτων και τον καθορισμό της Υ.ΔΟΜ. χρέωσης, παρέχονται στοιχεία από τους δήμους και το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας στις οικείες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, τα οποία κοινοποιούνται στο Υπουργείο Εσωτερικών, και εκδίδεται διαπιστωτική πράξη του οικείου Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο του προγράμματος «Διαύγεια».[.....]

β) Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, διατίθεται ετησίως και για ανώτατο χρονικό διάστημα τριών (3) ετών, ποσό από τις πιστώσεις του άρθρου 259 (Κ.Α.Π.), για την κάλυψη της μισθολογικής δαπάνης του προσωπικού που στελεχώνει τις οργανικές θέσεις της περ. γ΄ της παρ. 3 στους δήμους των

οποίων η Υ.ΔΟΜ. παρέχει διοικητική υποστήριξη, έστω και σε έναν άλλον δήμο.[.....]»

Οι ανωτέρω διατάξεις παρουσιάζουν ιδιαίτερο νομοτεχνικό ενδιαφέρον ως προς το νομοθετικό σκέλος της προτεινόμενης Μεταρρύθμισης, ιδίως δε οι διατάξεις που αφορούν τις διαπιστωτικές πράξεις και την κάλυψη της μισθολογικής δαπάνης του προσωπικού.

7. Η Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της Δημόσιας Πολιτικής

Η πρώτη φορά που εμφανίζεται η έννοια της “Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης” σε επίσημο κείμενο της Δημόσιας Διοίκησης είναι το 2014 από το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΔΜΗΔ) στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Ε.Π.) «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» του ΕΣΠΑ 2014–2020, στο πλαίσιο της Κατηγορίας Δράσης 1.1.2.3, όπου περιλαμβάνονται «Δράσεις επαναοριοθέτησης των αρμοδιοτήτων των φορέων του Δημόσιου Τομέα και προώθησης της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης», με εκτιμώμενο προϋπολογισμό 3 εκατ. € και τιμή-στόχο 4 στον δείκτη «Αριθμός σχεδίων επαναοριοθέτησης αρμοδιοτήτων των τεσσάρων επιπέδων Διακυβέρνησης».³⁵

Ο πρώτος νόμος της Μεταπολίτευσης για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση μιας δημόσιας πολιτικής είναι το Γ΄ Κεφάλαιο (άρθρα 26 έως 43) του Ν.4685/2020 (Α΄92), ο οποίος στο άρθρο 33 αναφέρει ότι η Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα και το Πενταετές Σχέδιο Δράσης, το Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα από το ΕΣΠΑ 2021–2027, τα Σχέδια Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, τα Σχέδια Δράσης προστασίας ειδών και τύπων οικοτόπων, οι Προγραμματικές Συμβάσεις και το Πληροφοριακό Σύστημα Διοίκησης (MIS) της δημόσιας πολιτικής των προστατευόμενων περιοχών είναι «τα εργαλεία του Συστήματος Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ), με τα οποία δημιουργούνται οι συστημικές σχέσεις των φορέων του, με στόχο την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της πολιτικής για τις προστατευόμενες περιοχές».

Για το ζήτημα της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης το Διοικητικό Συμβούλιο της ΚΕΔΕ έλαβε την απόφαση με αριθμό 374/23.07.2020, η οποία μεταξύ άλλων αναφέρει τα ακόλουθα:

*«Προκειμένου να αναβαθμιστεί ο ρόλος και οι σχέσεις των Δήμων και των Περιφερειών στο πολιτικό και διοικητικό σύστημα της χώρας μας είναι απαραίτητο να εισάγουμε στον προβληματισμό μας την έννοια των **δημόσιων πολιτικών (public policies)** και τις επιμέρους λειτουργίες του προγραμματισμού και της υλοποίησης αυτών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.*

*Παράλληλα είναι αναγκαία η **συλλειτουργία** των επιπέδων της Δημόσιας Διοίκησης (public administration) για την άσκηση της δημόσιας διοίκησης (public management), που μας οδηγεί στην έννοια της **Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης**, με αξιοποίηση και των «σχεσιακών εργαλείων», δηλαδή των θεσμών που οργανώνουν τις σχέσεις τους και διασφαλίζουν τη συλλειτουργία τους ως του ενιαίου διοικητικού συστήματος της χώρας.*

³⁵ Υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ο Κυριάκος Μητσοτάκης.

Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση (Multilevel Governance) σημαίνει ότι για να ασκηθεί μια συντρέχουσα αρμοδιότητα τομεακής δημόσιας πολιτικής απαιτείται η κατανομή σε περισσότερα επίπεδα της Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης των επιμέρους λειτουργιών της (σχεδιασμός, εξειδίκευση, διασφάλιση των προϋποθέσεων και των υλικών και άυλων πόρων, εφαρμογή, παρακολούθηση, εποπτεία και αξιολόγηση της εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής) και η συνεργασία των επιπέδων αυτών.

Άλλωστε και διεθνείς οργανώσεις (όπως ο ΟΟΣΑ από το 2011) έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αυτό που χρειάζεται η Ελληνική Δημόσια Διοίκηση είναι να διασφαλίσει τον οριζόντιο συντονισμό του κυβερνητικού έργου και τον κάθετο συντονισμό των διοικητικών επιπέδων κατά δημόσια πολιτική, δηλαδή την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνησή της.

Πρέπει όμως να διευκρινίσουμε ότι συχνά μπερδεύουμε την έννοια της Πολυεπίπεδης Διοίκησης (Multilevel Administration) που σημαίνει ότι ασκούν αρμοδιότητες για μια δημόσια πολιτική πολλά διοικητικά επίπεδα, με την έννοια της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης (Multilevel Governance) που σημαίνει ότι υπάρχει **συστημική συνεργασία** των επιπέδων αυτών με τη χρήση και των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνιών. Δηλαδή ότι τα τρία διοικητικά επίπεδα (κεντρικό, περιφερειακό, δημοτικό) συγκροτούν όχι άθροισμα αλλά **σύστημα** αποτελούμενο από ισότιμους εταίρους.

Με άλλα λόγια, *Κεντρική Διοίκηση – Περιφέρειες – Δήμοι συγκροτούν το λειτουργικά ενιαίο διοικητικό σύστημα της χώρας».*

Η προτεινόμενη Μεταρρύθμιση επιδιώκει να έχει έναν “ολιστικό” χαρακτήρα και για αυτό δεν αφορά μόνον τους Δήμους και τις ΔΕΥΑ αλλά αφορά συνολικά το Εθνικό Σύστημα Ύδρευσης και Αποχέτευσης της χώρας, το οποίο συγκροτείται από το σύνολο των αρμόδιων δημοσίων φορέων των τριών διοικητικών επιπέδων (εθνικού, περιφερειακού και τοπικού) και τις μεταξύ τους συστημικές σχέσεις. Η προσέγγιση αυτή δημιουργεί τις προϋποθέσεις της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης και αξιοποιώντας τα σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία οδηγεί στην **Ψηφιακή Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση** της δημόσιας πολιτικής ύδρευσης και αποχέτευσης.